

Johan Veenstra
Een brogge van glas

roman

Johan Veenstra

Een brogge van glas

roman

Disse uutgifte wodde wat de centeraosie angaot mit meugelik maekt deur een subsidie van de perveensie Friesland.

In dit boek bin twie verhaelen opneumen die eerder publisieerd binnen en now een pat van disse roman binnen. Et betreft: *Et zal winter wodden* en *Veurbi'jgangers*. Et eerste verhael wodde opneumen in et boek *16 Fryske Winterferhalen* (Friese Pers Boekerij) en et twiede wodde publisieerd in et Friese literaire tidschrift *Hjir*.

Op et omslag staot een aquarel van de Stellingwarver keunstener Dirk Kerst Koopmans (1906 - 1998) mit daank an Guus Hellegers, Steggerde.

SSR-122

Niks uut disse uutgifte mag opni'j drokt en/of eupenbaor maekt woden op wat veur meniere dan ok, zonder dat daor van teveuren schriftelik goedvienen veur geven is.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author.

© 2006 Johan Veenstra, Ni'jhooltpae
omslag: Sijtze Veldema/Stilet Vormgeving, Dwingel
DTP: Trijnie Telkamp, Kiel Windweeer
drok: Drokkeri'je Van der Meer, Oosterwoolde

ISBN-10: 90-6466-135-9

ISBN-13: 978-906466-135-8

www.stellingwarfs.nl

www.johan-veenstra.nl

*Veur Jan en Roelien,
daor a'k vusen te laete mit in de kunde kommen bin.*

*Dit is mien waarhied.
Et is niet dé waarhied
Dé waarhied bestaot niet.*

vri'jdag, 9 juni 2000

Evenpies mar he'k wiefeld a'k de brief wel of niet in de busse doen zol. In dat kleine schoffien tied leut ik alles nog es in me ommeaon. De gevolgen die et versturen van de brief veur mien veerdere leven hebben kon. Wat ik lichtkaans in een aander zien leven overhoop haelen zol. Mar ik bin now op een leeftied da'k niet aandere doen kan as da'k doe, hul ik mezels veur, en doe he'k de brief in de busse glieden laoten. De brief an een halfbreur die 'k niet kenne, die 'k nog nooit van mien leven zien hebbe. De man die de laeste jaoren steevaaste in mien gedaachten mit me oplopt. Die gaot waor as ik gao. Reist waor as ik reize. A'k et willen zol, a'k nog al op aandere gedaachten kommen zol, kan 'k nog verhinderen dat hi'j de brief kriegen zal. Et is now de vri'jdag veur de pinksterdaegen. Vandaege is de busse al licht. Eerst morgen om de middag henne komt de postbode in zien rooie autogien weer langes. Ik zol dan bi'j de busse posten kunnen en tegen him zeggen kunnen da'k de brief, die 'k in de busse daon hebbe, graeg weeromme wil. Dat et een verzin was, da'k him bi'j naoder inzien toch liever mar niet versturen wil. Ik zol him dan ongetwiefeld weerommekriegen. De postbode kent me. Mar a'k dat niet doen zal, dan gaot de brief morgen op 'e reize naor die vremde halfbreur. Al zal et nog even duren eer hi'j him lezen kunnen zal. Hi'j zal him eerst nao de pinksterdaegen kriegen. In de loop van deensdag dus. Ik hebbe nog vier volle daegen om of te waachten. Vier daegen, en naachten as 't moet, om et leven wa'k tot dusveer leefd hebbe overeiden te kunnen. Lichtkaans dat d'r drekt een reaktie komt, dat hi'j drekt belt, mischien dat hi'j pas vule laeter reageert. Nao een weke of nao twee weken. Misschien dat hi'j hielemaole gien aosem gef. Wat moet hi'j iniens mit een halfbreur? Wat moet ik d'r trouwens mit? Misschien wus hi'j wel van mien bestaon en ikke niet van zienend. Wil hi'j de boel liever mar zo laoten as et is, et verleden niet

overhoop haelen en de zeerte van vroeger bedobbed laoten. En as hi'j niet van mien bestaon wus, as him ók nooit wat verteld wodde: wat richt ik dan misschien allegeer wel niet an? Wat veur verlet het hi'j van mi'j? Hoe gaot hi'j dan tegen de vader ankieken, die mien vader ok is? De grote onbekende in mien leven. Naoda'k de brief gister schreven hadde, ha'k Jelle beld. De kammeraod die 'k al een kleine veertig jaor kenne en waor a'k overal mit over praoten kan. Ik hadde him de inhoold veurlezen. Hi'j luusterde, was even stille, en zee doe dat et goed was. Goed zoa'k et schreven en goed da'k et schreven hadde.

'Wat zol je moeder hier van vunnen hebben?'

Ik vernam et wiefelen in zien stemme.

'Ze zol et niet goedvunnen hebben, d'r niet bliede mit west hebben, daor bin 'k meer as wisse van. Mar ik zol heur uutstokken kund hebben waoromme a'k doe wa'k doe en dan zol ze et wel begriepen, daenk ik. Misschien niet drekt, misschien eerst nao verloop van tied, mar ze zol et begriepen. Wat daenk ie?'

Et was weer even stille.

'Dat daenk ik ok. Ik bin beni'jd hoe as et now veerder gaot. Bel ie me aj' wat heuren?'

'Dat beloof ik je.'

Hoelange is et now leden da'k de brief op 'e busse daon hebbe? Een half ure of daoromtrent. Ik bin d'r now inienend hiel wisse van da'k de postbode morgen niet opwaachten zal. Et moet mar kommen zoas 't komt. In de kaemer slat de klokke half drieje. Ik daenke da'k dommiet mar even naor et oolde huus toe-lope, bi'j et waeter langes en deur de ni'je anplaant op et laand aachter et huus, dat vroeger van oons was. Ik zal et huus vertellen da'k de brief schreven hebbe, krek zoa'k et huus indertied tiedinge daon hebbe van et wegraeken van mien moeder. Krek zoas een bi'jevolk in vroeger daegen tiedinge daon wodde van et verstarven van de iemker.

Butendeure is et hiete, et zit stief tegen de dattig graoden an. Hoog zoemer is et en dat al in et begin van juni. D'r staot een vliegerige, laffe wiend. Vandemorgen he'k et grös mi'jd, de auto wusken en in huus bin 'k mit een slingerslag deur et wark gaon. De dokter zegt da'k et een betien rustig an doen moet. De dokter

kan wel meer zeggen, et past een meenske niet altied om naor de dokter te luusteren en de hieltied te doen wat die zegt. De waegen van de melkboer ridt de weg langes. Hi'j toet bi'j me veur 't huus, mar ik hoeve niks te hebben. As de man in de gaten het da'k toch niet butendeure komme, ridt hi'j vanzels wel verder. De katte ligt laankuut op 'e stoel naost mien buro te slaopen. Hi'j trekt zo now en dan mit et bekkien en de poten. Zol hi'j dromen dat hi'j aachter een moes anzit? Zollen katten dromen? Grif. In de tuun zitten dikke peulen an de brempollen, hier en daor is nog een inkeld verdwaeld geel bloempien te zien. De kiewietskoppen zitten de knoppen dikke in, de redender is uutbluud. Ik zal de dooie bloemen d'r ien disser daegen uutknippen. Dat doe 'k ieder jaor. Ik daenke dat et goed veur de polle is, mar as dat echt zo is, wee'k niet iens. De laeste foto van mien moeder staot veur me op et buro. Zittende in de rolstoel van et tehuus kikt ze me an, mit beide hanen ondersteunt ze et heufd, een buusdoek in de rechterhaand. Ze het heur grune jurk en blauwe vessien an. Die hangen allebeide nog in de kleeerkaaste van heur slaopkaemer beneden in et huus. Zo now en dan, de jaoren deur, doe 'k wat klereboel van heur vot, mar dissend za'k, omdat ze die op 'e foto an het, hangen laoten. Mit nog wat aander spul: de wintermaantel, et kotte, grieze jassien, een peer jurken die ze veur biezondere gelegenheden anschaft het. As d'r es een ni'j boek of zo van me uutkwam. En de roze naachtpon die ze an hadde doe ze wegraekte. Die dag was et ok zoe'n waarme, brodsige dag. Op 'e foto zit ze in de rolstoel veur dezelde brempollen, mar op 'e foto staon die nog volop in de bluui.

'Et kan now nog,' zee ze, doe 'k die foto van heur maekte.

Et was misschien een weke of zeuven, achte veur heur dood en ze hadde hiel goed in de gaten dat et niet goedkommen zol. Mar dat dusten we beidend niet hadop te zeggen. Och, ik wete eins wel zeker da'k heur d'r mit bezeren zol as ze weten kon da'k de brief schreven en verstuurd hadde. Mar ze kan et niet weten. D'r bestaot gien aandere wereld an de ere kaant van de stilte. Een leven nao dit leven is een verzinsel, een mooi verhael om de dood minder arg, et leven dregeliker te maeken. Mien moeder ligt op-sleuten in heur graf. Ze kan niet weten wat a'k doe, niet zien hoe

a'k zonder heur deurleve. En dat is mar goed ok. Et zol toch wel slimme onvri'j wezen as ze wel zien kon wat a'k allemaole uut de wege zette. Stel dat ze zien kon hoe a'k mit Frank an 't vri'jen bin. Ik kan niet vri'jen as een aander toekikt. Frank wel. Die vint et eins zuver wel een betien spannend. Mien moeder het gien weet van de brief. Mar ik zol et uitleggen kunnen. Dat is voldoende. Et is now mien leven en ik wil aansen niet zomar op een dag doodgaon in de wetenschap da'k een halfbreur hebbe, mar da'k him nooit weten laoten hebbe da'k dat wete. Ik moet de zunnescbaarms trouwens daelelaoten veurda'k naor et oolde huus kuiere. Et oolde huus tussen de hoge bomen. Tussen die hoge bomen was zi'j kiend en was ik kiend. In datzelve huus. Daor brocht zi'j et offer om mi'j groot te brengen zonder vader. Daor offerde zi'j heur verlangsten, heur idialen. Daor ruulde et leven een hiel aandere kaant op as zi'j grif wild hadde dat et rulen zol. In dat huus woonden wi'j, zi'j en ik, daor was de man onderdeuken die mien vader wodden zol.

Et was as brocht de man op et hof bi'j de karke van Paosloo ok een offer. Mien moeder en ik troffen him daor op een motterige middag in de laete haast. De locht hong vol mit dikke, grieze wolkens. Et zol vroeg donker wezen. De laeste jaor of negen mit mien moeder weren niet altied lieke makkelik. Ze kon et bi'jtieden zomar iniens niet meer hadden. Dan mos ze d'r uut, vun ze nargens meer wat an, wol ze vot uut et dörp. Wat hadde ze hier ok?

'Ik wil hier weg te wonen, ik hebbe hier niks meer. Ik wil meer tussen de meensken zitten.'

Et maekte me verdrietig.

'Mar wat moet ik dan? Ik wil hier blieven, ik vule me hier thuus en wil hier niet weg. We hebben ja krek een ni'j huus. Ie doen me zeer aj' bi'j me weg willen.'

Och, soms is een meenske now ienkeer niet vri'j van valse sentimenten en zo. Ze kon bi'jtieden zomar mien warkkaemer inkommen.

'Ik hool et niet meer uut.'

Ik was drok an et wark en argerde me an heur. Ik wus wel dat

ze d'r niks an doen kon, mar toch argerde 'k me. Et kwam omdat ze Wube een peer jaor leden vunnen hadde doe die him tekot daon hadde. Daor was ze onrustig van wodden en ze zat in de put. Ze duste niet meer allienig te wezen. Et was zomar van de iene dag op 'e aandere begonnen. Ze wodde stille, zee zowat niks meer, kreup op bedde as ik vot mos. Ze wol niet meer allienig wezen, zee ze, omdat ze dan bi'jkaans etzelde doen zol as Wube daon hadde. Ik wus et, ik snapte et, mar ik argerde me.

'Kuwwe niet even uut rieden in de auto?'

'Mar we bin gistermiddag ok al uut rieden west. We kun toch niet altied mar uut rieden gaon? Ik weet niet aj't in de smiezen hebben, mar de auto lopt niet op waeter.'

Et klonk scharper as da'k wild hadde.

'Ik betaele de bezine wel.'

'Mar ik moet toch ok es rustig an mien wark blieven kunnen?'

'Dat wee'k wel, mar ik hole et hier niet meer uut.'

'Goed, dan gao'we uut rieden. Ieje je zin. Trek de jasse mar an, dan rie ik de auto wel butendeure.'

Even laeter reden we zomar wat omme. Bi'j plakkies langes die ze mooi vun. Uut rieden in een donker woddende, motterige naomiddag van de laete haast. We zatten stille naost mekeer.

'Ik weet wel da'k lastig bin.'

'Och, ie bin niet lastig, je.'

'Jaowel, dat is wel zo.'

Ze frunnikte wat an heur tassien omme, dat ze stief beethul op 'e schoot. Ik bekeek heur ongemurken weg van de ziedkaante. Ze wodde zo oold, mien moeder, was zo breekber. Hoe mos dit toch veerder gaon? Et slokte mien leven op. Zi'j slokte mien leven op. Op etzelde mement schaemde 'k me veur mien gedaachten. Et was slecht om zo over je moeder te daenken. Ik was een slecht kiend. Zokke gedaachten verdiende ze niet. We reden wieder. In Paosloo, waor de kärke altied los was, bekeken we die. De gruuu varfde zoolderplaanken, de bodden an de mure mit de naemen van alle doomnees d'r op, die hier de ieuwen deur heur waarhied an et volk verkondigd hadden. We kuierden over et hof daor de grafstien van de bekende dichter ston. Et hadde hier meer regend as thuus. D'r stonnen poelen op 'e patties en et

drupte nog nao van de toeken van de bomen. Doe kwam de man d'r inienend anfietsen. Hi'j hadde et locht al an, mar de dynamo slipte op 'e baand. Et lochien flikkerde. Hi'j hadde een jute zak over et heufd vanwege de regen en hul mit de haand een grote gimmeleren panne beet, die hi'j achter op 'e pakkiesdreger staon hadde. Hi'j zag oons niet tegen de hede an staon an de achterkaant van et hof. De man zette de fiets tegen et hekke an en leup mit de panne naor de karke toe. Naost de karke pakte hi'j een slief en sleug daormit tegen de ziedkaant van de panne. Et was as sleug d'r iene op een gong bi'j et begin van een mystiek tenielstok. Doe schepte hi'j de inhoud van de panne mit de slief in et grös naost de karkemure en doe hi'j de boel leegschept hadde, sleug hi'j weer op 'e gong. Now de panne leeg was, klonk et geluud nog hadder as de eerste keer. Hi'j dee een stokmennig treden weeromme naor et stienen pattien toe en keek naor de hoge bomen an de aandere kaant van de karke. En doe kwammen de grote, zwatte voegels inienend vanuut de bomen dwasdeur et schiemerdonker op et offergoed anvliegen. Een koppel kri'jen. Ze begonnen drok in et grös omme te pikken. De man keerde him omme, leup et pattien of, en zag oons staon. Hi'j kwam op oons toe. Een veerdige kerel. Et leek as kwam hi'j uut een aandere wereld. Ik schatte him zeker halverwege de zeuventig doe hi'j veur oons ston. Hi'j hadde een dikke, grieze stoppelbaord van misschien wel een weke oold en ik hadde et griezelige gevuul dat zien ogen vanonder de jute zak dwas deur me henne keken.

'Wat voer ie de voegels?'

'Bolle en slaachtoefval. Ik ming et deur mekeer henne. Ze bin d'r staepelgek op en weten sekuur wanneer a'k komme.'

Ik zag dat d'r nog een fluttien plakkerig en bloederig spul onder in de panne vaasteklakt zat en huverde onwillekeurig een betien.

'Et is klumerig,' zee de man van et offer.

Doe dri'jde hi'j him rempend omme en zonder van goeie te zeggen, leup hi'j vot, stapte op 'e fiets en ree de weg uut. De panne hul hi'j weer mit de iene haand beet achter op 'e pakkiesdreger. Et ienigste wat nog te heuren was, was et slippen van de

dynamo en zo now en dan et gekras van de kri'jen, die mit grote, schrokkerige happen heur gruusaordig zat vratten an et offermaol.

'Zuwwe now dan mar es op huus angaon?'

'We kun hier argens in de buurt wel even angaon,' zee ze, 'een happien eten in een uitspanning. Dat is gezellig en dan hewwe thuus aanst niks gien drokte. Ik betaele wel. Ik hebbe, veurdawwe votgongen, de beurs in de tasse daon.'

We stapten op 'e auto an. Aachter oons haptten de kri'jen in de laeste ressies van et slaachtofval omme. Hiel staorigan weren de rollen ommedri'jd. Vroeger perbeerde ik et te lengen, laeter perbeerde zi'j dat. Vroeger...

weren we in de kaemer van et oolde huus. Et was haast en de regen striemde tegen de raemen. Om huus henne was et iene modderproeze. Bi'j de staldeure lag een opper knollen. In et vuurhokke hongen haezen en knienen te bestarven, die naor de poelier mossen. Ome Sent was op 'e stal an 't melken. Elke aovend as hi'j in huus kwam, reuk hi'j naor kuil. Flora lag laankuut veur de kachel. De pietereulielaampe maekte schaden op 'e muren.

'Ie moe'n op bedde, Han, et is je tied.'

'Nog evenpies. Vertel now nog ien keertien van Hans en Grietje en dan gao 'k dan op bedde.'

'Now, toe dan mar, kleine bedarveling.'

Ik kreup onder de kaemertaofel, mien eigen kleine wereltien, en zi'j vertelde et verhael. En ik verbeterde iedere fout die zi'j opzettelik maekte. Ik kende et ommes uut et heufd.

'En now echt op bedde, Han.'

'Nog evenpies...'

Ik perbeerde et te lengen zolange as 't mar kon. En doe weren de rollen op een dag zomar inienend ommedri'jd.

'Zuwwe now dan mar es op huus angaon?'

'We kun hier argens in de buurt wel even angaon. Een happien eten in een uitspanning. Dat is gezellig en dan hewwe thuus aanst niks gien drokte.'

Ze perbeerde et zolange as 't mar kon te lengen. Zi'j was onge-murken et kiend wodden. En ik zat mit al die vraogen die 'k zo

graeg vraogen willen zol. Mar et kon haost niet meer. Kleine kiender vraogen en ik was gien kiend meer.

D'r zat mar weinig volk in de gelegenhied daor we wat eten zollen. Wat jongkerels hongen bi'j de tap omme. Vol andacht veur een maegien mit een diep uutsneden truigien en et haor op 'e hilde, dat mit grote riegelmaot bierglaezen weer voltapte.

'Wat woj' hebben?'

'We nemen etzelde mar as altied.'

Ze hong de jasse over de stoel en zette de tasse d'r naost. Een aander maegien stak de keerze op oons taofeltien an en schreef op wawwe hebben wollen. Etselde as altied: sop, bolle en twie kroketten. De pakkies mosterd stopte ze even laeter drekt in de tasse.

'Grote kroketten,' zee ze.

'Joekels.'

Ze pakte ien van de kroketten, ruulde die in et pepieren servetien en stopte et waarme spullegien veurzichtig in de tasse.

'Oolde meensken hebben gauw te vule.'

Ik nikte.

'Te zollen je een stoppe in de huid eten. Ze maeken die dingen veur niks vusen te groot. Ik kan him vanaovend wel even opwaarmen, dan hewwe veurdawwe op bedde gaon ok nog wat.'

Ik nikte weer.

'Et is hier gezellig.'

'Ja.'

Ze keek vergenoegd om heur henne en naor de jongkerels an de tap en et maegien mit et diep uutsneden truigien. Butendeure was et now hielendal donker wodden. Een auto ree hadde toetende de weg langes. Et locht van de lanteerns blikkerde in et pikzwatte waeter van de Ossenzelster Vaort. Mien gedaachten dwaelden of naor et oolde huus tussen de hoge bomen.

Soms gebeuren d'r mooie dingen onder hoge bomen. Minder mystiek as de man mit zien offer veur de zwatte kri'jen, mar intenser. Ik was Frank veur de eerste keer tegenkommen op een plak mit hoge popelieren, mar wus doe nog niet dat hi'j van

Frank hiette. Et was winter. Et laand lag d'r wit beschosseld bi'j. Et vreur een graod of wat en et ston d'r gril veur. Alles wees d'r op dat et een koolde naacht wodden zol. De steerns fonkelden an de locht. Nog twie daegen en dan zol et jaor veurbi'j wezen. Ik zeug de longen vol weldaodig andoende vrieslocht. En doe ston hi'j inienend veur me. Hi'j was een kop kleinder as dat ik was en hi'j zee dat et koold was. Een toepasselijke eupenigszin. De bomen aachter him weren niet zo hoge as de bomen in de wal om et oolde huus henne, ok niet zo hoge as die bi'j de karke waor de zwatte kri'jen in zatten. Mar toch dunne, hoge bomen.

'We zollen in jow auto gaon kunnen,' zee ik.

Hi'j wiefelde.

'Et is butendeure wel hiel arg koold.'

'Goed,' zee hi'j doe.

De auto was groter en duurder as die van mi'j.

'Hoe hiet ie? Of mag ik dat niet vraogen?'

'Harrie.'

'Ie bin zeker trouwd?'

'Nee, scheiden.'

'Now ja, a'k te vule vraoge, moej' dat mar zeggen, dan vraog ik niks meer.'

'Et is wel goed.'

Hi'j vreug niet hoe as ik hiette en ok niet as ik trouwd was. Hi'j vreug niks. We deden de stoelen aachterover en ik raekte him een betien onwennig an. Op et eerste gezicht was hi'j mooi, zaachte en lief. Mar op et eerste gezicht bin de dingen nog wel es aanders as in et echt. Ik streek mit de haand deur et haor op zien bost.

'Zeg es waj' lekker vienen.'

'Mit je mond. Daor ja.'

Hi'j lachte een betien verlegen.

'Zo?'

'Ja, zo is et lekker.'

Ik murk dat d'r iene deur et autoraempien in de auto loerde.

'A'k argens de pest an hebbe dan is et kiek op 'e hanen a'k een aorige kerel an 't verwennen bin.'

Hi'j grinnikte.

'Ik vien et wel spannend. Za'k et raempien een aentien naor

beneden doen?’

‘Waog et niet.’

Drie uren laeter zee hi’j dat hi’j et heerlijk vunnen hadde en ik zee da’k him aorig vun.

‘We zollen wat ofpraoten kunnen. Eerst hier mar weer?’

‘Dat is goed wat mi’j anbelangt.’

Ik keek de auto nao doe hi’j votree, doe stapte ’k in mien eigen auto en ree op huus an. Onderwegens leut ik de meziek van de radio deur de auto knallen. Kenny Rogers zong *She believes in me*. En ik zong *He believes in me*. Hi’j was aorig, meer as aorig. Et was spannend, meer as spannend. Hi’j zol zo wel bi’j me in kommen meugen. Mar hi’j was een stok jonger as dat ik was. Dat was dudelik. Verduld ok!

We zaggen mekeer vier keer, altied op et plak waor we mekeer troffen hadden. Bi’j de hoge bomen. Ien keer in de maond. De winter veraanderde staorigan in de meitied. Et wit beschosselde laand wodde geel van de peerdebloemen. D’r kwam veurzichtiges blad an de pollen, et eerste an de zoegepappen. De koolde was veurbi’j.

‘Waoromme zoj’ niet es bi’j me thuus kommen kunnen?’ vreug ik.

Hi’j wiefelde weer even.

‘A’k et dan mar vienen kan in zoe’n klein dörp achterof. Of woon ie niet slim achterof?’

‘Hoe koj’ daor now toch bi’j? Ik wone niet in de rimboe en overal staon bodden, heur. Ie zullen echt niet verdwaelen, et is hatstikke makkelijk te vienen.’

Ik stokte et uut en hi’j keek bedaenkelik.

‘Aj’ al verkeerd rieden, dan bel ie toch. Ie hebben je mobieltien toch altied bi’j je?’

‘Ja.’

‘Now dan? Ik loods je veilig naor mien huus toe. Krek as ze in de verkeerstoren op Schiphol de vliegtugen veilig binnenloodsen. Liekt et je in mien grote bedde niet geriefeliker toe as in de auto? Ik kriege bi’jtieden zowat kramp in de bienen van alle vremde en ongemakkelijke holings waor a’k in liggen moet.’

‘Goed,’ zee hi’j inienend, ‘dan kom ik vandaege over een weke.

Et is now ok niet zo drok meer op et wark. Ik zol je now ok wel es wat vaeker zien kunnen. As ie dat vanzels ok willen.'

'Dat is mooi, man. Dat is perfekt.'

Mar hi'j kwam ereweeks niet. Ongerust belde 'k zien nommer. Een vrouwludestemme vertelde da'k wel wat op 'e voicemail zetten kon en dat dee 'k. Ik zee da'k ongerust was, vreug waaromme as hi'j niet kommen was.

'Bel me asjeblief weeromme. Ik geef om je.'

Puber van in de vuuftig, docht ik, doe 'k dat zee.

Hi'j belde niet weeromme. Et tillefoonrekentien leut achterof zien da'k die daegen tussen de honderd en honderdvuufstig keer zien nommer dri'jd hadde. En mar berichten op zien voicemail zetten. As die temeensen anston. Meerst ston hi'j niet an. Berichten om een liefde te berieken die niet meer te berieken was. Van ongerust wodde 'k lelk.

'Rotvent! He'k dit an je verdiend?'

Soms wodde d'r opneumen, mar wodde d'r niks zegd, en as ik mien naeme dan zee, wodde et knoppien drekt indrokt. Et maekte me raodeloos. Ik hul op te bellen.

'Hi'j is je kammeraods chop niet weerd,' zee Jelle, doe 'k et him vertelde.

En doe 'k et Douwe vertelde, keek die me an, zoas allienig Douwe iene ankieken kan. Een hiel klein betien gekanstikkerig.

'Hi'j was nogal wat jonger, now?'

Et klonk een tikkeltien schamper.

'Goed dattien jaor.'

Hi'j keek me nog es an zonder wat te zeggen en docht vermoedelik etzelde as wa'k zels docht hadde: Andoienlike puber van in de vuuftig!

Twie weken belde 'k niet, doe nog ien keer. Hi'j nam op. Et was zien stemme.

'Frank.'

Een betien onthutst zee 'k mien naeme en hi'j drokte et knoppien in.

Percies een vorrels jaor laeter zag ik him weer. Op etzelde plak bi'j de hoge bomen. Et was op een mooie zoemeraovent in et begin van juli. In een flits zag ik an et autonommer dat et zien auto

was en dat hi'j d'r in zat. Ik zag dat hi'j in et spiegeltien keek. Hi'j hadde mi'j ok zien, daor wa'k wisse van. Hiel staorigan, as ha'k niks in de gaten, leup ik op 'e auto of. Doe 'k vlakbi'j was, ree hi'j hiel langzeman vot. Ik vluukte inwendig. Zonder da'k d'r arg in hadde, ree hi'j over et parkeerterrein van de vrachtauto's weeromme en hooguut een peer minuten laeter zag ik inienend dat zien auto weer op etzelde plak ston. Krek as even eerder. Op et plak waar we mekeer vandewinter veur de eerste keer zien hadden. Etzelde spullegien: ik leup zo kwieskwaans weg op zien auto an, hi'j ree vot doe 'k vlakbi'j was, ik vluukte binnensmoons. Mar in een ommedri'j ston hi'j weer op etzelde plak en hi'j ree niet nog een keer vot, doe 'k veur de dadde keer dichterbij kwam, mar dee de deure los.

'Hé,' zee ik, as wa'k slim verbaosd, 'bin ie hier ok?'

Hi'j kleurde.

'Ik kon niet bi'j je kommen. Ik docht dat mien vrouw wat in de gaten hadde.'

'Je vrouw?'

'Ja. En ie belden mar. Ik duste de tillefoon een peer weken zo-wat niet op te nemen. Now ja, ik docht: et moet mar niet meer dawwe mekeer zien en zo.'

'Zo.'

Hi'j keek naor de grond. Ik hadde gruwelik vule verlangst naor him. Een bliend peerd kon wel zien da'k gek op him was. Aenlik zo'k d'r niet an toegeven moeten. Was hi'j mien kammeraod-schop echt wel weerd? Mar mien begeerte lag straotlengten veur op mien verstaand.

'Zin?' vreug ik.

'Ja.'

Hi'j keek me an en kleurde weer. Et was die aovend zuver zoel onder de hoge bomen en we hadden mekaander lief.

Ik weet niet percies hoevaeke a'k Frank de laeste jaoren wel niet zien hebbe: tientallen en tientallen keren. Ik zie him meest-tieds ien keer in de veertien daegen. Laeter nooit meer onder de hoge bomen van et winterlaand daor as alles begon. Soms nog wel es onder aandere hoge bomen. As et zoemer was en hi'j mit vrouw en kiender vekaansie hul in et dörp mit de grote bossen

d'r ommetoe. Dan trof ik him in de bos. Onder de bomen was de wereld klein en overzichtelik. Soms hong d'r wat dieze over de velden, d'r stonnen peerden bi'j een hekke, de wolken kleurden bi'jtieden nog rozerood nao van de zonne die in 't nust kreup. Op een deken op 'e dreuge bosgrond verkende ik mit mien mond zien huud. In de veerte fietsten kloften jongvolk naor de bars van et dörp. Boven et laand naost de bos weren oelen te heuren, die op moezen jachtten. De auto's die de diek langes gongen, konnen oons krek niet vangen in et locht van de koplaampen. Et was heurig over 't laand. In de veerte sleug de torenklokke van et dörp twaelf slaegen over et vekaansie holende volk. Een ni'je dag. Hi'j mos vot, naor vrouw en kiender. We leupen naor mien auto.

'Ik bel wel weer,' zee hi'j.

Ik keek him nao doe hi'j votfietste. Een achterlochien dat kleinder en kleinder wodde. Een flikkerend lochien. Een slippende dynamo.

Ik kom in de bienen, pak de soezende katte van de stoel en laot him butendeure. Dan lao'k de zunnescarms daele. De bloemen op 'e veensterbaank hebben al vusen te lange in de klaorebaore zonne staon. Ik doe de deure op slot en loop de bos naost huus in, naor de Scheene toe, om vandaor bi'j et waeter langes naor et oolde huus toe te lopen. Veur me schöt een markloper schatterende uut een polle weg.

Et is slimme brodsig a'k bi'j de Scheene langes sjokke. De zonne schrient me op 'e kop. Now ja, ze hadden et d'r op 'e radio ommes al over dat de temperetuur vandaege wel es oplopen kunnen zol tot tussen de 25 en 30 graoden. Et zal d'r niet veerof zitten. Hebben ze ok es een keer geliek. Ik zwiete as een otter op et pad tussen et waeter en de ni'je anplaant in. An de kaant van et pad staon grote pollen trekkebekken. Now loop ik allienig bi'j et waeter langes. As ik vroeger as klein joongien...

wel es naor Klaosien toe toffelde, die naost oons veuran de weg woonde, leup Flora, ien van de beide jachthonnen, de hietied mit me op. En die zorgde d'r steevaaste veur dat hi'j an de kaant van de sloot leup. Et kleine joongien mit de lochtige krullen moch ja niks overkommen. Hi'j hul in de gaten da'k niet te dichte bi'j et waeter kwam en d'r in kuitelen zol. En a'k naor zien zin al es een betien te dichte in de buurt van de sloot kwam, dan gaf hi'j me mit de snute een drokkerd en dee 'k een peer stappen naor et zaandpad toe. Zolange a'k bi'j Klaosien in huus zat te wiespraoten, lag Flora daor bi'j de deure op me te waachten. En laeter, weeromme naor huus toe, leup hi'j weer trouw tussen mi'j en et waeter in. Ik leup altied an de kaant van et zaandpad. Dat was ommes niet geveerlik, d'r kwam mar zelden een auto langes.

Op 'e verhadde weg, dwas deur et dörp, reden wel es auto's. Ok niet vule, mar meer as bi'j oons over et zaandpad. Ik lag bi'jtieden mit een schoelekameraotien in de baarm van die grote, verhadde weg. Elk mit een opschriefboekien en een stompjen potlood om autonommers op te schrieven. Soms laggen we in et plantsoenegien veur ien van de beide harbargen, an de weg naor Berkoop toe. We konnen d'r wel een hiele middag liggen te waachten op auto's. Soms heisterden we wat op 'e baank van witte latten omme of we deden tikkertien om de baank henne.

Hoevule nommers zowwe indertied op een middag opschreven hebben? Een stok of vufe?

Mit een aander kammeraotien van schoele gong ik zoemers uutvanhuus bi'j Wander en Janne in Blesdieke. Mien moeder brocht oons d'r op 'e fiets henne. Et leek de wereld uut. Veur een klein joongien in de vuuftiger jaoren, dat nog nooit van huus west hadde, was et de wereld ok uut. En as mien moeder dan an et aende van de middag daorginderd weer op 'e fiets stapte om allienig naor huus toe te gaon en wi'j daor een volle weke blieden zollen, dan keek ik heur nao. Een weke zonder mien moeder. Et zol een drege weke wodden. Wel mooi, mar drege. Ik zol zes naachten mit dat kammeraotien in dat wonderlike, iezeren bedde slaopen moeten veurda'k weer naor huus toe moch. Veurdats ze oons weer ophaelde. Zes naachten... Doe al zat ik mit onzichtbere draoden an heur vaaste. Ik zol nooit bi'j machte wezen om die draoden deur te knippen en zi'j ok niet. En zo zollen we mekaander een leven laank gevangen holen in een gevangenis mit onzichtbere draoden as tralies. In iene cel mit de aorigste en liefste gevangene diej' je mar bedaenken konnen, mar toch... Allienig de dood zol de draoden deurknippen kunnen. Mar een klein joongien daenkt niet an de dood.

In en om de boerderi'je in Blesdieke was een zee van ruimte. Een groot huus, boswallen, heide, een lappe bouw mit roggebloemen en klokkiesheide. Et was zoemer en waarm. Aachterof lieken alle zoemers van vroeger waarm mit volop zunneschienweer en alle winters stienkoold mit ies in de sloden en de menninge volsteuven mit sni'j. Niks is zo onbetrouwber as et meenselike onthoold. Daor laggen we ok in de baarm om autonommers op te schrieven. D'r kwammen niet meer auto's langes as bi'j oons. Mar et maekte niet uut, we hadden tied zat. En alles duurde lange: de zunnige daegen, de zoele naachten, de vekaansie. Et hiele leven zol oneindig lange duren. De dood was nog veer vot, dat was wat van laeter. Hiel arg vule laeter. Oolde meensken gongen dood, meensken van zestig of zo. Now ja, soms verriefelde de dood je. Ien keer hadde de dood oons nao an de huud west, doe d'r een joongien van schoele verdronken was in de sluuskolke. Evenpies was laeter hiel dichtebi'j kommen.

Even hawwe d'r mit te maeken en leupen we in een lange riegel van de schoele naor et karkhof en weeromme. Mar nao een weke was de dood alweer veer vot west. Allienig et plakkien van Henkie in de klasse bleef leeg. Dat wel.

An dit soort dingen daenk ik wel es a'k bi'j Janne kieke in heur kaemer van et bejaordehuus. Zi'j leeft nog, mar ze is oold. Al hiel arg vule oolder as zestig. De dood is niet meer veer vot. Aj' zo oold wodden, moej' de hielten een stokkien leven inleveren. Ie moe'n je eigen grote huus opgeven veur wat kleinders en alderhaande dingen votdoen. Dingen die lichtkaans al een leven laank mit je mitreizen. Hoe oolder aj' wodden des te krapper as de tied in zien vel begint te zitten. Totdaj' in mar iene kaemer belanen mit een bedde, een taofeltien en een peer stoelen. Een mooie kaemer, dat wel. Janne het de aldermooiste kaemer van et hiele huus mit uutzicht op een minirotonde mit algedurig een protte drokte en auto's. Da'k bi'j heur uutvanhuus kwam, is al meer as veertig jaor leden. Nog zoe'n schoffien en ik zitte lichtkaans zels in zoe'n kaemertien. Dat docht ik doe 'k de laeste keer bi'j heur was. Doe ze thee inschonk, me et trommegien mit koekies veurhul en we gezellig een schoffien praotten. Ik schrok zuver van die gedaachte. Et leven is in een zocht veurbi'j. Ik moet d'r nog van genieten zovule as d'r van te genieten is. Zien da'k in de kunde mit mien halfbreur komme. Mit Frank vri'jen zo vaeke a'k mar mit him vri'jen kan. Deur zien haor strieken, him mien naeme kreunen laoten a'k him an 't verwenen bin. Mar ik docht ok da'k heur kaemer wel hebben willen zol a'k ooit zo oold wodden moch as zi'j now is. Mit de dinkies om me toe daor a'k et meerst an hange. Dan za'k middags, a'k nao et eten eerst even op bedde legen hebbe te soezen, een opschrieboekien en een penne pakken, et glas uutkieken naor de minirotonde en... autonommers opschrieven. En a'k al die auto's dan zo rap niet bi'jholen kan, weerommedaenken an de tied da'k hier tegere mit mien moeder bi'j heur kwam.

Mien moeder het me nooit verteld wie mien vader was. De meensken in et dörp hebben d'r nooit over praot en de jongen op

schoele ok niet. Ze hebben me d'r ok nooit mit plaogd da'k gien vader hadde. Da'k aandere was. Dat plaogen hadde aandere makkelik kund, want ik was gien stoere jonge. Ik was in meerdere opzichten aandere. Hadde altied wel een kammeraotien, mar speulde ok graeg mit maegies. Mar ze zatten me niet dwas. Op die schoele nog niet.

Zo op et oge ha'k vanzels ok wel een vader: de ome die bi'j oons woonde. Hoelange he'k zels docht dat hi'j mien vader was? In et begin he'k dat zeker docht. Hi'j was me in ieder geval slim eigen. Ik weet nog da'k as klein joongien bi'j him op 'e schoot zat. In de rieten stoel in de hoeke van de keuken. Hi'j trok malle gezichten tegen me en ik schatterde van et lachen. Doe was alles nog goed. Een man, een vrouw, een kiend. Alles leek zo gewoon as et mar wezen kon. Op et eerste oge weren d'r een vrouw en een man die veur me zorgden, die me lief vunnen, die om me gavven. Een moeder en een vader. Mar ik mos ome tegen die man zeggen: ome Sent. Dat was niet gewoon. Dat was gek. Mar ik vreug niks. Ik vreug van alles en nog wat, mar dat soort dingen niet. Of he'k et wel es vraogd, mar da'k me daor niks meer van herinneren kan? Ik wete et niet. Ik hebbe een goed onthoold. Dingen die d'r in et leven echt toe daon hebben, tover ik zo weer haorscharp te veurschien. A'k et ooit vraogd hadde, dan ha'k et nog weten, dan was me dat altied bi'jbleven. Daor bin 'k eins wel hiel wisse van. Ik hebbe et dus nooit vraogd. Nooit vraogen dust omdat et mien moeder vri'jwel zeker zeer daon hebben zol. En ie willen as kiend je moeder toch niet zeer doen? Dat is toch wel et laeste waj' willen? Ik raekte d'r van in de tieze. Soms hadden de jongen op et schoeleplein et over mien vader.

'Wie is mien vader dan? Ik hebbe ja gien vader!' zee ik dan.

Dat ik zoks wél zee! Dat ik dat in die tied wél zeggen duste! Dat ik zoe'n steil woord hadde! Dan weren de aandere jongen evenpies stille, want ik maekte indrok op ze. Daor konnen ze veur een mement niet tegenop mit al heur stoere praot. Ik was aandere as zi'j. Ik was de jonge die gien vader hadde.

'O nee,' zeden ze dan, 'we bedoelen je ome.'

En dan steuven en baldiesden we weer over et schoeleplein en speulden de belevenissen van Eric de Noorman nao. Zi'j wussen

laeter wél hoe as et zat. Alleman wus et. Et hiele döörp. Mar ikke niet. Hoe zit et dan toch, docht ik wel es a'k aovens op bedde lag en d'r niet van in de slaop kommen kon. Een breur en een zuster meugen niet trouwen. Mar zollen ze tegere wel een kiend kriegen kunnen? As ze niet trouwen mochten, zollen ze ok wel gien kiend kriegen meugen. Mar et kon daoromme lichtkaans toch wel. Misschien dat ik dan wel zoe'n soort kiend was. Een appat soort kiend. Niet een echt kiend. Misschien was de man daor ik ome tegen zeggen mos dan toch wel mien vader. Dan zo'k him ok wat heuren te geven op vaderdag. En dat dee ik. In de döörps-winkel kocht ik een deuze segaren veur him. Uiltje. Omdat daor zokke mooie baanties omme zatten en die speerde ik. Dan ha'k d'r zels ok nog wat an. Ze zatten tegere in de kaemer doe 'k him die deuze segaren gaf.

'Kiek es,' zee ik, 'een deuze segaren veur jow.'

Hi'j keek verbaosd doe hi'j de deur de winkelman mooi inpakte deuze anpakte.

'Veur vaderdag,' zee mien moeder.

'O,' zee hi'j, 'daankewel.'

Ik vuulde me verschrikkelijk ongemakkelijk en zi'j grif ok, mar d'r wodde veerder niet over praot. Zi'j zeden niks, ik vreug niks. Hi'j zal de segaren wel oprookt hebben.

En toch het mien moeder me op een aovend de kaans geven om te vraogen wie mien vader was en doe he'k die kaans niet grepen. Niet griepen dust. Ik hebbe te weinig kaansen in et leven griepen dust. We zatten die aovend naor *Spoorloos* op 'e tillevisie te kieken. We zaggen meensken die op zuuk weren naor vaders en moeders. Vaeke naor vaders. Ik vuulde me ziek, hatstikke ziek. Vuulde me zo beroerd as een hond. Die ellendige daarm-ziekte speulde aekelik mal op. Ik zat altied een betien mit et zwiet in de hanen naor dat pergramme te kieken en docht algedurig da'k d'r aenlik krek zo an toe was as al die zukende meensken op 'e tillevisie. En mien moeder? Zol die ok an zokke dingen daenken? Netuurlik dee ze dat. Mar et lag ok allemaole zo verhipte gevulig. Mo'k et vraogen now we tegere naor zoks op 'e tillevisie zatten te kieken? Et was best een goeie anleiding. Ien keer hadde ze goelende tegen me zegd dat mien ome mien vader

niet was. Dat was doe 'k vraogeliesten invullen mos doe 'k van schoele kwam en an et wark zol. D'r was een grote kaans dat ze weer beginnen zol te goelen a'k d'r over beginnen zol. Zol et misschien een soldaot west hebben? Een Kannedees? Die weren indertied mit de bevri'jding deur et dörp kommen. Misschien was d'r wel een hiele aorige soldaot bi'j west daor ze wat mit had hadde. Mar et zol ok wel een Duutse soldaot west hebben kund. Was dat wel zo aorig? Mien moeder hadde me wel es verteld dat d'r in de oorlog wel es Duutse soldaoten bi'j heur kwammen om eier te kopen. Misschien was d'r ok wel es een hiele aorige Duutse soldaot om eier west waor ze wat mit had hadde. Een soldaot die Peter of Paul hiette. Naemen uut een oold riempien.

*Ich bin Peter,
du bist Paul,
ich bin fleissig,
du bist faul.*

Doe et tillevisiepergramme oflopen was, heurde 'k inienend heur stemme daor de emosie in deurklonk.

'As ie ok op zuuk binnen, moej't mar zeggen.'

En ik... zee et niet. Ik duste heur niet an te kieken en leut de ie-nige kaans veurbi'jgaon.

'Now mar even niet, heur. Ik vule me zo misselik as een katte. Ik gao op bedde.'

Ik kwam in de bienen.

'Welterusten.'

'Welterusten.'

Ik vule me altieten een tikkeltien ongemakkelik as Han en ik naor dat pergramme op 'e tillevisie zitten te kieken. Dan wo'k keer op keer op 'e hadde feiten drokt en stel ik me de hieltied weer de-zelde vraoge: Zol Han wel weten wie zien vader is? Ik heb et him nooit verteld, zoks zol lichtkaans wel moeten, mar et is ok zo ver-hipte drege om over dat soort dingen te praoten. Om d'r over te beginnen. Mar et wil netuurlik niet zeggen dat hi'j et niet wet. D'r bin zovule meensken die weet van oons verleden hebben. Zollen die, deur de jaoren henne, allemaole heur mond hullen hebben? Et wil me haost niet an. De meensken teuten in de regel

mar wat graeg. Zollen de jongen op schoele him d'r indertied mit pest hebben? Hi'j zegt d'r nooit wat van, is zo dichte as een pot. Misschien wet hi'j et wel, mar kan hi'j d'r ok niet over praoten. Moe'k d'r echt over beginnen? Ik vergete vule liever wat d'r gebeurde is. Mar ik kan et niet vergeten. Et is krek as ligt d'r een brogge tussen oons in daor we beidend niet over durven. Een brogge van glas.

Ik moet stark wezen. Veur mezels en veur him. Hi'j zicht de laeste tied zo ofgemieterd min toe. Ie kun him de ribben wel tellen, zo maeger is hi'j. Die ellendige daarmziekte ok. Konnen ze daor mar wat an doen. Kon 'k et mar van him overnemen. En ik wor oolder, ik marke bliksemse goed da'k minder wor. Ik kan 't now nog aorig goed beredden, mar d'r komt een tied da'k dat niet meer kunnen zal. En die tied komt vlogger dichterbij as me lief is. Et kan me wel angriezen as hi'j d'r aanst op een dag allienig in ommeproezen moet. Dit oolde huus kan me trouwens ok wel angriezen. As d'r iene goeie storm komt, kan oons de hiele zwik wel naor de oren kommen. En Han zicht et niet, die zicht et gewoon niet. Wat zokke dingen anbelangt moe'k mit veur him daenken. Et is krek as het hi'j gien deurzicht in zoks. Hoe moet die him laeter redden as ik d'r niet meer bin?

Gelokkig dat hi'j niet meer van die rieten het dat hi'j wel een dag of wat aachter mekaander niks tegen me zee. Gek wodde 'k daor van. Waoromme leeft die jonge toch zo zwaor? Wat docht hi'j dan toch? Waor zat hi'j dan over in? A'k d'r naor vreug, haelde hi'j stiems de schoolders op, wol hi'j d'r niet over praoten. Kon hi'j d'r misschien wel niet over praoten. Totda'k d'r hielemaole mit an was en begon te goelen. En dan trok et weer bi'j. Zol hi'j dan slim in de put zeten hebben? Him ofvraagd hebben wie zien vader was? Was hi'j dan hielemaole mit himzels en et leven an? Ik bin bi'jtieden schoftig west en zeker op die aovend dat hi'j zonder wat te zeggen de deure uitgaon was.

Ik was die aovend krek de trappe opgaon, naor boven toe, om op bedde te gaon, doe 'k tot de ontdekking kwam da'k wat vergeten hadde. En doe 'k weer beneden kwam, was hi'j d'r niet meer. Ik reup, keek overal, mar hi'j was nargens te bekennen. Doe wodde 'k toch zo verschrikkelike bange. Ik docht dat hi'j in zoe'n

sombere bujje votgaon was, da 'k him nooit weer zien zol, dat hi 'j him lichtkaans wat andoen zol. Dat hi 'j krek zokke malle dingen uuthaelen zol as mien zuster Jaanke. Ik gilde et uut. Ik raosde zien naeme deur de vroege naacht. De naeme van mien kiend. En doe was hi 'j d'r inienend weer. Hi 'j hadde gewoon even een brief naor de busse brocht en heurde me op 'e weg raozen doe hi 'j weerommelopen kwam. Hi 'j steuf de kaemer in, greep me beet, troostte me, brocht me op bedde.

'Ie dochten toch niet da 'k malle dingen doen zol?' vreug hi 'j. 'Dat za 'k nooit doen, heur. Daor hoej' nooit over in te zitten.'

Waaromme kan et leven toch niet wat makkeliker wezen? Waaromme hadde alles niet wat aandere rulen kund? Dat hi 'j gewoon mit een maegien thuuskommen was, daormit trouwd was en dat ze kiender kregen hadden. Dan ha 'k now kleinkiender had. Mar dan was hi 'j misschien een aende votgaon te wonen en ha 'k hier now allienig veur de tillevisie zeten te koekeloeren. Now hewwe mekaander, mar ondaanks dat biwwe allebeide toch een betien allienig. Et is mooi dat hi 'j die schrieveri'je en vertelderi'je het. Dat gefst toch zin an et leven. Misschien dat Pieter en hi 'j... Zol-len ze wat hebben? Wat had hebben? Soms daenk ik dat, mar daor kan 'k toch zomar niet naor vraogen?

Ze hebben me wel es zegd da 'k et Han vertellen moet, mar dan moe 'k over die man praoten. De man daor a 'k niet over praoten wil. Soms bin 'k schoftig dawwe him argens tegenkommen zullen, dat hi 'j oons ok geweer wodt en op oons ofkomt. Dat hi 'j mit zien zeune praoten wil. Et is zien zeune ok. Mar niet echt. Hi 'j het zien rechten verspeuld. Han is van mi 'j. Ik wil die kerel veur mien ogen niet zien. Hi 'j kan et beter mar nooit waogen en kom mien jonge te nao. Ik vlieg him an as 't moet. Klauw him de ogen tot de kop uut.

Ik hebbe him indertied, doe hi 'j an 't wark zol en die kladde-boel invullen mos, wel verteld dat mien breur zien vader niet was. Dat miende hi 'j half en half toch. Hoe kon hi 'j dat now toch daenken? Die keer dat hi 'j op vaderdag mit die deuze segaren op 'e lappen kwam... Misschien dat hi 'j et altied nog wel niet wet, dat hi 'j benauwd is om et te vraogen. Me gien zeer doen wil. Benauwd is da 'k weer beginne te goelen.

Now zit hi'j veur me naor de tillevisie te kieken en daenkt mischien wel an dezelve dingen as waor ik an daenke. Ik zie de ofteling van et pergramme over et scharm glieden. A'k et now niet zegge, zeg ik et nooit. Ik verneme dat mien stemme trilderig begint te wodden.

'As ie ok op zuuk binnen, moej't mar zeggen.'

Hi'j dri'jt him omme naor me toe. Hiel even mar kikt hi'j me an, dan slat hi'j de ogen daele.

'Now mar even niet, heur. Ik vule me zo misselik as een katte. Ik gao op bedde.'

Dan komt hi'j in de bienen, dat grote kiend van mi'j, dat mar nooit echt volwassen wodden wil.

'Welterusten.'

'Welterusten,' zeg ik weeromme.

Ik zal de boel opredde en dan gao 'k ok mar op bedde. De traonen branen me aachter de ogen, mar ik wil niet janken. Dat wi'k niet.

Et zol me niks gien ni'je doen as dit indertied allegeer in heur ommegeen is. Waoromme bin 'k d'r doe toch niet op ingaon? Idioot da'k was! Waoromme he'k de mond niet losdaon? Et heur gewoon vraogd. Of et laeter op een dag an heur vraogd.

'Ik wete dat et allemaole hatstikke gevulig ligt en ik kan et verleden, wat d'r allegeer gebeurd is, ok niet gladstriecken, mar ik wil et now gewoon een keer weten. Wie is mien vader? Is et mischien een Kannedese soldaot?'

Dan zol ze et me zegd hebben, daor bin 'k wisse van. Dan zol ze d'r over praot hebben. Et zol niet makkelijk west hebben, ze zol d'r bi'j goeld hebben, mar wat zol dat geven hebben. Ze zol et zegd hebben, ik zol et weten hebben en we zollen zegd hebben dat et goed was dat al die vraogen now eindelijk es uut de tied weren. En we zollen lichtkaans fleuriger veerder leefd hebben. Mit een groot geheim minder. Waoromme he'k et nooit vraogd? Stommeling da'k bin! Waoromme bin 'k niet eerder et huus uutgaon? Waoromme he'k de jongen op 'e ulo gien grote bek weerommegeven? Dan hadden ze misschien achtung veur me had, renschop mit me hullen. Mar ik hebbe me as een offerschaop in

een hoek drokken laoten. Me stillehullen. Ik zol mezels een raom tegen de kop geven moeten. Mit weerommewarkende kracht. Om alles wa'k in wezen in et leven verprutst hebbe. Ik was altied zoe'n aorige jonge, mar wat het me dat opleverd?

Et was waor, ik was ziek die aovend, mar et was ok een laffe uutflocht. Ze het me de kaans nooit weer geven. Ik hebbe me de kaans nooit weer geven. D'r wodde nooit over praot. Vaeke he'k d'r an docht, awwe aovens mit 'n beidend in de kaemer zatten, om et te vraogen. Mar ik duste et niet te waogen. Doe ze de laeste maonden van heur leven in dat ellendige tehuus zat en ik heur in een karregien deur de gangen ree, he'k d'r nóg an docht om et heur te vraogen. Mar doe kon et vanzels niet meer. Ze was al te veer onderwegens naor dat laand an de aandere kaant van de stilte. Ze zol d'r misschien slim overstuur van wodden wezen, et misschien niet iens goed begrepen hebben.

Ik vule me weemoedig now ik hier bi'j et waeter langes lope naor et oolde huus toe. En dat wi'k aenlik niet. Ik wil leven en d'r uuthaelen wat d'r in zit. Now et nog kan. Ik hebbe et gevuul da'k een protte tied inhaelen moet. Ik wol dat Frank now bi'j me wezen kon. Dan zo'k haand in haand mit him bi'j de Scheene langes lopen naor et huus toe. Him vertellen van mien leven, him et huus zien laoten, dat altied mien huus blieven zal. Bi'j et huus zo'k him et gedicht veurlezen. Et gedicht da'k maekt hebbe naoda'k him op die aovend in et winterlaand veur de eerste keer zien hadde. Ik wol dat hi'j hier was, dan zo'k him onder de hoge bomen, die om et huus henne staon, vertellen over mien vader.

Doe mien moeder d'r niet meer was, ze de daegen tussen wegraecken en begraffenis in bi'j me in huus ston, vernam ik dat alderhaande volk wél wus wie mien vader was. Ik zat mit Pieter in de kaemer. Mien moeder ston achter de kaemer in heur eigen slaopkaemer. Ze was zo mooi, mar ok zo ies- en ieskoold. Even ha'k heur anraeken dust, even mit de haand tegen heur wange an. Hiel even mar. Om te vulen hoe ze vuulde. Ik schrok d'r van dat ze zo koold was en duste niet nog een keer te vulen. Dee et glassien gauw weer op 'e kiste. Daj' zo koold wezen mossen aj' dood weren.

Pieter en ik zollen tegere de begraffenis doen. Mit wie ha'k et

aanders doen moeten? Hi'j was me et meerst eigen. We zollen naost mekaander aachter de kiste lopen en de meensken zollen daenken dawwe bi'j mekeer heurden. Dat heurden we ok, mar niet op 'e maniere as de meensken lichtkaans daenken zollen. Nao de begraffenis kreeg ik al rap de praoties te heuren die over de streek gongen. Dat ik zolange bi'j mien moeder bleven was om heur verzorgen te kunnen en an et aende te brengen, mar dat ik, now ze wegraekt was, saemenwonen gaon zol mit mien kammeraod. De meensken... Mar misschien hadden ze geliek hebben kund. In de jaoren dat ik van tied tot tied in zien bedde be-laande was de kaans d'r misschien ooit west. Of toch niet? In wezen toch nooit?

Doe 'k van Pieter vernam dat verscheiden meensken him verteld hadden dat ze altied op 'e hoogte west hadden van mien verleden, ze wussen wie mien vader was, wie ik in wezen was, nam ik een besluit. Op die morgen, aanderhalve dag nao et wegraeken van mien moeder. In de kaemer waor Pieter bi'j zat. Zonder et tegen him te zeggen. Et leven zol aanders moeten, hoe'n vrotteri'je et ok wodden zol, mar et mos aanders. Ik wol laeter niet doodgaon en da'k dan nog van niks weten zol. As Pieter d'r praot over heurd hadde, dan zol Janne et zeker ok weten. Goeie oolde kunde van de femilie, al van veer veur de tied dat ik beston. Wander en Janne: eertieds, veur ze naor Blesdieke verhuusden, aachterburen van mien volk.

Een peer weken nao de begraffenis zat ik op een middag bi'j Janne in et kaemertien mit uutzicht op 'e minirotonde. Naodat ze veur de eerste keer thee inschonken hadde, heb ik et vraogd. Ik duste et makkelik te vraogen. Heur wel. Now wel. Ze zat tegenover me bi'j de taofel.

'Ik wol je aenlik ok wat vraogen.'

Ze keek me an.

'Weet ie misschien ok wie mien vader is?'

Ze schrok.

'Het je moeder je daor nooit wat van zegd?'

'Nee.'

'Dat hadde ze wel doen moeten.'

'Ja.'

Ik hadde et zels ok vraogen kund, docht ik.

‘Dat het ze nooit daon. Ik weet van niks, mar now verneem ik de laeste tied dat een protte meensken d’r wel weet van hebben en dat is me te gek. Now wi’k et zels eindelijk ok es een keer weten. Ik wil laeter niet doodgaon en da’k et dan nog niet wete. Now ja en ik dochte: ie zullen et ok wel weten. Ie bin altied zo nao mit mien moeder en zo west.’

Ze nikte.

‘Ik hebbe et d’r wel es mit je moeder over had. Heur vraogd as ie et wel wussen en heur zegd dat ie et weten moeten zollen. Mar ze het dus nooit wat verteld?’

‘Ze het d’r nooit wat van zegd en ik duste et niet te vraogen. Daor wa’k te benauwd veur. Ik was schoftig om heur te bezeren.’

‘En zo heb ie jezels dus algedurig bezeerd?’

Et bleef even stille.

‘Netuurlik weet ik et ok wel, mar ie overvalen me d’r mit. Ik moet et eerst evenpies in me omme gaon laoten. Snap ie dat wel?’

Ik nikte.

‘Ik belle je a’k d’r an toe bin om uutsluutsel te geven.’

Et wodden zuver spannende daegen, mar ze belde al hiel gauw. En doe zatten we op een middag weer in heur kaemertien mit uutzicht op ’e minirotonde en vertelde ze me wie et was. Nuumde ze zien naeme. De naeme van mien vader.

‘Hi’j perbeerde as jongkerel onder de arbeidsdienst in Duutslaand uut te kommen. Een protte van die jongkerels deuken onder. D’r zatten d’r tientallen in et dörp. Op verschillende boerspullegies hadden ze d’r meer as iene. Dat et allemaole goed beteerd is, mag trouwens een wonder hieten, want d’r woonden ok twie NSB-ers op ’e streek. Minne honnen.’

Ze nuumde naemen die ’k kende. Naemen uut et dörp. NSB-naemen.

‘De iene kollekteerde veur de Winterhulpe en wodde gremietiger en gremietiger dat hi’j mar zo weinig ophaelde. Dat bi’j Jouk Hof sprong hi’j zowat uut de naod van lelkens en zee: Ik marke wel dat ie krek as een protte van dat volk hiere an de Engelse ziekte lieden. En doe zee Jouk Hof: Och, ie kun mar beter an de Engelse ziekte lieden as an de Duutse pest.’

Ze gnees.

‘Die aandere rotzak was trouwens nog een graotien slimmer, dat was een laffe verraoder. Op et alderlaeste van de oorlog het die nog een briefien naor de Duutsers sturd mit alle adressen d’r op waor onderdukers zatten. Ik hebbe wel es bi’j mezels docht: as de oorlog ietsien langer duurd hadde, hadden de moffen et dörp wel uutmoorden kund.’

Ik zag dat et heur nao al die jaoren nog angreep.

‘Mar jow vader is dus as onderduker bi’j jow volk te lane kommen: bi’j jow grootvader, ome en moeder.’

‘En doe mos mien moeder een poppien van him kriegen.’

‘Ze het et veur de hiele wereld verburgen hullen. Veertien daegen veurdat ie kwammen, het ze et thuis eerst zegd. Wi’j wussen van niks. Et dörp wus van niks. We heurden et eerst op ’e zundag dat ie geboren binnen. De buurvrouw kwam morgens op een draffien, mit de schölk nog veur, an de deure om te vertellen dat jow moeder een jonge zeune kregen hadde. Et raffelde heur van de mond. Ik zee dat ze gek was. Et wol me niet an. Jow moeder hadde me d’r nooit ok mar wat van zegd. Mar et ni’jgien gong die dag as een strovuurtien deur et dörp. Dat snap ie wel.’

Et dee me zeer wat ze vertelde. Mien aarme moeder. Wat mos ze al die lange maonden allienig west hebben. Mar ze het me kommen laoten, et kiend dat van heur was en van gieniene anders. Ze het me nooit votstopt. Ze gaf gien krimp. Mit et heufd fier in de hoogte is ze mit me onder de meensken kommen. Et leven het heur hadded.

‘En ze bin niet trouwd.’

‘Ik weet niet as daor wel ooit spraoke van west het. Ik miene wel dat ze d’r bi’j zien thuis op androngen hebben dat zoks wel gebeurde, mar jow moeder wol et niet.’

‘Waoromme niet?’

Ze haelde de schoolers op.

‘Dat wee’k niet. Wat d’r percies gebeurd is in de daegen naodat ie geboren weren en wat d’r doe allegeer bepraot is, dat wee’k niet. Hi’j was vanzels ok zovule jonger as jow moeder. Dattien jaor. Lichtkaans dat dat ok mitspeuld het. Zeg et mar.’

Ze vertelde waor hi’j woonde. Vlakbi’j. Mar een peer honderd

meter veerderop, an dezelde weg waor Janne an woonde. Ik was vlakbi'j mien vader. Ik was in wezen altied vlakbi'j him west. Misschien dat hi'j mit zien vrouw now ok wel bi'j de taofel zat te theedrinken. Misschien ha'k him wel es zien, wa'k him wel es tegenkommen, hadde hi'j mi'j wel kend, mar ikke him niet. En al de jaoren deur had ik him an mien bestaon herinnerd. Al de keren dat d'r een foto of een verhael van mi'j in de kraante ston, ik veur de radio was, d'r een boek van me uutkwam. Zien ooldste zeune.

'Zol hi'j me as klein poppien zien hebben?'

'Ik daenk et niet. Jow moeder wol him niet bi'j jow in de buurt hebben. Laeter ok niet. Hi'j het ooit van doel west en zuuk kontakt mit je. Doe'j een jaor of vuventwintig weren en bekend an 't wodden weren deur je stokkies in de kraante en zo. Dat het hi'j een keer tegen Wander zegd, doe die bi'j de Lende an 't rietsnieden was. Mar die het et him ofraoden.'

Ze keek me an.

'Ze zol him nooit bi'j jow in de buurt dulded hebben. Ie weren van heur. Ze zol him anveugen hebben as hi'j et perbeerd hadde.'

'En hi'j het et niet perbeerd.'

'Ie hebben een breur. Een halfbreur. Al rap naodat ie geboren binnen, is hi'j mit een aandere vrouw trouwd en daor het hi'j ok een joongien bi'j kregen. Jim schillen mar goed een jaor.'

Misschien da'k die breur ok wel es tegenkommen was. Misschien hawwe mekaander wel es zien zonder dawwe van mekaander wussen dawwe halfbreurs weren. Ik zol d'r een keer veur 't huus langes rieden, dat nam ik me veur. Die middag nog niet, mar laeter wel een keer. Om te kieken in wat veur huus mien vader woonde. Misschien zag ik dan wel een zwink van him.

Ik lope veerder. Et lege laand an de noordkaant van de Scheene, dat vroeger hasems altied te zoep en te biet ston, is now allegeer bos in zet. Oons laand achter et oolde huus staot now ok polleboel in. Doe mien grootvader et huus in 1910 of daaromtrent zeten leut veur negenhonderd gulden wodde d'r bos rooid om laand te kriegien. Now is et laand weer bos wodden. En as d'r ooit weer een aandere tied komt, zal de bos rooid wodden en zal d'r weer

gröslaand of bouw van maekt wodden. Zo hoolt et meensdom wark. De grote ekkelboom, die eertieds liekem allienig bi'j de Scheene ston, staot now tussen de opscheuten pollen. Ik kloppe him even op 'e ribbelige, roege baste.

'Dag, oolde boom, ziej' nog wel wie a'k bin? Ken ie in mi'j dat kleine joongien van vroeger nog wel?'

Et blad risselt. Ik maeke mezels wies dat hi'j me nog kent, nog wet wie a'k bin. Dat verlegen, aemele joongien van vroeger. Neffens mien moeder is de bliksem d'r een keer insleugen, mar daor is niks van te zien. Et is een prachtboom. Hi'j zol aenlik vri'j staon moeten, niet tussen disse ni'j anplaante prikkerommel. Zo komt hi'j niet tot zien recht. Hier bin 'k een keer doods-bange west as kiend...

doe 'k et laand uutscharreld was naor de Scheene toe om bloemen te plokken veur mien moeder. Ik plokke algedurig bloemen veur heur. Laeter, a'k groot was, wo'k bloemist wodden. Ooit wa'k mit heur in de tuun van de tuunbouwschoele van Frederiksoord west en doe'we aovens thuuskwammen wa'k d'r echt veur honderd percent wisse van: ik wol bloemist wodden. En ik wol ok zoe'n mooie tuun om oons huus henne anleggen. Ik zol d'r drekt mit beginnen. Mit een schoppien stak ik schaoepbloempies uut et laand en plaantte die onder de vleepollen, die om et zinkgat henne stonnen, in de grond. Et begin van mien tuun. Et kan best wezen da'k op die dag ok madeliefies uut et laand haelde. Et peerd leup achter in et laand bi'j de Scheene. Een ruun uut Polen daor mien ome een keer lopende mit van Schotermark kommen was. Een bruun peerd dat gien vot en how in et Stellingwarfs verstaon kon. Ie mossen d'r trrr tegen zeggen. Et is me vergeten as dat now vot of how was. Hi'j kwam op me oflopen doe 'k bi'j de grote ekkelboom was en doe hi'j vlak veur me ston, begon hi'j zomar inienend te steigeren. Ik keek tegen die griezelig grote en sterke peerdeboek veur en boven me an. Ik zag de sterke veurpoten boven me in de locht en bedocht in een tel dat hi'j me doodtrappen kon. Stappien veur stappien schosselde ik achteruut op 'e sloot an. Et peerd bleef steigeren en kwam, op 'e achterpoten staonde, nog dichter op me toe. Et cirkusnom-

mer van een peerd en een klein joongien dat doodsbange was. Raozen hulp niet, daor zol et peerd allienig mar van schrikken. Dan zol hi'j grif beginnen te trappen. Ik moch gien geluud mae-ken, kon me et beste mar doodstille holen. Hiel veurzichtig scheuf ik onder et stiekeldraad deur de dreuge sloot in en klau-terde an de aandere kaant van de sloot onder et draod deur de pootakker op. Ik ston te trillen op 'e bienen, mar ik leefde nog. Ik zol laeter nog bloemist wodden kunnen. Et peerd kwam weer mit beide poten op 'e grond daele en leup fraenzende naor de drin-kerstonne, die bi'j de koele in de Scheene ston. Hi'j ston d'r even laeter in alle rust bi'j te slobberen as was d'r niks gebeurd. Ik kon thuus et beste mar nargens wat van zeggen, aanders moch ik et laand grif niet meer in. Et zwiet ston me op 'e rogge. Krek as now.

In de onmiddellike omgeving van et oolde huus, kan 'k et verle- den weer roeken, inaosemen, veur me zien en vulen. Et dörp van lange leden. De lanen bi'j de Lende die bi'j de meitied geel kleurden van de dotterbloemen, de zunnedauw in de iesbaene, et schaemele pollegien blauwe klokkiesheide in de Piekebos, de wilde margrietten en gele knopies in de baarm van et zaandpad. De appatte locht in et schoelelekaol: een mingelmoesien van kriet, eierkolen, ink en nat regende kleren. Et geluud van Schele Berend, die op een brommer deur et dörp ree en deur een toeter reup van: 'Noodslachting! Hedenmiddag noodslachting!' De toetende iekmulders in een sjempottien.

Op et hiem van et oolde huus wo'n locht en beelden nog vule starker: half rotterige appels in et lange grös, et zangeren van et zakkeltien op 'e kachel, de slaachtersknecht die de menninge daelefietsen komt mit een körf veur op 'e pakkiesdreger daor de pakkies besteld vleis in liggen mit een theedoek d'r overhenne veur de moggen. Geert, de winkelman, die komt te opvraogen. De melkwaegenrieder die in de veerte ok al op een toeter toet en zo de tiedinge overbrengt dat et melkgelddag is. Even laeter staon de lege bussen bi'j de diek mit et brune sloefien mit geld tussen et lit van ien van de bussen. Een foele haaststorm die deur de bomen in de wal wi'jt. Dooie haezen, fesanten en petriezen

die an de poten, mit de kop naor onderen, in et vuurhokke hangen te bestarven. Beelden, geluden en de locht van vroeger. Ik heure de verhaelen die mien moeder me vertelde. Ik zie heur now nog haorscharp veur me. Mar naormaote de tied verstrieken zal, zal ze veerder en veerder van me votdrieven. Op een deken van mist in de almar deurjaegende tied. Hiel staorigan zullen de raanties van de beelden van vroeger raffelig beginnen te wodden. Ik beginne heur now al anders te zien as doe ze d'r nog was. Op et mement dat de dood de onzichtbere draoden, waar we mit an mekeer vaastezatten, deurknipte, begon ze al staorigan van me vot te drieven. Meer en meer za'k oons verhael, oons leven in aandere perspektieven zien kunnen. Mar hier is ze nog overheersend aanwezig, liekt de dood de draoden nog even niet deurknipt te hebben, wo'n oonze verhaelen en oonze levens as in een film ofdri'jd.

Hier het mien moeder et dus daon mit een man die zovule jonger was as zi'j. As kiend kon 'k me niet veurstellen dat mien moeder zokke dingen ok daon hadde. Dat ze et lichtkaans lekker vunnen hadde. Seks. Waor zollen ze et daon hebben? In heur bedstee? In et huj op 'e dele? Op een keer doe ze tegere thuus weren, doe mien grootvader en ome op 'e jacht weren of et laand in weren te vredigen? Zollen ze et mar ien keer daon hebben? Of meerdere keren? Zol et allienig mar begeerte west hebben of zol ze ok van him hullen hebben? Zi'j dee et mit een man die dattien jaor jonger was. Frank is dattien jaor jonger as ik bin. Parrelelle levens.

Parrelelle verhaelen. Et was in 1910, mien moeder was zowat twee jaor, doe ze naor et oolde huus verhuusden. Mar dat was doe nog splinterni'j. Ze kwammen uut een huus midden in et dörp daor een winkeltien in was en een harbarg. Ik hebbe nog altied een taofeltien dat vroeger in die harbarg staon hebben moet. Mien grootvader was visker, jaeger, streuper en veenarbeider. Hi'j wodde boer op et plaetsien an et zaandpad. Mien moeder was de jongste van de vier kiender. Et dörp was nog een parredies, et plak waor et huus ston ok. Et lag tussen hoge wallen mit ekkelbomen, een aentien van et zaandpad of. Mit kiepehokken d'r ommehenne en een prikkebult in de wal, an de oostkaant van et huus. Die prikkebult het altied op etzelde plak west. Doe ik klein was, was hi'j daor ok. Huusde in et biebelse parredies een slange, in dit Stellingwarver Hof van Eden leefden adders, die kronkelende in de takken van de Koebos hongen. Et gebeurde op een dag dat de aandere kiender naor schoele weren, mien moeder was nog lange niet zo oold dat ze naor schoele kon. Ze woonden lichtkaans nog mar een peer maonden in et ni'je huus en...

et is in et laete veurjaor. Heur vader is naor de bouw op 'e Zanen. Heur moeder het him een keteltien drinken mitgeven, mit een opruuld stokkien kraantepepier in de tute veur et motten. Doe het ze et kleine maegien in de keuken op 'e pot zet en is zels ok an 't wark gaon: kiepevoeren, bussebunen op et stap, prikkehakken in de wal. Et maegien zit hielendal allienig, een betien diedelende, in de keuken op 'e pot. En dan zicht ze in de hoeke van de keuken inienend wat vremds. Et ligt opruuld bi'j et aanrecht, daor de spiegel in de rooie lieste boven hangt. Mar et beweegt, d'r zit leven in. Een tel of wat laeter komt et hiel staorigan zigzaggende op et maegien op 'e pot of. Een adder! Ze zicht de kop bewegen, de vorkerige tonge zo now en dan tot de bek uutkommen. Wat

moet ze doen? Moet ze zingen? Heur beide ooldere zussies ziten aovens in twielochten wel es butendeure, naost mekaander op 'e regenbak, te zingen. Dat heurt prachtig en is wiethoeveer over de streek te heuren.

'Mooi zo, maegies,' zegt heur moeder dan, 'zingen jim mar, want daor gaot de duvel van op 'e loop.'

Zol een adder van zingen ok op 'e loop gaon? Mar ze kan niet zingen, ze kan allienig mar goelen. Hiel arg goelen. Ze raost hadder as ze ooit raosd het. En et griezelige beest komt de hieltied dichterbij. Ze moet altied goed uitkijken veur adders. Dat het heur moeder heur veurhullen, want aj' daor deur beten wodden, kuj' wel doodgaon. En ze wil niet dood. Daoromme raost ze. As hi'j vlakbij heur is, komt heur moeder de keuken in mit een körf anmaekprikken. Die heurde heur eerst raozen doe ze bij de achterdeure was. Ze zicht in een oogwink et geveer, lat de bak mit prikkeboel in et achterhuus op 'e grond valen, stoft as de mieter butendeure, gript daor een schoffel die tegen de mure staot, draeft et huus weer in, en stikt in iene hael et beest de kop d'r of. Vlak veur et kleine maegien op 'e pot.

Mien moeder het me dit verhael meerdere keren verteld, zoe'n indrok hadde et blikber op heur maekt. In et huus, daor zij as klein porre op 'e pot zat, was deur de jaoren henne mar hiel weinig veraanderd. Et huusraod dat mien grootmoeder kocht veur dat ze mit een tien jaor ooldere man, mien grootvader, trouwde, bleef in huus staon doe ze jong wegraekte en mien moeder, as maegien van twintig, de huusholing overnemen mos. Et was etzelde huusraod dat ik om me henne zag, doe ik een kiend was. De keuken zag d'r percies zo uut as in de tied dat mien moeder kiend was. De kachel ston nog op etzelde plak, krek as de taofel en de stoelen. Dezelde spiegel hong in de rooie lieste boven et aanrecht. En de bedstee, an et gaankien naor et achterhuus toe, was d'r ok nog altied. Daor sleup ik in. Tegere mit mien moeder, dichte tegen heur an. D'r weren allienig gien adders meer. Misschien dat dat et ienigste verschil was. Ik hadde d'r ooit ien keer iene zien, doe we in Berkoop bij de Koepelbos langes fietsten. Ik zal doe een joongien van een jaor of achte west hebben. Een

griezelig dier. Hi'j lag in de zunne op 'e hadde weg. Krek een aol. Die ha'k wel es zien, mar vun ik lieke griezelig. Ze kronkel-den zo mal. Mien ome vong ze in de Lende en mien moeder maek-te ze toe, mar ik wol d'r nooit een hap van eten. Op 'e dag dawwe die adder op 'e weg in de zunne liggen zaggen, vertelde ze me veur de eerste keer et verhael over dat malle ding in de keuken van et oolde huus, dat op heur ofkronkelen kwam doe zi'j daar op 'e pot zat.

Ik was lichtkaans van dezelde leeftied as zi'j indertied doe 'k op een dag ok allienig in de keuken was. Mien ome was op et laand an 't wark, mien moeder was an 't prikkehakken in de wal. Ik speulde mit een rood klossien, ruulde dat over et zeil naor de deure toe en dan weeromme van de deure naor de taofel. Hiel in de veerte heurde 'k heur prikkehakken. En doe vuulde 'k me zo-mar inienend zo verschrikkelik allienig. Ik raosde. Ik raosde om mien moeder. Mar ze heurde me niet, ze kon me niet heuren. Ik perbeerde bi'j de krokke van de deure te kommen, mar ik was te klein, kon de krokke in de veerste veerte nog niet berekken. Ik miste mien moeder. Onwillekeurig besepte ik op dat mement dat zi'j in wezen et ienigste was wa'k op 'e hiele wereld hadde. D'r moech heur niks overkommen. Ik mos dichte bi'j heur wezen, al-tied bi'j heur in de buurt blieven. Ik luusterde, mar heurde niks meer. Heurde heur niet meer prikkehakken mit et snumes in de wal. Ik heurde allienig et tikken van de klokke mit et peertien d'r op. Dat kon 'k vanuut de kaemer in de keuken heuren. Ze zol toch niet votgaon wezen? Mien moeder zol toch wel weeromme-kommen? Ze zol me hier toch niet veur altied allienig laoten? Ik goelde zoa'k nog nooit goeld hadde. En doe was ze d'r inienend. Mit een körf vol prikkeboel om morgens de kachel mit anmae-ken te kunnen. Ze zette de körf daele, tilde me op en nam me bi'j heur op 'e schoot. Ik kreup stief tegen heur an. Reuk heur locht, die bekende locht. Alles was goed, zee ze. Ze zol nooit votgaon, zol me nooit allienig laoten, mar altied bi'j me blieven. Mit on-zichtbere draoden zat ik an heur vaaste.

In de locht bin now aandere draoden te zien. Op et hiem van et

huus stao 'k naost de makke neutepolle mit et heufd in de nekke. Briede draoden. Raffelige strepen dwas deur de blauwe locht. Hiel in de veerte vligt een vliegtuug over me henne van et noord-oosten naor et zuidwesten. Hiel vroeger vleug d'r ok een keer een vliegtuug over me henne. Doe was et ok zoemer, zowat lieke brodsig as vandaeg, mar doe wa'k nog een kiend, een joongien van een jaor of vufe en...

ik moch mit de boeren op 'e waegen mit naor et hujlaand bi'j de Kuunder. Ze bin drok an 't wark. Ze hujjen mit de mesiene et huj an 't zwil en tiemen et dan bi'j mekeer tot grote oppers. Et peerd veur de tiempaol is nat van 't zwiet, et staot him zowat in brobels op 'e huid. Ik ligge op 'e rogge in 't grös. Krek kwam d'r een schip veurbi'j dat mit een vracht keunstmest onderwegens was naor Berkoop. De boeren zeggen temeensen dat et schippen mit keunstmest binnen die naor Berkoop toe veren. Staorig veerde et bi'j me langes. De schipper stak de haand op, ik zwaaide weeromme. Et schip leut een spoor van broes aachter in et waeter van de Kuunder. Boven me drieven de wolkens hiel staorigan over me henne, die bin ok onderwegens naor Berkoop toe. Ik perbere d'r dieren in te onderscheiden: een tieger, een hond en iene wolke is percies een schaop! A'k aansen thuus bin, za'k mien moeder vertellen da'k een vliegend schaop zien hebbe! Hiel lege komt, onder die wolken deur, een vliegtugien anvliegen. Ik miene zuver da'k de piloot zitten zien kan. Et zwinkt lichies naor et oosten of. Ik wor een betien sloeg van de zoemerzonne en kauwe wat op een zoerstaele omme. Een schip, wolkens en een vliegtuug. Veurbi'jgangers, die 'k nooit weer zien zal. En dat hindert niks, want d'r bin zat schippen, wolkens en vliegmesienen, die nog veurbi'jkommen zullen.

Et is jaoren laeter, ik kenne Frank nog niet, a'k aovens om kwat veur negen et bange vermoeden kriege dat hi'j niet meer kommen zal, de man die 'k troffen hadde. Half negen, negen ure, hadde hi'j zegd. Et kan nog zat, mar toch... Ik hebbe et gedien half eupen laoten en hool de weg in de gaten. Vanuut de kaemer kan 'k zien as d'r een auto vanof de grote weg naor et dörp toe

komt. Et gebeurt mar een peer keer. Mar de lochten kommen mien kaant niet op. Ik berekene in mezels in percenten hoevule kaans a'k me nog geve dat hi'j nog kommen kunnen zal. Lichtkaans dat hi'j eerst nao negen ure komt. Misschien dat hi'j verlet het. Dat kan toch? D'r kan dommiet netuurlik zomar een rooie bestelauto, zachies riedende, de straote inkommen. Zukende naor et goeie huus. En dan zal hi'j mi'j staon zien en weten waor hi'j wezen moet. Ik zal et gedien dichtedaon, naor de deure toelopen, him weer zien en zeggen: 'Ik bin bliede daj' d'r binnen. Koj't een betien vienen?'

Eerder die dag ha'k et huus an de kaant maekt: stofzeugen, dweild en et bedde verschoond. Onder de aovend ha'k de gedien van de slaopkaemer dichtedaon, de verwaarming half losdri'jd en een schiemerlaampien andaon. A'k him et huus zien laoten zol, zollen we hier as laeste terechtkommen en ik zol zeggen: 'Hier slaop ik. Liekt et je hier wat toe? Et is grif een stok geriefeliker as in de auto.'

In de auto, onderwegens naor huus toe, wa'k d'r hennereden. Ik hadde tot zeuven ure warkt, even naopraot, nog wat dronken, en was doe om kwat over achte de stad uutreden naor huus toe. Overall stonnen verlichte kastbomen in de tunen en kitscherige sleden mit rendieren d'r veur. Et was de vri'jdag veur de kastdaegen. Vier vri'je daegen. De radio stri'jde slaoperig maekende meziek deur de auto. En ik verlangde d'r zomar inienend verschrikkelik naor om anraekt te wodden, om op disse decemberaovend iene een betien liefhebben te kunnen. Zoe'n verlangst kon me bi'jtieden zomar overvalen. Ik hadde inienend een overschot an liefde en genegenhied te vergeven. En thus waachtte et lege huus.

Hi'j kwam op me toelopen. De lochies op 'e snelweg flitsten an ien stok deur veurbi'j. De steerns stonnen helder an de locht. Et vreur een graod of wat. Et was winter. Veur de kastdaegen wodde sni'j verwaacht en et zol ok glaezebakken kunnen, hadden ze op 'e radio zegd. Hi'j hadde zien jassien los hangen over een witte trui henne. Hi'j was mooi, een tikkeltien stoer, hadde halflange, lochtige krullen en was zeker twintig jaor jonger as ik

was. Ik vuulde me oold. Wat was ik weer es an et doen? Hi'j reuk een klein betien naor bier.

'Ik hebbe veertien daegen vekaansie,' zee hi'j, 'we hebben krek even mit de kollega's een pottien bier dronken.'

Hi'j lachte een betien. Dat daenk ik temeensen achterof, mar ik bin d'r niet wisse meer van. Mar ik daenke wel dat hi'j een betien lachte.

'Wat doe'j' veur wark?'

'Tegelzetter.'

'Een sekuur warkien.'

Hi'j kwam een stap dichterbij staon. Ik reuk et bier nog een betien meer.

'Et is koold.'

Hi'j huverde. Zo'k et zeggen? Ik hadde vanzels gien kaans. Zoe 'n jonge kon iederiene kriegen.

'In jow auto grif niet.'

'Mien auto is zo krap. Zuwwe die van jow nemen?'

Et klikte in ien keer. As kenden we mekeer al jaoren, as hadden we dit al duzenden keren vaeker daon. Hi'j was zaachter as zaachte. Zien krullen. Zien huid.

'Waar hool ie van?'

'Van alles wel.'

We vertelden mekaander waar we wegkwammen.

'Ik zol mit je mitgaon kunnen,' zee hi'j.

'Is dat niet te veer?'

'Nee, dan blief ik de hiele naacht bij je en wi'k alles mit je doen.'

'Ik vien et goed.'

Zo now en dan wodden we even verlocht deur een auto, die pal achter oons langes ree. Oonze tongen gleden bij mekeer langes. Hiel arg vule meer deden we niet iens.

'Hej' een vrouw?'

Een stomme vraoge vanzels. Netuurlik hadde zoe'n jonge een vrouw.

'Ik wone al acht jaor saemen.'

'Kiender?'

'Nee en dat is misschien et beste ok mar. Mar ze is now vot.'

Van heur wark. Twie volle daegen mit de kollega's naor Amsterdam.'

'Vandaor dus.'

'Vandaor ja.'

'Hoe oold bi'j'?

'Twienendattig.'

'En ieje?'

'Nogal wat oolder. Dat vien ie niet slim?'

'Nee, et is goed zo.'

Hi'j tuutte hiel veurzichtig op ien van mien dichte ogen.

'Awwe nog even deurdoen, zeg ik dat ik van je hool.'

Zeg et mar, docht ik, dan zeg ik da'k van jow hole. Ik zol him drekt wel mit naor huus toe nemen willen en zol him altied wel bi'j me holen willen. Zien wange stiekelde een betien.

'Ik moet aanst toch mar op huus an,' zee hi'j.

'Ik weet et.'

Ik lag mit et heufd op zien bost en aaide over zien boek naor onderen toe. Hi'j streek deur mien haor.

'Wi'j' mien tillefoonnummer? Misschien kuj' es bellen.'

'Bel ie mi'j mar. Tussen viere en vufe. Dan bin 'k onderwegens naor huus toe.'

Hi'j kwam overaende, trok zien spiekerbroek in de hoogte, pakte een penne en schreef een 06-nummer op et kaartien van de garage, dat an de pook hong. Grote beurt bi'j 34.000 kilemeter ston d'r op. Ik toette doe 'k even laeter votree en hi'j knipperde mit et grote locht.

Aanderemorgens belde ik. Zi'j zat ommes toch in Amsterdam.

'Ik vun et heerlijk mit jow.'

'Dat bin goeie berichten. We doen et gauw nog es een keer over. Bel me nao de kastdaegen mar even, dan praoten we dan wat of.'

Doe 'k him weer belde, ha'k him uutstokt hoe as hi'j percies rieden mos en hi'j had et opschreven.

'Hoe laete bi'j' d'r?'

'Half negen, negen ure.'

Hi'j zee dat hi'j even een pilsien drinken gong bi'j de bureen.

‘Ik zal zorgen da’k pils in huus hebbe aj’ kommen.’

‘Mar ik moet rieden.’

‘Tientien hindert niet. Dat moet kunnen. Morgen over een weke zie ’k je.’

Et is kwat over negen. Ik dri’je zien nommer, mar d’r wodt niet opneumen. Et kan vanzels dat d’r op et laeste mement wat tus-senkommen is. Mar hi’j het mien nommer ok, dat he’k him zegd veur et geval d’r wat onverwaachs gebeuren zol. Dan hadde hi’j mi’j now toch al lange bericht doen kund? Of zol hi’j krek tankt hebben, an ’t betaelen wezen in een tankstesjon en et mobieltien in de auto liggen laoten hebben?

Een kertier laeter bel ik nog es. De tillefoon blif an ien stok deur overgaon. Oolde gek da’k bin! Waoromme bin ’k ok niet wiezer? Ik bin eins ok staepelgek om wat mit een kerel te willen die al bezet is. Dat kan ommes toch nooit wat wodden. Ik loop naor boven, roetse de gedienen eupen, doe de verwaarming en et locht uut. Misschien komt d’r nog es een aandere veurbi’jganger. Misschien droom ik vannaacht wel van him.

Droomde ik eins wel es over mien moeder doe ze d’r nog was? Et zal wel, mar d’r staot me hielemaole niks meer van bi’j. Now droom ik wel over heur. Wondere, meerst malle dromen. Soms over de aorige moeder, vaeke over de benauwdens om heur kwiet te raeken of over et gebrek an een eigen leven da’k, deur bi’j heur te blieven, hadde.

Een droom: Ik bin bi’j et oolde huus, scharrele daor wat op et hiem omme. D’r staon grote pollen poddeblaeden. Ik bin om medesienen vot west. Veur wie wee’k niet, waorhenne ok niet. Misschien bin ’k naor de apteek west om medesienen veur mien ome op te haelen. Een flesse mit een bitter, bruun draankien, omdat hi’j et mit de zenen te doen het. Mar ik hebbe alle medesienen, die ’k haelen mos, niet in ien keer mitkregen. Daoromme is mien moeder op ’e fiets votgaon om de rest op te haelen. Ik hebbe heur votfietsen zien. Omdat de menninge naor de weg toe iene grote modderproeze is, het ze bi’j huus de schoenen in de fiets-tasse daon en is ze op ’e klompen naor de weg gaon. Daor het ze

de schoenen antrokken en de klompen in de oolde, roesterige melkbusse stopt. Die ligt daor sund jaor en dag. De postbode dot de post d'r in en et kraantemaegien de kraante. Doe is ze et west infietst. Ik zwaaide nog naor heur, mar ze zag et niet, ze keek niet meer achteromme. En now is ze al zolange vot en komt ze mar niet weeromme. Ik beginne ongeruster en ongeruster te wodden. Zol d'r wat te redden wezen? Zol ze een ongelok had hebben? Ze blift anders nooit zolange vot. Za'k femilie bellen as ze daor misschien zit? Et kan best dat ze daor even angaon is en da'k me ongerust om niks maeke. Krek a'k de tillefoon pakken zal, schrik ik bange en zwieterig wakker.

Alweer een droom: Ik bin mit mien moeder in een hotel waor a'k verhaelen vertellen moet. Ik hebbe gien idee waor we binnen. Een hiel aende van huus, dat is wel zeker. Et is morgens betied. Ik hebbe, veurda'k van bedde kommen bin, veur et broodeten, een aentien deur de tuun van et hotel kuierd. Een mooie tuun mit een protte bluiende bloemen, hoolten kupen mit blauwe lelies en een fontein. Et waeter klettert en spattert dat et een lieve lust is. De locht is strakblauw, de zunne is krek opkommen en klimt in et oosten omhogens. A'k et gebouw weer inkomme, komt mien moeder krek uut heur kaemer weg en lopt lachende op me toe.

'Ik hebbe droomd da'k een brief van Frank kreeg,' zegt ze.

Ik kieke heur verwonderd an. Hoe wet zi'j wie Frank is? Frank is van nao heur tied. En d'r bestaot echt gien leven nao dit leven. Ze kan oons tegere nooit zien hebben, dat ze kan gewoon niet weten wie Frank is.

Doe we heur begreuen, ston ik naost Pieter an de raand van de groeve. D'r laggen witte stienties op 'e bojem van et keldertien. Daor kwam de kiste op te staon. Et was krek as kwam ze in een hemmel kaemertien terechte. Et kaemertien van de dood. Nog was de kiste waor ze in lag zichtber, mar awwe onder et luden van de klokke et hof oflopen zollen, zol de grafgrever al risselvaosies maecken en gooi eerde over heur henne. Nog leek et asof ze ontsnappen kunnen zol van de dood naor et leven, mar as et graf volgooid was, kon dat niet meer. En mit et ofdekken van et graf mit de stien zol ze veur altied blieven moeten waor ze was. Dan was d'r gien ontkommen meer an en zol ze nooit weer bi'j me

kommen kunnen. Mi'j nooit weer zien. Veerder van me votraeken in de tied. Ze zol nooit zien kunnen dat Frank en ik mekaander in een zoete zoemermaacht liefhadden midden in een maïsveld. Ze mos es weten da'k bi'jtieden mit een dattien jaor jongere kerel in een maïsveld lag! De meensken mossen et es weten! Die aorige, oerdegelike schriever! En dan stiekem zokke dingen uutheven! En toch... zol et mooi wezen as ze weten kon da'k gelokkig mit him was, da'k om him gaf.

'Ie hoeven niet zo verbaosd te kieken,' zee ze in de droom.

Ze lachte weer.

'Moej' daor dan es kieken.'

Ze wees naor de tuun. En daor ston Frank. Vlakbi'j de hoolten kupe mit blauwe lelies en hi'j lachte naor oons.

En doe wodde 'k wakker. Ik kwam van bedde. De regen kletterde tegen de ruten. In de bos verkleurden de sepiepen al. Et zol niet iens lange meer duren eer et eerste blad d'r ofroegelen zol. De zoemer leup op zien laeste bienen. D'r kwam al spinrag in de pollen om huus henne. Et grös bleef zowat de hiele dag nat. In de tuun hipte een roodbossien omme en de buurman leup mit de hond de weg langes.

Wi'j hadden vroeger thus twie jachthonnen: Marco en Flora. Mien ome was jaeger, dat et weren in wezen zien honnen. Hi'j jachtte d'r mit. Ze appeteerden anscheuten wild: enten, petriezen, fesanten, haezen, knienen. Ik wete nog hiel goed da'k as kiend algedurig mit de beide honnen speulde en dat ze begonnen te goelen a'k op mien mondarpe speulde. Mit de koppen in de hoogte. Om ze te plaogen speulde 'k wel es extra hadde, dan goelden ze nog hadder. Mar dan kree'k van mien moeder een schrobbering.

'Hool op, Han, nar die aarme dieren niet zo. Ziej' dan niet dat ze d'r hinder van hebben aj' zovule lewaii maeken? Ogenblikkelik opholen, anders pak ik je die mondarpe ont en dan kriej'm veurlopig ok niet weer.'

Ik weet nog dat Marco en Flora allebeide oold en ziek weren. Ze hadden kluties onder de huid zitten en die begonnen eupen te gaon. Et wodde een vieze griemeri'je. Ze laggen op wat zakken

in et hujvak op 'e dele en keken me zo droevig an a'k ze over de
huid aaide. Mar ze wiemelstatten dan nog wel even.

We kwammen op een middag thuus om te eten. Ik kwam van
schoele, mien ome kwam van de bouw op 'e Zanen. Hi'j hadde
een voer knollen mitneumen op 'e waegen. We zatten in de keu-
ken bi'j de taofel. Ik murk dat mien moeder aandere as aandere
dee. Ze zette de panne mit eerpels mit een klap op 'e taofel.

'De beide honnen bin dood,' zee ze doe inienend.

Ze keek van de iene naor de aandere.

'Dood?' vreug ik ongeleuvig. 'Bin Marco en Flora dood?'

Ze nikte.

'Allebeide?'

Ze nikte weer.

'Mar dat kan toch niet? Vandemorgen leefden ze nog, doe he'k
ze nog aaid veurda'k naor schoele gong. Dan kun ze now toch
niet zomar inienend dood wezen?'

'Ik kon die dieren toch niet zo ommelieden laoten? D'r moet
hiere toch iene wezen die 't verstaandigste is?'

Ze keek mien ome an.

'En dat bin ie niet, Sent. Ie kun wel wild doodschieten, mar ie
bin te wieke om die beide doodzieke honnen uut de tied en 't lie-
den te helpen. Dat wi'j' me toch zeker niet ontstrieden?'

Ze praotte hadder as ze aandere dee.

'Now en as ie te slop binnen, dan moet ik et wel doen. Ik hebbe
ze vergeven. Vergif deur et eten daon. Et was zomar gebeurde.
Now is 't in elk geval gien liederije meer, want dat was niet om
an te zien. Ze liggen naost mekeer op 'e dele.'

Ze keek mien ome weer an.

'Ik neme an dat ie ze nao 't eten bestoppen.'

En doe atten we oons eten op zonder d'r veerder over te prao-
ten. Ik hebbe niet vraogd waor as de beide honnen, mien speel-
kammeraoties, begreuve binnen. Grif argens op et hiem van et
oolde huus. Aovens speulde ik mit Banko, een jong van Flora.
We deden wilde spullegies. In grote, wiede kringen steuf hi'j om
me henne. Ik zwaaide mit een oolde jasse. De kringen wodden de
hieltied kleinder. Totdat hi'j inienend recht op me ofsteuf, de
jasse beetgreep mit zien sterke tanen en d'r as een gek an omme

begon te scheuren.

‘Opholen,’ foeterde mien ome, ‘die hond wodt op disse maniere zo had in de bek as wat. Dommiet is hi’j niet geschikt om mit te jaegen.’

Mar Banko was wel geschikt veur bi’j et geweer. D’r is jaoren mit jacht. Mar et was wel een wilde, niet altieten lieke gezeglike hond. Hi’j raomde as een gek an et ketten omme daor as hi’j butendeure an lag. En as hi’j overdag in huus was, wol hi’j d’r aovens niet uut. Dan kreup hi’j vot onder de taofel in de hoeke van de kaemer, was ’t een hijs om him daor onder weg te kriegen, graansde hi’j naor oons awwe him pakken wollen om him d’r uut te laoten, him vaaste te leggen an de loopliende veur et honnehokke. Een inkelde keer beet hi’j in l elkens van him of. Hi’j het mien moeder en mi’j allebeide een keer mal beten. Ik hebbe d’r altied nog een groete van in de linkerhaand zitten. En as d’r goenend over de heerd kwammen, mossen we him zolange vaasteholen, tot ze op ’e stoel zatten, aandere beet hi’j die misschien ok.

Doe mien ome d’r niet meer was, raekte mien moeder d’r op een dag zuver van over de toeren. Ze kon Banko niet meer an. Overstuur belde ze me op et wark op.

‘Ik wol dat die rothond dood was.’

Ik zee da’k thuuskommen zol, vulde mien verlofbriefien in en leup om twaelf ure middags naor de trein. Doe ’k thuuskwam was mien moeder d’r niet. D’r lag een briefien op ’e taofel. Ze was op ’e fiets naor familie toe. Om d’r even uut te wezen. Ze kon et thuis niet langer hadden. Butendeure raomde de hond an iene kliere deur an et ketten omme. Now mos ik groot wezen en krek zo stark as mien moeder indertied west hadde. Ik dee eten in zien etersschaole, pakte de busse mit rottevergif uut et kassien in et aachterhuus, stri’jde d’r een flut van over zien eten henne en husselde de boel doe deur mekeer henne. Dat zette ik de hond veur. Hi’j sprong uitgelaoten van bliedens tegen me op, docht da’k him losmaeken zol, dat hi’j in huus moch of een aende mit me kuieren deur de bos op ’e Zanen. Mar ik keerde me omme, pakte een schoppe uut et aachterhuus en toffelde et onslichte laand achter et huus in. Vlak tegen de bos an greuf ik een gat.

Een graf veur de hond. Wat zi'j eertieds tegere konnen, kon ik in mien ientien. Ze zol nooit meer last van him hebben. Doe et gat diepe genoeg was, leup ik op huus an om de hond op te haelen en him in et gat te bestoppen. Mar de hond raomde nog altied springlevendig an et ketten omme. De etersschaole was nog vol. Hi'j hadde gien hap van et eten had. De schaole was ok nog vol doe mien moeder laeter op 'e middag op 'e fiets thuuskwam. Ik vertelde wa'k daon hadde. Da'k etzelde doen wild hadde as wat zi'j vroeger daon hadden. Ze zee niks, mar haelde de schaole mit eten bi'j de hond weg en ik smheet et gat achter in et laand dichte. Aovens lag de hond bi'j oons onder de taofel.

De dag da'k de brief veur mien breur op 'e busse daon hebbe, is zowat veurbi'j. Ik strupe boven op 'e slaopkaemer de kleren uut en kroep op bedde. Ik drome vaeke vervelend over mien moeder, dat is ellendig, dat het ze niet verdiend, mar ik kan mien dromen niet sturen, hebbe ze niet in de macht. Mar die naacht droom ik mooi over heur.

Ik bin klein en zitte bi'j heur achter op 'e fiets mit de bienen an weerskaanten in de fietstassen. Ik hole heur stief vaaste an et riempien van heur kotte jassien. Et is een lochtig jassien en an et stoffen riempien zit an elk uutaende een grote knope. We rieden et oost in. Ik weet niet waor we henne zullen. Et maekt ok niet uut. Et is prachtig, mooi zoemerweer. We rieden deur een wondermooie, mar ok slim appatte wereld. Et laand is geel, et peerd, dat bi'j een hekke veuran de weg staot, is paors, de boom, waor hi'j onder staot, is wit, de bos is blauw en in de veerte is een regenboge te zien. En ik vraoge heur de oren van et heufd. Waoromme et laand geel, et peerd paors, de bomen wit en de bos blauw is.

'Omdat et leven een wonder is,' zegt ze.

En we rieden mar wieder. Et is krek as fietsen we dwas deur een schilderi'je van Kandinsky henne.

zaoterdag, 10 juni 2000

Morgens om een ure of vufe schiet ik inienend klaor wakker: et rommelt. Eerst niet echt dichtebi'j, mar dan inienend zomar wel en kommen d'r een peer beste slaegen vlak aachter mekeer an. Deur de overgedienen henne zie 'k et keer op keer weerlochten. A'k argens een gloeiende pest an hebbe, dan is 't onweer. Ik komme van bedde, gao de trappe of naor onderen toe, en trekke alle stekkers uut de stopkontakten. As et nog slimmer wodt, gao 'k niet meer op bedde. Ik strupe in de gauwighied wat klereboel an en gao mit een groot kevot vol belangrieke pepieren op ien van de onderste trapptreden zitten te waachten tot de donderbuije overdrift. Dat doe 'k altied as 't d'r mal omweg gaot. Et zal wel idioot wezen, mar an de lochten die her en der op 'e buurt anfloepen, zie 'k da'k in elk geval niet de ienige bin die schoftig veur onweer is. As kiend wa'k d'r al bange veur, ik ...

was op een keer allienig thuis doe et slim begon te rommelen en te bliksemen. Ik zal een jaor of dattien west hebben en mien moeder vun et blikber wel vertrouwd da'k allienig thuisbleef. Ze was mit mien ome argens henne te aovendpraoten. Misschien wel naor Anne en Margien, daor gongen ze iedere haast of winter een keer henne en die kwammen dan ok een keer bi'j oons. Mar zo gongen ze naor meerdere meensken toe en die kwammen dan ok allemaole diezelve haast of winter weer bi'j oons op vesite. Zoks was vaaste regel.

Ik was trouwens altied wel een klein betien benauwd om, zoe'n aende van de hadde weg en de bewoonde wereld of, allienig thuis te wezen. Mar daor zee 'k niks van. Et griezelige was ok dat niet iens op alle buterdeuren een grundel zat. Op ien van de staldeuren niet. Daor zette ik dan een kroje mit kuil tegenan. En bi'j een aandere deure dee 'k een vegerstaele deur de ring van et klinkstel henne, dan zo'k et in ieder geval heuren as d'r iene an

de deure ommemorrelde.

En doe begon et die haastaovend in de veerte te rommelen. Ik vernam et et eerste an de beide honnen. Die begonnen, mit de kop schieve, te piepen en kreupen benauwd onder de taofel om heur daor te verstoppn veur de rommelslaegen, die de hieltied slimmer wodden. Stel dat de bliksem et huus raeken zol, dat de zwik in de braand raeken zol, dan zo'k lichtkaans et huus niet meer uutkommen kunnen.

'Flora en Marco, kom we gaon butendeure, et is geveerlik in huus. Jim moe'n onder de taofel wegkommen, dan gao'we mit 'n drienend butendeure. Daor kan oons niks overkommen.'

Mar de beide honnen wollen niet mit. Ze kreupen nog veerder vot onder de taofel en laggen stief tegen mekeer an. Ik dri'jde de vegerstaele uut de ring van et klinkstel weg, dee de deure los, draefde zonder eerst een jasse an te trekken naor et vuurhokke toe, en gong stief tegen de mure an staon. Ik zag hoe de vurige slangen pal boven et huus henne-en-weer kronkelden. Veerderop an de weg ston een grote boerderi'je daor bliksemofleiders op stonnen: twie hoge, lange naalden. Waoromme hadden wi'j die aenlik niet? Dan ha'k in huus bi'j de beide honnen blieven kund en hier niet klumerig bi'j et vuurhokke hoeven te staon. Of zol zoks te duur wezen? Zowwe dat niet betaelen kunnen? Ik schaemde me wel es een betien a'k op schoele kwam mit een bloesien an dat mien moeder maekt hadde van oolde lappeboel.

Et begon te regenen. As gongen alle sluzen van de locht in ien keer toegelieke los, zoe'n bats waeter kwam d'r naor beneden. Ik bleef stief tegen de mure an staon, want op die meniere bleef ik et beste dreuge. De regen kletterde op et laeste blad dat an de vleerpollen zat. Et begon me in de hals te druppen en de kleren wodden me staorigan natter en natter. Hiel langzem mar dreef de bujje vot. Doe 'k et half en half vertrouwde, steuf ik vlogge et huus in. Ik vergat om de vegerstaele weer deur de ring van et klinkstel te doen. De beide honnen laggen nog stief naost mekaar onder de taofel. Ze keken naor me doe 'k de kleren uutstruupte en die over een stoel veur de kachel hong om ze dreugen te laoten. Ik speulde wat mit mien piemeltien, vuulde zo now en dan an de kleren as die al dreuge begonnen te wodden, keerde ze

es omme, en trok de kleren an doe dat weer kon. Ze vuulden lekker waarm an.

‘Bi’j’ ok benauwd west?’ vreug mien moeder, doe ze thuuskwammen. ‘Het et hier ok zo tekeer gaon? Ik hadde naor je toe kommen wild, mar d’r was gien deurkommen an. Bi’j’ echt niet benauwd west?’

Ik zee da’k niet benauwd west was.

‘Grote jonge,’ zee ze, en ze streek me even deur ’t haor.

Ik vertelde niet da’k de staele van de veger deur de ring van et klinkstel daon hadde, da’k buten tegen de mure van et vuurhokke staon hadde, da’k natregend was, en al hielemaole niet da’k mit mezels speuld hadde.

Aansen zal de post kommen om de busse te lichten. Misschien het hi’j d’r al west en is de brief veur mien breur al onderwegens naor him toe. Ik hebbe de man niet opwaacht bi’j de brievebusse, dat he’k in wezen vanzels ok nooit van doel west. D’r moet mar van kommen wat d’r van komt.

A’k een broggien eten hebbe, stap ik op ’e fiets. Et is altied nog mooi, waarm weer. In de loop van de middag zal et minder waarm wodden, zee de man van de radio. Alles zicht d’r doodgewoon uut: et laand is niet geel, de peerden bin niet paors, de bomen niet wit, de bos is niet blauw en d’r is in de veerste veerte gien regenboge te zien. Niks Kandinsky.

Ik rie op ’e fiets deur et dörp daor ik altied woond hebbe. Dat ropt herinnerings op en die bin geveerlik, want veurdaj’t weten kiek ie deur een té roze brille naor dat idyllische boeredörp van vroeger mit al die kleine boerespullegies en liekt mooi wat niet allemaole lieke mooi was.

Et dörp van vroeger: De tied dat de Scheenepolle nog een Saksische boerderi’je was mit droevestruken tegen de veurgevel. De tied dat Reintien en ik nog ekkels veur de varkens zochten op ’e grote laene naor de Liempolle toe. We zullen in de dadde of vierde klasse zeten hebben. Reintien zee iederkeer dat zien heit ze opvoerde an de varkens, mar ik hebbe nooit zien dat dat in et echt ok gebeurde. En awwe gien ekkels zochten, dan speulden

we mit stokkies. Die stokkies weren oonze koenen. En as d'r een koe onder de bolle mos, legden we twie stokkies boven op mekeer, drokten et boverste stevig op et onderste en dan legden we d'r een half stokkien naast: een kalfien. In zien slaopkaemer, boven op 'e zoolder, leuten we hiel stiekem oonze kleine mannegies an mekeer zien. We wussen niet hoe hadde awwe de broeken weer in de hoogte kriegen mossen awwe geluud op 'e trappe naast et hujvak heurden. As Rinnie, Reintien zien zuster, dan even laeter om de hoeke van de deure keek, zatten d'r twie kleine kerelties naast mekeer op 'e raand van et bedde. As zat d'r gien grieseltien ondocht in.

Et was de tied dat de hujwaegens op laete zoemeraovens piepende et zaandpad daelekwammen. De oolde Boverweg bi'j de winterdag zo vol sni'j steuf dat de melkwaegen d'r deurhenne scheidt wodden mos. De tied daj' veur een dubbeltien keers akordeonles kriegen konnen op 'e woensdagmiddag in de harbarg. Da'k op 'e autoped mit Marco bi'j me naor Gesien gong. Gesien en ikke weren de ienige getugen van de misdaod. Marco greep een knien van ien van de meensken op 'e buurt en schudde de knien in de bek henne-en-weer. De knien was dood. Kreundood. Ik keek Gesien an.

'Hier praoten we nooit over, hen Gesien?'

'Nee, mien jonge,' zee Gesien, 'hier praoten we nooit over.'

Doe weren de lanen soms nog wel geel: van de dotterbloemen. Dat dörp bestaot niet meer. Aachter die roze plaeties gaot trouwens een aander dörp verborgen, een dörp mit klaorebaore aarmoede. Wuben Jantien die op 'e fiets de inkopen veur heur winkeltien an 't zaandpad dee. Mit de tassen an 't stuur karde ze naor Douwe Egberts op 'e Jouwer en Broons op 'e Gediek. Verhaelen die 'k heurde as ze bi'j oons thuus aovendpraoters hadden, de klonties kepot knapten as d'r hiete koffie op geuten wodde, de hiele kaemer binnen de kotste keren vergeven was van de segareroek en ik doodstille aachter de bedsteedeuren lag te luusteren naor al die verhaelen, die keer op keer weer verteld wodden. Stiekem keek ik deur een kiere in de deuren. A'k de verteller ok zien kon.

Verhaelen: de twiegsnieder van De Miente die doodvreur in de

Koebos, de man van Berkoop die him ophongen hadde op 'e Zanen en deur mien grootvader vunnen wodde. Laeter zol mien moeder ok iene vienen die him ophongen hadde. Parrelle verhaelen, parrelle levens. Et was de tied dat de varkens meer kostten as ze opbrochten. De tied dat boerejongen uut et dörp heur in Sneek verhuurden bi'j dikke Friese boeren, daor ze naachs in een lege jarrebak op 'e stal slaopen konnen. Dat dörp bestaot ok niet meer.

Ik fietse et bospad op naor de Zanen toe. Et zicht d'r op gien stokken nao zo netties uut as in vroeger daegen. Doe was de koster algedurig in de bos doende om de patties an te harken en overhangende takkeboel te bekubben. Now gruuit alles mar raek en is et in wezen een grote wildeboel an 't wodden. Tussen de Zanen en de Lende in ligt de Dobbe. Een uutveend petgat. Daor gebeurde meer as honderd jaor leden wat gruweliks. Mar as dat verschrikkelike niet gebeurde was, dan was ik d'r niet west... Et leven en et meenselike bestaon hangt van louter toeval an mekaander.

De zesde augustus was een mooie dag in de zoemer van 1899. Op die dag verdronk de 27-jaorige Sent Hof in de Dobbe. Hi'j was vrachtrieder, krek as zien heit, en hadde verkering mit een maegien dat ok in et dörp woonde: Trijntje Oosterhof. Zi'j was vuuf jaor jonger en zol laeter mien grootmoeder wodden. Sent zol mien grootvader niet wodden. Op 10 augustus wodde hi'j deur zien kammeraoden van de zangverieninge en de rederiekerskaemer op et hof brocht. D'r ston een stokkien over in de kraante, in de verheven tael van die tied. Et dörp rouwde, d'r wodde zowat nargens anders over praot. Wat was d'r percies gebeurde? Was hi'j verdronken mit zwemmen? Et wodde al rap bekend dat zi'j de verkering uutmaekt hadde en dat hi'j daor niet mit ommegeon kund hadde. Hi'j wol heur zo stomme graeg hebben. Dat doe is hi'j op die zoemerdag naor de Dobbe gaon en... daor verdronken. As de verkering anbleven was, ze de lange hure wel ingaon weren, was ik d'r niet west.

De vrouw die laeter mien grootmoeder wodden zol, trouwde

goed drie jaor laeter mit Bart Veenstra, een man die tien jaor oolder was as zi'j was. Hi'j zol laeter mien grootvader wel wodden. Tiedens die trouweri'je en de brulloft het ze heur gedaachten d'r grif niet altied lieke goed bi'j had. Dat kan haost niet aandere, zoj' zo zeggen. Ze zal best wel lacht hebben en wille maekt hebben die dag, mar heur gedaachten bin zo now en dan ok grif wel es even votlandarred naor die waarme zoemerdag van 1899. En ze zal ok vast fanteseerd hebben hoe as et west hebben zol as die aandere man niet verdrongen was, ze daor wel mit trouwd was. Ze zal beide manluden die dag grif wel mit mekeer vergeleken hebben en ze zal opschrokken wezen uut heur eigen prakkesao-sies en weer lacht hebben, want aj' trouwen heur ie te lachen.

Et was op 5 augustus 1905, op iene dag nao percies zes jaor nao die malle zoemerdag, dat Bart en Trien Veenstra heur twiede poppien kregen: een jonge. Ze nuumden him van Sent. Niet naor die jonge kerel daor ze verkering mit had hadde, mar naor heur vader. Doe ze dat poppien bi'j heur op bedde hadde, et beethul en et bi'j heur drinken leut, grif dat ze doe vanni'js weerommedocht het an die dag van zes jaor leden. Een joongien mit dezelve naeme. Grif dat ze die dag goeld het, van gelok om et kleine poppien, van ellende om de jonge die et niet verwarken kon dat zi'j niet veerder mit him wol. En ze zal stiekem ok wel bliede west hebben dat et poppien niet een dag laeter op 'e wereld kommen was. Dat kleine joongien zol mien ome wodden, de ienige breur van mien moeder. Mar mien moeder was d'r doe nog niet en ikke nog lange niet. Et ienige wat nog over is uut die tied is et kleine loddereinflussen mit et zulveren doppien. In dat doppien bin de letters S.H. graveerd. Een kedogien van him an heur. Wanneer ze et van him kregen het? Misschien op 'e dag dat ze verloofd bin-nen. Wie zal et zeggen.

Mien grootmoeder raekte al in 1929 weg, ze is mar 52 jaor wodden. De dood het me nooit de kaans geven en kom mit heur in de kunde. Mien grootvader raekte weg doe 'k nog mar een jaor was. De dood het me weer gien kaans geven. Mar mien grootva-der het mi'j wel kend. Hi'j het me anraekt en streeld. Een betien onbehelpen misschien, mar hi'j het me grif streeld.

De vroege dood van mien grootmoeder zette et leven van mien

moeder kompleet op 'e kop. Heur beide ooldste zusters weren et huus al uut en dienden argens. Zi'j mos in huus blieven, bi'j heur vader en breur, om de huusholing te doen. Zi'j kon niet vot, niet leven zoas ze graeg leefd hebben zol. Ze wodde deur plicht en fesoen vaastehullen op dat boerespullegien an et zaandpad. Naor buten toe stark, inwendig jankende om et verlös van een moeder en een eigen leven. Ien keer he'k heur vraogd wat ze graeg wodden wild hadde as ze wel votkund hadde, as heur moeder niet zo jong uut de tied raekt was.

'Zuster,' zee ze zachies, 'zuster in een ziekenhuus.'

Ik was d'r op dat mement wisse van dat ze de liefste zuster van et hiele ziekenhuus west hebben zol.

'Ik was nog mar twintig doe moeder wegraekte. Twintig... Dan bi'j' in wezen ommes nog mar een kiend. Een groot kiend.'

Heur stemme stoekte een betien.

'Ik trof Wander een keer hier op 'e hoeke in et dörp. We weren zowat lieke oold, hadden beidend oonze moeders verleuren en stonnen as kleinjongen bi'j mekeer te goelen.'

Heur stemme stoekte weer. Et was al zolange leden, mar et hadde heur leven veur altied veraanderd. De zeerte was nooit overgaon. Ik duste niks meer te vraogen. Ie durven op zoe'n ogenblik niks meer te vraogen. Ie willen toch niet dat je moeder goelt? Je moeder moet stark wezen. En dat was ze, zo kwam ze over. Vechten mos ze en vechten zol ze. Dat leerde je et leven. Zeker doe ze murk dat ze zwaor van een kiend was.

Ik bin d'r now wel haost wisse van da'k wat onder de schölk hebbe en ik wete niet hoe a'k d'r mit an moete. Ik bin een groot meenske, een vrouw van 36, mar vannaacht he'k om moeder goeld. En om mezels en om dat kientien dat kommen moet. Wat zo'k now toch graeg hebben dat moeder d'r nog was. Dan kon 'k naor heur toe gaon, d'r mit heur over praoten wat veur kaant a'k now uut moet. Zi'j zol me raod geven kunnen wat a'k now doen moet.

Diepe in de huud wa'k d'r wel schoftig veur dat dit gebeuren kunnen zol, mar ik maekte mezels wies dat et lichtkaans ok wel goed beteren kunnen zol. Wie moe'k et now zeggen? Ik zal ze et

hier in huus een keer vertellen moeten: vader en mien breur. Mar misschien is 't beter da'k et eerst mien beide zusters vertelle, die vulen et grif beter an as manluden. Meer meensken zeg ik et niet, et gaot heur niks an. Mar eerst zeg ik et misschien wel an gieniene. Ik moet d'r eerst zels an wennen da'k een kiend kriegen zal. Now nog, op disse leeftied...

Zollen de meensken gniezen as ze 't nao verloop van tied ge-weer wodden zullen? Praot me niet van meensken, ik weet hoe ze binnen! Ze willen deurgaons mar wat graeg dat et je niet al te goedgaot. En as 't je wel veur de wiend gaot, misgunnen ze je dat vaeke. Wat zal d'r teut wodden. Dat ze niet wiezer was, zullen ze zeggen, dat die halfwieze slief heur te vieter neumen laoten het deur die jonge kerel die bi'j heur in huus was. Ze wus zeker nog niet daj' van zokke spullegies wat overholen kunnen. Zo zullen de schampere praoties over de streek gaon. D'r zal ommeraek reuring op 'e buurt kommen as 't zowied is. Zollen ze me, as 't eerste ni'js d'r of is, hier in et dörp mit de nekke ankieken? Of zollen ze mi'j en dat poppien gewoon tussen heur in opnemen? Zodawwe mit mekaander veerder leven kunnen. Et bin hier vanzels gien verkeerde meensken. Now ja, misschien vaalt et ok allegeer wel wat mit en maek ik me te vule zorgen, fanteseer ik de boel malder bi'j mekeer as neudig is.

Mar ik zegge eerst tegen gieniene wat. Et duurt best nog een schoffien eer daj' d'r wat van zien kunnen zullen. Bi'j de iene ziej' d'r trouwens ok vule meer van as bi'j de aandere. A'k wat wiede, slobberige kleren antrekke, hoeft gien meens d'r veurlorig wat van te merken. Misschien kan 'k et veur de meensken in et dörp wel verburgen holen totdat et poppien d'r is.

Ik daenke d'r gien tel over nao as et wel of niet kommen moet. Et is dat dinkien zien schuld niet. Et is mien eigen schuld. Dan ha'k mar niet zo stom wezen moeten en laot die vent zien gang gaon. Och, wat is schuld... Now is de oorlog veurbi'j en is hi'j weer naor huus toe. Zol hi'j d'r over pochen tegen zien kammeraden dat hi'j dit veur mekaander kregen het? Zo bin kerels toch? Mar et is et dinkien zien schuld niet. Zien schuld?

Zol 't een joongien wodden? En zol hi'j dan op him lieken? Ik hope toch zo dat hi'j ok wat van mi'j het, niet allienig mar wat

van him. Ik zal kleerties maeken moeten, d'r staot nog zat lappeboel in de bedstee in de kaemer en de pongeri'je haandigt me wel. Dat redde 'k wel op.

Ik bin toch zo mu van 't prakkeseren, hebbe vannaacht zowat gien oge dichtedaon. De hieltied he'k de hanen tegen de boekanhullen, a'k ok wat vuulde. Mar netuurlik vuulde 'k nog niks, dat kan ja hielemaole niet. Wat zee moeder vroeger ok altied as d'r wat was?

'Daenk mar an mooie dingen, mien maegd,' zee ze dan.

Mooie dingen... Ik zal aanst een poppien van mezels hebben. Ik zal et strelen, bi'j me drinken laoten, hi'j zal hier bi'j me in huus over de vloer speulen. Ik laot dat kiend kommen. Et is mien kiend. Zienes niet. Ik zal de meensken praoten laoten. Ik zal stark wezen en... allienig blieven. Want een man zal d'r now wel nooit meer kommen. Now zeker niet meer. Ik zal hier wonen blieven moeten en de huusholing doen blieven moeten veur vader en Sent. En as vader d'r niet meer is...

Ik hebbe nao et wegraeken van mien moeder een keer an heur kammeraodske Iebeltsje vraogd as mien moeder wel es verkeer had hadde. Iebeltsje zat, krek as Janne, ok in een bejaordehuus, mar in een aanderen iene. Ze keek me rempend an doe 'k et heur vreug. Ie konnen zien da'k heur een betien mit die vraoge over 't mad kwam.

'Meerdere keren.'

'Mit wie dan?'

Ze begon te vertellen en nuumde mi'j onbekende naemen: Hendrik, Meine, Karel, Jente.

'Zovule?'

'Ja.'

'En et is mit gieniene van die manluden wat wodden.'

Ze keek me nog es an.

'Jow moeder was niet gelokkig in de liefde.'

En ikke dan, daenk ik, a'k et pad van de Zanen naor de grote weg toe of fietse. Bin ik gelokkig in de liefde? Ik bin staepelgek op Frank, kan niet zonder him. Mar hi'j is trouwd, het kiender. Et is

een verbeuden en verburgen liefde. Et mag niet, mar we doen et toch. Al jaoren. Dat is spannend en opwienend, mar hoelange hoolt zoks staand? Komt et ooit uut? Zal et op een dag zomar een keer uut mekeer spatteren en veurbi'j wezen? Ik maek me zorgen as hi'j een schoffien niet belt. Dan prakkeseer ik van alles of. Zol d'r wat gebeurd wezen? Zol zien vrouw et ontdekt hebben? Zol hi'j ziek wezen? In et ziekenhuus liggen? Ik maeke me bi'jtieden gek van zokke gedaachten. Stel dat hi'j wat krigt, doodgaot, gieniene zal weten dat hi'j ok bi'j mi'j heurt. Ik zal gien rouwbrieff kriegen. Misschien da'k zien naeme in de kraante staon zien zal. Dan za'k naor de begraffenis gaon. Gieniene zal me kennen, gieniene die d'r arg in hebben zal wie a'k bin. Ik zal mien naeme niet in et rouwregister schrieven, mar ik zal d'r wezen, zien vrouw en kiender zien, heur gien haand geven, en hiel stiekem weer vogaon. Wat veur toekomst het disse liefde? Hoe gelokkig bin ik? Meer as gelokkig a'k bi'j him bin. Awwe vri'jen, a'k mit mien haand deur et haor op zien bost strieke, mit mien tonge alle lekkere plakkies van zien lief bi'jlanges gao. En a'k niet bi'j him bin, he'k verlangst naor him. Een geheime liefde. Et leven zit vol geheimen.

Ik hebbe nooit weten dat mien moeder hiel arg ziek west het vlak nao mien geboorte, dat ze me doe niet verzorgen kund het. Een weke laank hebben ze dag en naacht bi'j heur waeken moeten. Stel now toch es... Dan ha'k ok gien moeder had. Zo'k dan bi'j iene van heur zusters in huus kommen wezen? Zol ien van beide dat wel wild hebben? As ze me in een tehuus daon hadden, was d'r niks van me terechte kommen. Niet an daenken. Mien moeder wodde gelokkig beter. Ze hadde pleuris en mien ome zorgde veur mi'j. Hi'j het me vaastehullen, me verredded, tegen me praot, lieve woorties tegen me zegd. En ik wus et niet. Ik heurde et eerst naodat mien moeder d'r al niet meer was. Ik heurde zoe'n protte pas naodat ze verstorven was. En ik schaemde me veur mien gedrag, da'k niet altied aorig veur mien ome west was. Da'k zo bertaol tegen him was. Waoromme toch? Waoromme vuulde ik laeter gien baand meer mit him? Et ligt hielemaole niet in mien aord om mal en bertaol tegen iene te doen. Ik hadde te-

gen aanderen bertaol doen moeten. Tegen de jongen op schoele. Ik hadde wat dat anbelangt meer van mien moeder hebben moeten. Ze kon d'r altied zo smaekelik van vertellen. Hoe ze, as de meester mit de rogge naor heur toe ston, de tonge tegen him uutstak. Now ja, en doe hadde hi'j him vanzels een keer krek een betien te vlogge ommekeerd en heur bi'j et oor pakt en dat intens gemien ommedri'jd. Ze gnees d'r bi'j as ze dat vertelde.

'Ik vuul et nog, wat het die smeerlap van een kerel me doe zeer daon.'

Mar ie konnen zien dat ze d'r nóg aorighied an hadde, dat et heur nóg goeddee dat ze 't daon hadde en dat ze 't zo weer doen zol.

Hadde ik de tonge mar uutsteuken tegen die kwallen van schoelemeesters op 'e ulo in Wolvege. Mar mien lieve hemel nog an toe, ik zie me daor nog staon op 'e eerste dag. Krek van de legere schoele of en niks wend. Niet opwassen tegen de kwaoie wereld en in niks hadded. Daor ston ik mit mien splinterni'je tasse van de Wehkamp mit een ribbelig flessien d'r in daor mien moeder poeiermelk in daon hadde veur tussen de middag. En ze hadde wat plakkies bolle veur me in een blikken segaretrommegien daon. Een gruun trommegien mit een plaetien d'r op van een kerel die een segare rookte. In grote letters ston et mark *Fijnproever* d'r op. Waoromme hadde mien moeder me dat ellendige trommegien ok mitgeven? Ze hadde toch wel daenken kund dat daor omme lacht wodden zol. Da'k d'r omme uutlacht wodden zol. Hoe oold was dat rottrommegien mit die rooie weckring d'r omme wel niet? Waoromme hadde ze me niet een net, ni'j broodbakkien kocht? Zoas alle aandere jongen wel hadden. Ik zie me daor nog staon. God allemachtig! Een lelke hond zicht et as d'r iene bange veur him is. Schoelejongen bin soms krek honnen.

'Wat is dat een slome,' zee d'r iene.

Hi'j gaf me een trap tegen de voeten an.

'Hé, dromerd!'

Veur vuuf lange jaoren was de rolverdieling bepaold. En dan die stoethaspels van schoelemeesters! Dat volk zoj' de pook recht op 'e rogge slaon. We mochten trouwens niet meer van meester zeggen, zoas op 'e legere schoele, mar mossen van

meneer zeggen. Now, d'r was praktisch gieniene echte meneer bi'j.

Ik heure et bulderende lachen nog van die misselike bulderbasse daor ik doodsbange veur was. Hi'j parredeerde mit zien uutgestreken gezicht in zien goedkope konfektiepakkiën tussen oons deur, doe we tussen de middag in et overblieflekaol oonze broggies opatten. Hi'j bleef aachter mi'j staon, pakte et blikken deusien, bekeek et es van alle kaanten en stikte doe haost in een onbadaorlike lachbujje. Was hi'j op dat mement mar echt stikt!

'Fijnproever!'

Et was blikber de grap van et jaor, want hi'j bulderde van et lachen. En alleman lachte mit, want ie kun altied mar et beste mit je machthebbers mitlachen. Ik lachte niet, was vusen te overdonderd om ok mar wat zeggen te kunnen. Ik zee niks en ik dee niks. Mar ik hadde die aekelike rotkerel de inhoold van mien ribbelige flessien mit poeiermelk in de snufferd gooien moeten! Dat ha'k doen moeten! De gore gofferd!

En dan die aandere harlekijn, die zo mit de maegies omme-sliemde. Een geile meidegek was 't en aanders niks! Wat kon die kerel him mooi veurdoen mit zien filmsterrelachien. En mar mooipraoten mit de maegies die veuran in de klasse zatten, tot-dat et hoog tied wodde dat hi'j aachter zien lessener staon gong omdawwe allemaole wel zien konnen dat hi'j deur al zien gevlaaik een stieve kregen hadde. Wat een vieze sjerpslikker! Hi'j was et die de briefies uutdielde in et lekaol op 'e eerste verdieping, waor we van die kerel feguurzaegen mossen en keboolters van triplex maeken mossen. Misschien da'k nog wel een peer van die dingen op 'e zoolder liggen hebbe. Ik zal de boel es nao-snuuien en a'k ze viene za'k ze, a'k butendeure es weer wat an 't opstoken bin, mit groot genoegen in et vuur mieteren. Dag keboolters! Ik wete trouwens niet meer sekuur wat veur briefies et weren die we van him kregen en wat et percies behelsde. Mar we kregen allemaole zoe'n kladdegien mit naor huus toe, mossen et thuus tekenen laoten en et dan op schoele weer inleveren. Ik zie dat misbaksel nog staon mit zien filmsterretronie en de staepel briefies in de haand. Ien veur iene las hi'j van een lieste de naemen van de vaders veur en gaf et briefien dan an diegene die de

vinger opstak. Ik zat op gloeiend hiete kolen. Want ik hadde gien vader die opnuumd wodden kon. En doe was hi'j eindelijk an mi'j toe.

'Mejuffrouw Veenstra!'

Mit slim de naodrok op dat eerste woord: mejuffrouw. Mien moeder was niet trouwd, now wus iederiene et. Ik gong deur de grond, stak de vinger op en pakte et briefien van him an. Slop-pentaoie da'k was! Ik hadde die rotzak een trap in zien algedurige staot van opwiening geven moeten!

En dan dat misbaksel dat oons midden in de winter in de schoeledeure op ston te waachten. We hadden dat jaor een strenge winter en konnen die morgen niet fietsen. Et was zo glad as snotte en de weg zat onder een hadbevreurden kwalsterproeze. De bus ree niet, dat daor konnen we ok niet mit. Doe besleuten we dan mar om lopende naor schoele te gaon. Acht kilometer over de gladde en deur de sni'j. Idioot! Hatstikke bezeupen vanzels! We hadden gewoon thuisblijven moeten. Wie zol zoks vandaegede-dag nog doen? Gieniene! Mar wi'j deden et wel. En ikke zeker, plichtsgetrouw joongien da'k was. En doe we dan uiteindelijk, nao een barre tocht, vusen en vusen te laete op schoele kwammen, ston die malle raosbek in de deure en kafferde oons uut... omdawwe te laete weren. En ik zee niks, hadde ontzag, groot ontzag. Mar we zollen dat stok ongelok mit mekeer bi'j kop en kont grepen hebben moeten en him over de scharpe kwalster van de weg sleept hebben moeten, totdat hi'j de fikken en de kop tot bloedens an toe eupen had hadde!

En dan die aandere mooie sinjeur. Docht die now echt da'k indertied stront in de oren hadde? Docht hi'j now echt da'k et niet heurd hadde doe we een kamp van vier daegen op et eilaand hadden? Now, ik kan him gerust stellen: ik heurde mar al te goed wat hi'j aachter mien rogge omme tegen al die stoere jongen over me zee. Et was donker, we hadden die aovend naor de bioskoop in et dörp west en daor een film zien. Ik wete nog welke: *Marina*. In et duuster leupen we, nao de filmveurstelling weeromme naor et kampeerterrein. En die man mar populair doen mit de aandere jongen en die mar genieten van zien andacht veur heur. Ik leup appat en heurde et lachen van de jongen as hi'j weer es een bak

verteld hadde. Dubbelzinnige bakken over manluden en vrouwluden mit de broeken op 'e kni'jen. Ik zag dat hi'j half en half aachteromme keek, zo donker was et now ok weer niet da'k dat niet in de gaten hadde. Hi'j praotte niet zo hadde meer as eerst, konkelfoesde wat, mar ik heurde wel degelik wat hi'j over me zee.

'Die wet van veuren niet dat hi'j van achteren leeft.'

Een bulderend gelach klonk op. Ik hadde et niet heuren mocht, mar heurde et wel. Ik was weerloos, dat wel, mar ik hadde de oren niet vol stront. Ha'k die tarpentienmieger op dat memment mar een bafferd verkocht. Dat zo'k asnog een keer doen moeten! Dat moch ik him es tegenkommen... Mar och, lao'k dan mar gewoon de aandere kaant opkieken.

Laeter ha'k in wezen minachting veur al dat volk. Mar a'k ze al es tegenkwam, gedreug ik me fesoenlik. Misschien ha'k dat niet doen moeten, ha'k doen moeten as kende 'k die hampelmannen niet meer of ha'k d'r inbatsen moeten. Ik hebbe trouwens nooit meer ien woord Hollaans tegen dat volk praot. Die tied was veurbi'j. Ik was een groot meenske en deur mien schrieveri'je en zo bekender as zi'j mit mekaander ooit wodden zollen.

Iene van die prenteboeken het ooit tegen me zegd dat ze dat talent vroeger nooit in me zien hadde. Ik hebbe de schoolders mar wat ophaeld en docht bi'j mezels: Dan hej' lichtkaans nooit goed keken, dan hej' nooit goed acht geven, dan hej' nooit ok mar ien keer echt belangstelling veur me had, misselike tange daj' binnen.

Zi'j bleven trouwens altied Hollaans praoten, ok diegenen die bliksemse goed Stellingwarfs praoten konnen. Mar ja, ie zollen je meer as geweldige staotus as ulo-schoelemeestertien vanzels hielendal verspeulen aj' tegen een oold-leerling Stellingwarfs praoten zollen! Dus praotten zi'j Hollaans en ik praotte et mooiste en geefste Stellingwarfs weeromme. Ok tegen die man die toegelieke mit mi'j zat te waachten in de waachtruimte van de lekaole radio, omdawwe beidend in etzelde pergramme interviewd wodden zollen.

'Je bent maar een echte Stellingwerwer geworden,' zee hi'j.

Et klonk zuver wat mispriezend. In ieder geval niet echt as een

komplement. En ie bin een stok ongelok en aandars niks, docht ik, omdaj', now we beidend grote meensken binnen, nog niet iens uut je eigenbouwde ivoren torentien kommen kunnen en gewoon tegen me doen kunnen. Mar hi'j hadde wel geliek: ik bin een echte Stellingwarver en zi'j... bin zowat allemaole dood. Dat waor maek ik me now nog drok omme? Mar och, om nao al die jaeren reddag te holen en nog even op dat volk omme te rachen en te schellen, dat locht zuver op. Want ja, aj' altied overall mar ja en amen op zeggen, kuj' mit de duvel wel akkederen.

Mar... ik hadde tegen mien ome niet zo doen moeten. Waoromme wa'k krek tegen him wel bertaol? Da'k dat was, vertelde Jan me, een kammeraod van lange leden, naoda'k in een tillevisiefilm over mien wark en mien leven verteld hadde.

'Ik hadde altied wel een vermoeden wie je vader was,' mailde hi'j me, 'mar ik begreep mar niet waoromme aj' daor nooit over praotten. Daoromme praotte ik d'r ok mar niet over. Ik wol je niet kwetsen en daoromme beschouwde ik je ome mar as je vader. Dat was makkelijk en ongemakkelijk toegelieke. Omdat... ie soms in mien ogen bertaole dingen tegen him zeden. Dan docht ik: dat zeg ie toch niet tegen je vader! En zeker niet tegen de in mien ogen zo aorige man. Now ik je op 'e tillevisie zien hebbe, je verhael heurd hebbe, dat ie nooit weten hebben wie je vader was, now snap ik alles beter, begriep ik beter waoromme aj' deden zoaj' deden. Op 'e ulo snapte 'k ok niet daj' je halfbreur niet herkennen, me dat temeensen niet vertelden. We kenden mekeer toch zo goed? We weren toch kammeraoden in die tied?'

Och ja, Jan, we weren goeie kammeraoden in die tied. Ik hebbe mien breur dus ok wel es zien? Mar ik kende him niet. En waoromme dee 'k zoa'k dee tegen de man die me as poppien zo goed verzorgd hadde? Waor en wanneer is et percies misgaon? Wanneer klom dat kleine kereltien mit zien bos lochtige krullen niet meer bi'j him op 'e schoot in de rieten stoel in de hoeke van de keuken? Wanneer hul ik op mit lachen as hi'j malle gezichten tegen me trok? Ik herinnere me dat mien moeder me meerdere keren achteruut sturd het, naor de stal toe, om te zeggen da'k et niet zo bedoeld hadde. Dan ha'k bertaol tegen him west en malle dingen zegd. Ik zie mezels as klein joongien deur et achterhuus

naor de stal toelopen en de staldeure losdoen. Et was d'r altied damp en d'r hongen druppen vocht an de balkens. De boel wodde zuver een betien spoekachtig verlicht deur twee stallanters. Mien ome zat op 'e tule te melken. Ik heurde hoe de melk in de emmer broesde. En ik zee mit een benepen stemmegien wa'k van mien moeder zeggen mos.

'Ik zal 't nooit weer zeggen.'

'Dat is goed,' zee hi'j.

En ik leup hadde weeromme naor et veurhuus toe. Mar wat veur malle, bertaole dingen zee ik dan toch tegen him? Daor wee'k hielendal niks meer van. Ik moet daor toch es over naodaenken, et es in me ommegaon laoten. Was et allienig mar et vervelende gedrag van een puber? Mar ik dee et al veer veurda'k een puber was. Of zat d'r meer aachter? Telde in wezen allienig mien moeder mar veur mi'j en zag ik him as een indringer die nooit tussen mien moeder en mi'j in kommen mocht? Wa'k in wezen kwaod op him omdat hi'j mien vader niet was, om da'k gien vader hadde? Ik kon vannaacht wel es gien oge dichtedoen deur alle prakkesaosies over vroeger en de brief die onderweg is.

D'r is vandaege trouwens ok een brief veur mi'j kommen. Een brief van Zora. Ik kriege een protte brieven van heur en kaorten uut steden daor ze een tentoonstelling of een museum bekikt. Kaorten mit reproducties d'r op van Jan Mankes, Vincent van Gogh en Ilja Repin. Vaeke een kaorte mit een Van Gogh. Een dik pak brieven en kaorten mit een ielestiek d'r ommetoe ligt in de kaaste van mien warkkaemer. Soms belt ze me, mar ze stuurt veural brieven.

Ik hebbe heur meerdere keren weten laoten da'k niet wil dat ze me schrift, mar et gefte me niks. Iederkeer weer zit d'r iene in de busse. Ik herkenne heur haandschrift votdaolik a'k de post deursnuuie. Die van vandaege ligt bovenop wat reklamespul. Wat moe'k hier now toch mit? Ze wil vrundschop, mar dat kuj' toch niet op disse meniere ofdwingen? Ze snapt toch wel dat een vrundschop niet op disse meniere ontstaon kan?

Ik kende heur al veurdat die brieveschrieveri'je begon. Een aorige vrouw. Mar ze wet toch da'k niet op vrouwluden vale. Ze

schrift dat ze niet verliefd is, gewoon een kammeraodske van me wezen wil, mar waaromme beschrift ze dan van tied tot tied heur dromen? Ze schrift mooie, poëtische brieven over heur verlangsten, mar die dromen bin bi'jtieden wel slim erotisch. In die dromen doe 'k et mit heur. Zoks schrief ie toch niet?

Ik beseffe best wel dat ze heur bi'jtieden lichtkaans ienzem vuult, stomme graeg iene hebben wil daor ze mit praoten kan en heur tegen uutpraoten kan. Misschien zag ze dat ik ienzem was, de eerste keer dat ze me zag. Dat wa'k ok, mar et betekent nog niet dat twie meensken, die ienzem binnen, tegere wat doen moeten zollen, mit 'n beidend minder ienzem wezen zollen en bi'j mekeer passen zollen. Ze is me best goed en aorig genoeg en et is echt niet omdat ze een vrouw is. Ik hebbe hatstikke aorige kammeraodskes daor a'k mit groot genoeg en mit an de zwier gao, mar zi'j past niet bi'j mi'j en ik kan heur dat mar niet duidelijk maeken. Mit die wetenschap kan ze niet leven.

Et spiet me veur heur, mar ze argert me ok. Zi'j mag niet zo mit mi'j ommegaon. Deur al die brieven kan ik niet meer gewoon tegen heur doen. Ik kan dat gewoon niet. A'k heur argens tegenkomme, klap ik dichte. En ik zol dan et liefste gewoon een praotien maeken willen. Mar dat kan 'k zowat niet meer, want a'k aorig tegen heur doe, bin 'k benauwd da'k hope geve en nog meer brieven kriege. Nog meer erotische dromen. Ik doe dus kotof en zaekelik en dat past hielemaole niet bi'j me. Ze komt in mien leven op een maniere die 'k niet wil.

Ik pakke de brief van de taofel en maek et kevot los. Ze schrift dat ze me van et begin of an, van de aldereerste keer of dat ze me zag, graeg moch. En dat ze docht: die man kan allienig mar aorig wezen. Now, dat bin 'k ok, mar niet op 'e maniere die zi'j graeg wil. Och, ik mag vanzels ok niet te onaorig tegen heur doen, heur niet te vule bezeren. Dat verdient de vrouw, die zo graeg gedoente mit me wil, ok niet. De vrouw die mien ienzemhied indertied herkende, die in mi'j de dromer zag, de man die in zien gedichten en verhaelen een fantesiewereld opreup. Heur brieven ontroeren me soms. Et bin brieven van een breekbere vrouw, die toch keer op keer deur mi'j bezeerd wodt deur mien zwiegen, omda'k nooit een brief weerommesture. Et blift de jaoren deur

ienrichtingsverkeer.

Zi'j zol et liefste mit mi'j in zoe'n fantesiewereld leven willen, veer van de kwaoie wereld mit teutende, domme meensken. Een man en een vrouw in een volmaekte wereld. Een niet bestaonde wereld. Een droomwereld.

Ik schrikke op uut heur droomwereld as de tillefoon gaot. Et is al laete. Now nog tillefoon? Et is Frank, de man daor ik van drome, een man uut een wel bestaonde wereld.

'Wat bel ie nog laete.'

'Lig ie al op bedde?'

'Nog krek niet.'

'Zoj' morgenaovend kunnen?'

'Ja, dat liekt me heerlijk.'

'Mi'j ok.'

'Ik verlange naor je, mien joongien.'

'Ja?'

'Ja.'

'Wat gaoj' dan mit me doen?'

'Alle lekkere dingen die 'k aandere ok mit je doe, mar dan nog vule lekkerder. Ik zal je verwennen zoa'k je nog nooit verwend hebbe.'

Hi'j lacht.

'Dat klinkt niet verkeerd. Schikt et je om zeuven ure?'

'Mit gemak.'

'Dan zie 'k je dan.'

'Dan ziej' me dan.'

Ik lope de trappe op naor boven toe. Zollen ze bi'j de post now nog warken? Morgen is et de eerste pinksterdag. Waor zol mien brief now wezen? Argens in een postzak op een stesjon, argens op een lopende baand? Zol mien breur wel zitten te waachten op een breur die op kerels vaalt? Ik trekke de dekens over me henne. Morgen wart d'r grif gieniene bi'j de post. Ik heure een peer laete fietsers de diek langes gaon.

zondag, 11 juni 2000, eerste pinksterdag

Elke zundagmorgen stop ik een peer bolties in de ovend, dat zo-doende hangt d'r now een lekkere locht in de keuken. Waarme bolties mit keze, et bin van die kleine genoegens van de zundagmorgen. De man die over et weer gaot, vertelt op 'e radio dat d'r nog een peer rommelschoren kommen kunnen, dat de slimste waarme veurbi'j is, en dat et een graod of negentien wodden kan. Et ni'js bestaot uut berichten van veer vot.

Mit Harmen wa'k ok vaeke veer vot. Et was op Rhodos dat hi'j et me vertelde, op 'e dag dawwe naor Lindos west hadden. Van al oonze butenlaanse reizen naor waarme lanen mit een protte zonne, zee en strand, hul ik indertied een plakboek bi'j. Daor schreef ik in wawwe elke dag daon hadden, wawwe bekeken en eten hadden. Ik hebbe dat boek vol ansichtkaorten, toegangskaorties veur museums en rekonties van terrasdraankies nog es veur 't locht haeld, mar d'r ston niks in over die aovend naodawwe weerommekommen weren van Lindos. Wel wawwe aovens om acht ure in de eetzael van hotel *Blue Sky* eten hadden: sop, eerpels, wottelties, kiepe en ies. Dawwe de stad in west hadden en ouzo dronken hadden op een terrassien. Mar dat was niks bie-zunders, dat deden we daor elke aovend. Ik hebbe d'r zels nog een flesse vol van mitneumen naor huus toe. Die het jaorenlaank op et kelderrim staon tot da'k him op een keer butendeure leeggeuten hebbe. Thuus smaekte me die vieze troep niet. Harrekrastes nog an toe, ie konnen beter runemiege drinken as dat malle goed. Mar daor was 't lekker. Ik hebbe ok opschreven dawwe om goed twaelf ure op bedde gaon binnen. Mar d'r staot niet in da'k de hiele nacht zowat gien oge dichtedaon hebbe, omdat mien leven die aovend zo deur mekaander russeld was. In et plakboek verzweeg ik wat d'r gebeurd was, daor op Rhodos...

Et was een mooie dag west. Mit de bus wawwe naor et prachtige,

witte stattiën Lindos reden. Et wit dee je zuver zeer an de ogen, zo blikkerde et in de zonne. We weren omhogens klauterd naor de Akropolis boven op 'e barg. Bi'j de weg langes, naor boven toe, zatten vrouwgies in zwatte kleren mit heur negosie: klieties mit een protte kaanten frutselties. Boven op 'e barg ston wat overbleven was van de Akropolis: pilaren, trap treden, ieuwen-oolde klobben stien. We maekten foto's en zatten in et weinige schaad wat d'r te vienen was even te bekommen van de waarmte. In de veerte veerde een schip mit een wit zeil: een speldepuntien op et inblauwe waeter dat d'r zo te zien zo glad as een ekkel bi'j lag. Et uitzicht was mooier as mooi, et zeil van et schip witter as wit, de zee en de baai van Paulus blauwer as blauw.

Een blauwe maendag hadde Harmen indertied een maegien had. Now goed, misschien duurde et wel een ietsien langer. Een vrundinnegien, daor hi'j haand in haand mit bi'j oons veur 't huus langes fietste. Ik snapte d'r niks van, was d'r zuver wat van in de warre. Maegies: wezens daor ik niks mit hadde en niks veur vuulde. Onder dienst heurde 'k de verhaelen van de aandere jongen as ze vertelden wat ze in et weekaende allegeer wel niet beleefd hadden. Fluusterende verhaelen, as aovens et locht uut was, over vri'jeri'je en seks onder de does. Ik kon me d'r niks bi'j veurstellen. Mi'j vreugen ze trouwens nargens naor. Ze weren niet onaorig tegen me, mar ok daor telde 'k niet echt mit. Ze vuulden lichtkaans instinktief wel an da'k niks mit maegies hadde en d'r gien aeventuurlike verhaelen over opdissen kon.

Mar hadde Harmen dan wel wat mit maegies? Ik vun et onbegriepelik, mar et was blikber wel zo, want ik zag ze fietsen en lachende naor mekeer kieken. En doe et mit dat vrundinnegien toch op niks uutlopen was en wi'j d'r tegere weer op uuttrokken, zee hi'j dat hi'j hoopte dat hi'j gauw weer anslag kriegen zol, rap weer een maegien hebben zol. Nog onbegriepeliker. Mar ik vreug niks, zee niks, duste niet te benumen wat a'k toch vermoedde. En hi'j vreug mi'j niks.

Ik bin vusen te lange kiend bleven, kon de dingen die 'k vuulde gien naeme geven en docht in mien onschuld dat et gevuul veur maegies, wat d'r nooit west was, misschien toch zo wel op een

dag kommen kunnen zol. Dat kienderlike idee ha'k nog altied doe et maegien trouwde dat vlakbi'j me woonde, daor a'k toege-
liekertied mit in de eerste klasse van de legere schoele kommen
was. Zi'j was lieke oold as mi'j. Et zol me grif een keer as heur
gaon: zomar op een dag zo'k scharrelder'je kriegen mit een maegien,
dan zo'k ok trouwen, een brulloft geven en dat maegien en ik
zollen kiender kriegen.

Mar waaromme keek ik dan niet naor maegies, mar wel naor
die iene man, die morgens ok op et perron op 'e trein ston te
waachten? Ik hul him elke morgen in de gaten, keek stiekem
naor him. Mar waaromme? Zoveer gongen mien gedaachten nog
niet iens. Ik keek naor him omdat hi'j mooi was en dat dee 'k
elke morgen weer.

A'k et achterof zo es beriddenere, was dat aandere gevuul d'r
al hiel vroeg. Lichtkaans was 't d'r al, doe 'k nog mar een jaor of
dattien was. Ik was op een keer ziek, best grieperig, en thuus van
die vreselike schoele. Mien ome hadde mien bedde naor beneden
sleept en in de kaemer daelezet, zoda'k niet allienig boven op 'e
zoolder hoefde te liggen en mien moeder niet veur elk wissewas-
sien de trappe op hoefde.

Ik was allienig beneden, blaederde in een tidschrift van mien
moeder omme, en iedere keer weer bekeek ik een foto van een
man in een blauwe trui. Waorumme mos ik now krek die foto ie-
derkeer bekiesen? Omdat de man knap was, mooi. Et was een
gevuul dat nog niet te benumen was, mar de hieltied weer blaе-
derde ik naor die bewuste bladziende om him te bekiesen.

De illusie da'k zomar op een dag ok naor mooie maegies kie-
ken zol, ha'k niet meer doe mien schoelekammeraad Jan de
vrundschop opzee. Ik vuulde me onbeschriefelik allienig. Aan-
deredaegs keek mien moeder mi'j zo es op-en-daele an.

'Et liekt me et beste daj' mar es een meid zuken gaon.'

'Och, hool toch op!'

Ik sneuf een betien verachtelik en argerde me an heur, omdat
ze zokke dingen zee. Mar in heur stemme en in die van mi'j
klonk de emosie deur, dat we praotten d'r niet meer over. Ik zee
niks, zi'j zee niks. We zollen in wezen nooit wat zeggen over de
echte dingen die oonze levens raekten. Dat konnen we niet. Kot

nao Jan wodde Harmen mien kammeraod.

Nao et eten in *Blue Sky* gongen we die aovend et hotel uut, slenterden deur de straoties van de oolde stad, bi'j et kesteel langes, naor de Mandrakihaven. Daor dronken we ouzo en kletsten mit meensken die ok in oons hotel zatten.

Laeter op 'e aovend stonnen de steerns helder an de locht, uut een bar kwammen fladden meziek, uut een tuun de bedwelvende locht van bloemen.

'Loop ie alvast mar deur naor et hotel.'

Harmen stotte me inienend an en drokte me de sleutel van onnze kaemer in de haand. Ik keek him verbaosd an.

'En ieje dan?'

'Ik wil die winkels daore nog even bekijken en dat interesseert jow toch niet al te vule. Ik komme je aansen wel nao, laot de kaemerdeure mar los.'

En doe was hi'j vot veurda'k nog wat zeggen en vraogen kon. Ik keek him nao. Hi'j sleug de hoeke van de straote omme en ik leup honderd meter deur. Et was toch te gek om hier allienig te lopen. Waoromme konnen we niet toegeliekertied naor et hotel gaon? Dat deden we toch iedere aovend? Wat een wonderlik gedoe inienend. En waoromme zollen mi'j die winkels niet interesseren? Ik wus niet iens wat veur winkels d'r an de straote, die hi'j inlopen was, weren. We hadden nog nooit in dat straotien west, hoe kon hi'j dan weten wat veur winkels daor weren?

Ik leup weeromme, mar gong et straotien niet in, wol him onbewust niet aachternao. Ik gong zover weeromme da'k vanaachter een verkeersbod de weg inkieken kon. Ik zag him, mar hi'j was niet allienig. D'r was een man bi'j him. Ze stonnen half en half in et pertiek van een winkel. Veerder was d'r gien meens te zien, allienig zi'j mit 'n beidend. Ze praotten, de vremde man pakte him bi'j de aarm beet en bedudedde him wat. Hi'j wees percies de aandere kaant op as waor oons hotel ston. Harmen schudedde van nee. Ze deden nog een stap veerder et pertiek in. Ik hul de aosem in, mar kon ze goed zien blieven. Ze streelden mekeer. Ik wete niet hoelange a'k aachter dat verkeersbod staon hebbe. Et leken uren, mar et zal in warkelikhied grif niet langer as een

kertier west hebben. Doe leupen ze ieder een kaant op. Harmen in de richting van et hotel, de man de aandere kaant op. Ze keken beidend nog een keer aachteromme en stakken de haand naor mekeer op. Ik kwam aachter et bod weg en haelde Harmen in. Hi'j schrok doe hi'j me geweer wodde. Ik gaf him de sleutel van de kaemer.

'Die heb ie ja altied, hier hej'm weer.'

Hi'j pakte de sleutel van me an en stak him in de buse.

'Wat hej' zien?'

'Alles.'

'Dan weej' et now dus.'

'Ja.'

'Ik vale op mannen.'

'Ja.'

'Ik bin homo.'

'Wie was et?'

'Een man uut Zwitserlaand. Now ja, hi'j knipoogde eerder op 'e avoend een peer keer naor me. Ie hadden et niet in de gaten.'

'Het hi'j je een briefien geven mit et adres van zien hotel d'r op of zo?'

'Ja.'

'En gaoj' d'r henne?'

'Dat wee'k nog niet.'

Hi'j keek me zuver wat ongelokkig an.

'Aj't liever niet hebben, doe 'k et niet. Ik laot je hier echt niet allienig. Nee, ik doe et niet. Zit d'r mar niet over in.'

'Ik zitte d'r niet over in.'

Et was as leup ik op driefzaand.

'Haj' et niet verwaacht dan?'

Hi'j keek me rempend an.

'Jaowel toch?'

Ik haelde de schoolders op.

'Ie hadden indertied toch een maegien? Hoe zat dat dan?'

'Ik snappe niet wat me doe bezielde. Ik docht dat et zo heurde. En et wun me, gek genoeg, ok nog op awwie bi'j de zoemerdag naost mekaander in zwemkieren bi'j et waeter laggen.'

We zeden even niks.

‘Ie vienen et toch niet slim, Johan?’

‘Bi’j’ ok niet van doel om him mit naor oonze kaemer te nemen en dat ik dan zolange vot moet?’

‘Nee, netuurlik niet.’

Zien stemme wodde zaachter.

‘Dan is ’t goed,’ zee ik, mar ik vuulde me ongelokkig en allienig. Ik hadde evenpies een stokkien aander leven zien, waor a’k aenlik zels ok bi’j heurde. Mar dat zee ’k niet, dat dust’ ik nog niet, doe nog niet. Dat aandere, vremde, opwienende leven van knappe kerels in blauwe truien op een plaetien in een tiefschrift. Harmen vreug niet hoe et mit mi’j zat. De maone maekte lochtige plakken op et waeter. Uut alle kefé’s kwammen now fladden meziek. Een jonge en een maegien leupen, mit de aarms om mekeer henne, veur oons uut over de boulevard. Et leek wel as alle naachten hier steernhelder weren. Hiel in de veerte koj’ de lochies van de Turkse kust zien.

Eerst een half jaor laeter vertelde ik et an him. We weren die aovend naor de schouwburg west, hadden een veurstelling zien van et Nederlaans Daanstheater, en weren krek weeromme in zien flat. Ik staemerde d’r zuver een betien van. Hi’j redderde omme mit glaezen en snee tippies wost en keze of.

‘Dat waj’ me doe op Rhodos verteld hebben, ie hebben doe niet vraogd as ik lichtkaans ok zo was.’

‘Nee.’

‘Waoromme aenlik niet?’

‘Dat moej’ me uut jezels vertellen.’

‘Ie dochten da’k et doe ok drekt vertellen zol?’

‘Ja, et was de gelegenhied. Toch?’

‘Ja.’

‘Mar ik veronderstelle daj’ me now wat vertellen willen.’

‘Now ja, ik bin dus ok zo,’ zee ik een betien klongelig.

‘Ja?’

‘Dat haj’ toch wel verwaacht?’

‘Nee, ik docht echt dat ie honderd percent hetero weren!’

Hi’j bulderde van et lachen. Doe wodde hi’j inienend ernstig.

‘Weej’ nog wel dawwe indertied in Schloss Waldeck in ien

bedde sleupen?’

Ik nikte.

‘Een had bedde.’

‘Ja.’

Zien stemme kreeg een betien een aandere klaank.

‘Doe he’k et even in me ommegaon laoten en raek je in ien van die naachten an. Vier naachten? Hoelange biww e d’r west? Mar ik heb et niet daon en ik daenke dat dat goed was, hen?’

‘Dat daenk ik ok.’

Et was even stille. Buten haelde de wiend wat an. Et gedien veur et eupen raem flodderde wat henne-en-weer. Hi’j keek me an.

‘En zo kuj’ dus verschillende kammeraoden hebben: kammeraoden om mit te praoten, kammeraoden om mit op vekaansie te gaon en kammeraoden om seks mit te hebben.’

En doe dronken we rosé. We dronken een protte rosé in die tied. Die aovend een betien te vule. En nao de rosé leup hi’j naor zien slaopkaemer en ik naor de uutvanhuzerskaemer. We zollen nooit geliefden wodden, mar we zollen altied, de jaoren deur, de beste kammeraoden blieven. En hi’j leut me dat aandere leven zien.

Awwe morgens vroeg mit vekaansie van Schiphol zollen naor zoe’n laand mit een protte strand, zee en zonne, bongelden we de nacht d’r veur deur Amsterdam. Daor zag ik dat aandere leven in et schiemerdonker van de bars. Mannen die ok zo weren. Een haand die deur je haor streek, lippen in je hals. Dat opwienende, aandere leven. Et leven dat bi’j mi’j heurde en daor ik stao-rigan een pat van wodde.

Over dat leven schreef ik in *Een vlinder van zulver* en leut dat boek, doe ’k et klaor hadde, an mien moeder lezen. Et verhael over een jonge die zo graeg gelokkig wezen wol, die ok zo was, ok in zokke gelegenheden kwam en in krek zoe’n huus woonde as waor ik in woond hadde. Mien oolde huus tussen de hoge bomen. Et huus daor de jaoren altied veurbi’j en de seizoenen in mekeer overgaon weren. Daor de bomen vol iekmulders zatten bi’j de meitied, de brummels riepe wodden in de zoemer, et laand

bi'j de Scheene onder waeter struupte bi'j de haast en de menninge naor de weg toe vol sni'j steuf bi'j de winter. In wezen was ik die jonge uut et verhael.

Mien moeder las alles wat a'k schreef, dit mos ze dus ok lezen. As et verhael al een boek wodden zol, as et al uitgeven wodden zol, zol ze et toch onder ogen kriegen. Ik gaf et heur op een morgen veurda'k naor et wark gong. Doe 'k aovens thuuskwam, hadde ze et lezen. Mien haeperende vraogen, heur lieke haeperende antwoorden.

'Vien ie et gien gek verhael?'

'Och...'

'Daenk ie niet dat de meensken et gek vienen zullen?'

'Och...'

Ik wus niet percies wat ze van homo's vun, mar ze hadde ze bi'j Harmen thuis op een fesien zien. Harmen zien kammeraoden uut de grote stad. Een hiel aandere wereld. De stoelen wodden an de kaant scheuven, d'r wodde meziek op zet, d'r wodde daanst. En zi'j daansten ok: die wondere kammeraoden, die ik wel kende, daor ik wel in huus kwam. Ze daansten mit vrouwluden, mar ze daansten ok wel mit mekeer. Mien moeder keek me an doe we weer thuis weren en ze sneuf een betien verachtelik.

'Wat was dat aenlik veur volk daor bi'j Haarm in huus?'

En ik was laf, ik zee niet da'k ze wel kende en wel es bi'j heur thuis kwam.

'Ik weet et niet, kammeraoden van Haarm, daenk ik.'

Ze keek me zo es an.

'Ie kun mi'j een protte wiesmaecken, mar et leken mi'j homo's toe.'

Heur woorden klonken ok een betien verachtelik. As ze de kammeraoden van Harmen ofwees, wees ze mi'j ok of. Of was et et vremde, et onbekende waor ze van schrokken was? Hadde ze in wezen toch hiel goed in de gaten dat ik bi'j dat soort meensken heurde? Ze keerde heur omme en we praotten d'r veerder niet over.

En now hadde ze mien boek lezen en ik vreug wat ze d'r van docht, as ze et niet gek vun.

'Och,' zee ze allienig mar.

Vun ze dan niet da'k op die jonge leek?

'Och...'

En doe zee 'k da'k ok zo was as die jonge uut et boek en ik vreg as ze dat wel es van me docht hadde. En ze zee dat ze dat nooit docht hadde.

'Mar och,' zee ze zachies, 'misschien ziej' dat ok wel niet aj' zo dichte bi'j mekeer leven. Of... wi'j' et niet zien.'

En doe was blikber alles zegd wat d'r over zegd wodden mos, we hebben et d'r oons hiele leven nooit meer over had. We hadden et nooit over de dingen die et leven van oons allebeide teken-den. Zi'j en ikke: zo dichte bi'j mekaander en toch zovule miste kaansen.

A'k anders west hadde a'k bin, in een aander leven leefd hadde, ha'k zo graeg een zeune had. Ooit he'k daor een gedicht over schreven. De poëtische bekentenis van een man die veertig wodde en nooit een zeune hebben zol. Zo wat regels uut een ge-dicht.

*Een kiend om veur te leven,
om dingen deur te geven
en zo een draod te weven
tussen vroeger en laeter.*

*En 'k bin d'r eins wel wisse van,
wat hawwe oons vermaekt.
Zwurven op 'e Zanen,
beinseld deur de lanen,
zien knoesien in mien hanen,
mien kleine kammeraod.*

*Mar leven is seins notsig,
et weert je wel es tegen.
Soms zunne en soms regen,
et ruult mar krek zo 't ruult.*

Zo vuulde et doe 'k veertig wodde, zo vuulde et doe 'k vuuftig wodde en zo zal et vulen a'k zestig wor. Ik zal et altied zo vulen

bliieven. Et gemis.

Ik vertelde dat an Ingmar. Zo weinig a'k mit mien moeder praote over de dingen in et leven die d'r echt toe doen, zo vule praotte ik d'r mit him over. Van et begin of wawwe eupen naor mekeer toe en konnen we drekt alles an mekeer vertellen. Hi'j: de stoere hetero, ikke: de ietsien minder stoere homo. En et vuulde zo vertrouwd as kenden we mekeer al jaoren. Hi'j vertelde over zien vrundinnegies, over Barbara, over zien beide joongies: Imme en Arvid. Ik vertelde van mien kammeraoden, mar et aldermeerste van Frank. Waor en wanneer a'k mit him in de kunde kommen was. Op die winterse aovend, twie daegen veurdat de veurige ieuw veurbi'j wezen zol. Die aovend dat et grös wit beschosseld was, et leven veraanderde. Ik vertelde da'k gek op him was, wanneer a'k him zag en wawwe deden awwe vri'jden. Ik vertelde van een leven zonder vader en da'k een brief schrieven wol an mien breur. En van dat stille verlangst: een zeune. Zoe'n zeuntien as hi'j hadde.

We leupen, de eerste keer dat hi'j bi'j me was, deur de sni'j naor et oolde huus toe: mien jonge kammeraod en ikke. Ik schreef gedichten in mien tael, hi'j in zien tael: et mooie Drents van Zuidwoolde. Een mooie kerel. Wat leeftied anbelangde ha'k zien heit wezen kund. Dat zee 'k ok tegen him. Hi'j bleef staon, keek me even an, en glimkte een betien verlegen.

'Aj' dat aorig vienen zollen, zo'k behalven een kammeraod ok best wel een betien een zeune veur jow wezen willen, heur.'

Hi'j zag dat et me ontroerde.

'Da's goed, dan bi'j' behalven mien kammeraod van now of an ok een hiel klein betien mien zeune. Mar... ie weten hoe 'k in mekeer zitte. Ik wil je vanzels ok nog gewoon een knappe kerel vienen meugen!'

Hi'j lachte.

'Ofpraot,' zee hi'j, en hi'j trapte jongesachtig een stokkien hadde kwalster veur him uut. 'En dan za'k je niet van incest beschuldigen!'

We leupen deur en praotten over et gedicht van de man van veertig en et verlangst naor een kiend.

‘Ik weet wel da’k et idealisere en romantisere, et mooier mae-ke as et is. Mar om hier te lopen mit zoe’n joongien as Arvid op ’e schoolders of mit zoe’n joongien as Imme an de haand. En dan naor et oolde huus toe.’

‘Zien knoesien in mien hanen,’ zee hi’j.

‘Ja, ziej’t veur je?’

‘Ik weet wel zeker daj’ een hiele lieve vader west hadden, mar ik zal jow romantische kiek op ’e dingen wat temperen. Awwe morgens in alle vroege nog diepe in de soeze op bedde liggen en d’r springt zoe’n kiend bovenop je, dat al klaorwakker is... En dan moet Imme poepen en dan moet Imme pissen. En wie komt dan mit de slaoperige kop van bedde?’

‘Ik weet et, ik romantisere, mar wat bi’j’ riek, mien manne-gien.’

‘Ja, zee hi’j, ‘ie hebben wel geliek, heur. Zoe’n joongien van jezels, da’s et mooiste wat d’r is. Ik zol d’r zo mien leven veur geven.’

We leupen wieder. Ik bekeek him zo ongemurken weg een betien van de zied. Wat een allemachtig knappe kerel, docht ik bi’j mezels. Mar hi’j hadde deur da’k him stiekem bekeek en gnees een betien gemien.

‘Is Frank ok zo mooi?’

Ik keek betrapt veur me.

‘Ja, ik vale allienig mar op mooie mannen.’

‘Dat docht ik al, ja.’

Hi’j gnees nog gemiener.

‘Dus ie weren me stiekem een betien an ’t beloeren?’

‘Ja.’

‘En ie dochten d’r zeker ok bepaolde dingen bi’j?’

‘Wat daenk ie aj’ een mooie vrouw zien?’

‘Och...’

‘Etzelde vermoedelik as wat ik daenke a’k een mooie kerel zie?’

‘Zol best es kunnen.’

Hi’j lachte. Boven de bos zweefde een voegel.

‘Een buizerd,’ zee Ingmar.

‘Een schofferd,’ zee ik.

Een schoffien laeter scharrelden we deur de sni'j om et oolde huus henne. En ik vertelde him van die jonge die daor in de oorlog onderdeuk om te ontkommen an de arbeidsdienst in Duutsland. De jonge die wat mit mien moeder kriegten zol. De jonge die mien onbekende vader wodden zol. Een vader die dood was, daor ik nooit mit praoten kunnen zol en die zien stemme a'k nooit heuren zol. Mar dat ha'k toch zo wild omdat mien moeder dat zo wild hebben zol? Tot over heur graf henne hadde ze regeerd, tot nao heur dood ha'k daon wat zi'j wild hadde da'k dee.

Ingmar sneuf de winterlocht op en keek naor de heldere vrieslocht.

'Et zal winter wodden.'

Ik keek him verbaosd an.

'Zo hiet een verhael da'k over mien moeder schreven hebbe, kot nao heur wegraeken. Ze vreugen me indertied om een verhael veur in een boek. Ik hadde d'r eerst gien nocht an, mar Douwe vun da'k et toch doen mos. Dan verdievedeerde et mitien wat. En doe he'k dat verhael over mien moeder en over mi'j dus schreven.'

'Dan lees ie me dat aansen mar veur awwe weer thuis binnen. Goed?'

'Goed.'

Ik leut him zien waor a'k as kiend speulde, an welke boom mien toolter hongen hadde en waor a'k mien kestelen bouwde van een flut oolde stienen.

'Ridder Hannegien,' zee hi'j.

We leupen de menninge of naor de weg toe en thuis las ik him et verhael veur en hi'j luusterde. Et verhael dat begon op die vroege haastmorgen, kot nao et wegraeken van mien moeder.

Et locht van de vroege haastmorgen komt deur de gedienen van de slaopkaemerraemen. Zo half en half verneem ik et geluud van een auto dat staorigan votstart: de buurman die naor zien wark gaot. Mar et is toch zaoterdag? Ik dri'je wat henne-en-weer. Wonder is dat toch, ik moet de kop d'r evenpies hiel goed bi'j hebben. Et is grif niet waor, et kan gewoon niet da'k et vergeten hebbe, dat bestaot gewoonweg niet. Iedere dag gao 'k middags naor mien moeder in et tehuus, ik slao nooit iene dag over, mar ik kan me hielemaole niet meer veur de geest haelen da'k d'r gister west bin. Et is me toch niet deurgaon? Dat kan toch niet, ik zal gister toch wel bi'j mien moeder west hebben? Et zwiet brekt me an alle kaanten uut. Mar dan hadde ze toch wel zegd dat ze bellen mossen. Ze zit ommes iedere middag op me te waachten bi'j de taofel in et twiepersoonskaemertien. Ze waacht ja altied op me, de godgaanse dag. En ze schöt meensken op 'e gang an: zusters, bezukers.

'Hebben jim Han ok zien?'

Vraagende gezichten.

'Dat is mien zeune, mar ik kan him hier mar niet vienen. Waor bin 'k hier aenlik? Ik zal toch zeker ok wel es een keer naor huus toe moeten?'

Mien moeder kan haost niks meer ontholen, daaromme ligt et schriffien veur heur op 'e taofel en daor staot et in: Han komt maendagmiddag om kwat over twieje, Han komt deensdagmiddag om kwat over twieje, Han komt iedere middag om kwat over twieje.

En a'k de deure dan inkomme, klaort heur gezicht in ien keer op, ze stikt de hanen in de hoogte en ze ropt: 'Han!' Een keer of wat ropt ze zo mien naeme, as hadde ze me in jaoren niet zien.

'Han, och, mien kiend, wat bin 'k toch bliede daj' d'r binnen!'

Ik geef heur een tuut.

‘Och, Han toch, ik hebbe zo om je zocht, mar ik kon je nargens vienen en was zo bange daj’ mi’j niet meer vienen konnen.’

‘Kom now toch, rustig now, je, ik komme toch elke middag bi’j je, dat wee’j toch wel? Daor hoej’j toch niet over in te zitten?’

‘Ja, dat wee’k ok wel, mar ik was zo benauwd.’

‘Ae, now je, now bin ’k d’r ommes, ik zal de zuster eerst even vraogen as ze je de bri’j nog wat opwaarmen wil en dan voer ik je die eerst op, want de hiele boel staot d’r nog. Ie eten praktisch niks, dat komt zo niet goed, heur. En zuwwe, aj’t op hebben, even uut rieden in de auto?’

‘Ja.’

‘Waor wi’j’ henne?’

‘Zeg ie et mar.’

‘Even naor huus om een koppien thee?’

‘Ja, we gaon tegere naor huus, dat liekt me goed toe. Pak mien jassien alvast mar.’

Mar ik bin d’r gister nooit west, ik bin d’r inienend hiel wisse van. Hoe kan dat now? Wat he’k gister dan daon? Hoe kon ’k dat now vergeten? Dan het ze grif de hiele dag vergees op me zeten te waachten en is ze doodongerust. Misschien daenkt ze wel da’k een ongelok had hebbe. En in et schrift staot da’k komme: Han komt om kwat over twieje. Et schrift dat naost et flessien ooldelklonie en mien foto ligt, pal veur heur op ’e taofel. Mannegien van twie jaor mit een grote bos krullen.

‘Mooi kereltien, hen?’ zegt mien moeder as ze naor de foto kikt.

Ik raeke in paniek. Mar dan moe’k drekt naor heur toe. Ik schiete, nat van ’t zwiet, recht overaende. Kwat over achte is et. Et hatte slat me wel twie keer zo hadde as aandere. Ik geve me weer daele. Och nee, ik hoeve ja niet meer naor mien moeder toe. Mien moeder is dood.

Ik zol him bevechten willen: de Dood. Ik zol me in huus tegen him uutraozen willen, tegen him tekeer gaon willen, zodat mien stemgeluud weergalmt in de betegelde hal.

‘Rotzak, hoe dust’ ie mi’j et ienige wa’k hadde of te pakken?’

En butendeure wi’k tegen him raozen, boven de storm uut, die

de zwaore ekkelbomen in de bos naost huus kreunen lat. Him uitdaegen wi'k.

'Pak mi'j dan aj' kunnen, aj' durven. Kom dan veur 't locht, zoda'k je zien kan, Dood. Laot je waore gezicht now es een keertien goed zien. Kom dan, pak me dan, lafbek daj' binnen!'

Uutraozen wi'k et in de storm, de regen, de mist, de zoemer en de winter.

Et zal winter wodden zonder jow, de liester zingt de koolde al integen. Dat leut ik boven je rouwbrief zetten. Now is et op 'e kop of een vorrels jaor laeter en ik gao in mezels nao hoe slim as de winter toesleugen het, now et leven leeg, de roes veurbi'j is. Is et een kwakkelwinter wodden of zitten de iesbloemen zo dikke op 'e ruten, da'k een rontien op et bevreuren glas aosemen moet om zodoende kontakt mit de wereld kriegen te kunnen, om de weg uutkieken te kunnen.

Ik weet niet percies hoe oold a'k bin, mar ik bin nog een kiend. Ik zitte in et oolde huus veur et keukenraem en kiek de diek uut. Ie bin even vot om een bosschop. En et is wonder, mar zomar inienend besef ik da'k aandere niet hebbe as jow en de benauwdhied overvaalt me. Stel je toch es veur dat mien moeder wat overkomt, hoe moet et dan mit mi'j? Stel dat ze een ongelok krigt, dat kan toch, dat ze onder ien van de grote auto's van de zaandgreveri'je komt. Ik kieke op 'e wekker: half vufe. Ze hadde toch al lange weeromme wezen kund, al lange weeromme wezen moeten. D'r zal toch niks gebeurd wezen? Oe God, asjeblijf, zorg d'r veur dat mamme niks overkomt. Ik kieke et westen in, veur de huzen langes, tot de bos an toe. Niks. Allierend een auto en een fietser die et west ingaon, mar gieniene die et oost inkomt. A'k de ogen now es dichtedoe en tot tiene telle, dan moet ze d'r ankommen. As ze d'r dan nog niet ankomt, is d'r grif wat slims gebeurd. Nao tien tellen doe 'k de ogen weer los. Niks. Toe now, God, op 'e zundagsschoele zeggen ze daj' alles kunnen en heuren, help me dan, laot ze d'r now ankommen op 'e fiets. Niks. Et is kwat veur vufe. Nao vier keer tot tiene tellen mit de ogen dichte, komt ze d'r in de veerte rustig anfietsen. Et helpt, aj' God mar vraogen blieven. Niet drekt de eerste keer vanzels, ie moe'n

volholen, mar dan helpt et.

Now vraog ik niks meer an God. Ik zol vraogen kund hebben om je beter te maeken. Et zol niet gebeurd wezen, nog niet nao honderd keer tot tiene tellen mit de ogen dichte. De betovering van vroeger is al lange verbreuken. Daoromme he'k zels een verhael hullen op je begraffenis, een verhael over jow. En wie zol dat beter kund hebben as ik? Te vaeke en te vule he'k me argerd an doomnees op begraffenissen. Nikszeggende praot. Ik kon et vule beter, docht ik altied, en dat was ok zo. Wat een lefschoppertien bin 'k wodden, hen?

Een lefschoppertien dat him zo vaeke verleuren vuult. Ik praote tegen je foto onder de klokke, sentimentele kerel da'k bin. Et is krek as hebben ze mit een groot mes een stok midden uut me wegsneden. Mar ik doe mien best, perbere wat te schrieven, reddere wat in huus omme en ik zol je soms zo graeg vraogen willen: 'Bin 'k wel flink?' Et onzeker wezen, de bevestiging heuren willen uut jow mond.

Lange leden. Kiend in de keuken van et oolde huus. Et zakkeltien zangert op 'e kachel. Marco en Flora liggen onder de taofel te slaopen. Ze trekken zo now en dan even mit de poten en piepen wat. Misschien dromen ze wel dat ze aachter een haeze an zitten. Ik kroepe bi'j je op 'e schoot en drokke me stief tegen je an.

'Vien ie me wel lief?'

'Och, jawisse je, kleine slief daj' binnen. Netuurlik vien ik je wel lief, dat hoej' de hieltied toch niet te vraogen.'

Laeter. Vule laeter. Ie zitten in et tehuus. Ik haele je een uurtien thuus mit de rolstoel in de auto, even naor huus om een koppien thee. Alles ligt d'r lieke mooi bi'j: et grös is mi'jd, de tunegies bin anharkt, de brempollen bluiuen utbundig disse zoemer. In huus is alles al lieke netties. En et kiend van vuuftig vragt zien moeder van zeuvenentachtig: 'Vien ie wel da'k flink bin zo allienig?'

'Ja, mien kiend, ie bin geweldige flink.'

Weer laeter. Ie bin starvende. Dat het de dokter me krek ver-

teld, appat in een kaemertien. Ik zitte bi'j je op bedde en hebbe de dokter en de zusters votstuurd. We hebben et ja altied mit 'n beidend daon, oons hiele leven, now doe'we et ok mit 'n beidend. We willen d'r gien vremd volk bi'j, gien kiek op 'e hanen. Je aosemhaeling wodt rustiger en rustiger. Ik hool je hanen beet en kroep je even an. Now zo'k je vraogen willen: 'Vien ie me wel lief?' Mar ie kun niet meer praoten, ie kun nooit meer wat weerommezeggen. De tillefoondraad naor genegenhied is dood.

'Wees mar niet bange,' fluuster ik, 'ik bin bi'j je, ik hool je vaaste, d'r kan je niks gebeuren, laot je mar gaon, we gaon strakies mit 'n beidend naor huus. En ie hoeven d'r niet over in te zitten, heur, ik kan me best wel allienig redden. Ik beloof et je, ik zal flink wezen.'

Een fluusterd zinnegien in een starfkaemer. Ik zal flink wezen. Et liekt op een heldhaftige spreuke onder een waopenschild.

Nog weer laeter lig ie thuus in je eigen slaopkaemer. Zo now en dan slat de koeling an en dan tril ie even. Krek as wo'j wakker. Ik hael et glassien van de kiste, d'r is je een kammegien uut et haor gleden. Ik drok et veurzichtig weer te plak en pak je even bi'j de haand. Ieskoold.

Et zal winter wodden, en as d'r een protte ekkels binnen zal hi'j koold wezen en lange duren. *Genegenhied gaf oonze daegen kleur*, dat komt op je stien te staon, die'j op je graf kriegen. Een plaete gruun greniet komt tussen oons in te liggen. Drie maonden laeter is et now. In die drie maonden bin de beien van de sepiepen rood wodden, de brummels zwat, de voegels koppelden om vot te gaon, et blad raekte van de bomen. Et zal winter wodden. Mar ondaanks alle koolde die 'k om me henne vuul, twee weken nao je wegraeken al, kanode ik mit Douwe op 'e Valomster Vaort en ik geneut. Et was zoemer, de zonne braande oons op 'e huud, een fuut deuk sierlik naost de boot onder waeter en ik hebbe wel een half ure aachter mekaander niet an je docht. Laeter schaemde 'k me zuver, omda'k even ontdujd en tot leven kommen was.

In dat tehuus was et gien leven. Jow leven was fietsen, even op 'e

flitter, de tuun ommespitten, vrotten, mollevangen. Zoj' in de hemel mollevangen kunnen? Ik hebbe et de doomnee vergeten te vraogen, doe die d'r laestmorgens was. Een aorig meenske, dat nao verloop van tied over de iewighied begon.

'Of wi'j't d'r niet over hebben?' vreug ze.

'Best wel,' zee ik, 'mar ik kan je veuruut wel op een briefien geven dawwe niet liek praoten kunnen.'

En dat konnen we in de veerste veerte niet. Och, as de God van de doomnee dan zó machtig is, et zó goed mit mi'j veur het, dan wet hi'j toch hoe wried de dood is, dan wet hi'j toch hoe 'k je mis. As stienen veraanderd wodden kunnen in brood, waoromme kuj' dan niet iene dag in 't jaor weerommekommen? Meer vraag ik niet. As de schrievers van de Schrift veur iene opstaanding meer of minder de hanen niet ommedri'jen, dan kan ik et ok. Pepier is gewillig.

Krek as et joongien van vroeger za'k veur et keukenraem zitten, die iene dag in 't jaor aj' weerommekommen op 'e fiets in je kotte jassien. Halverwege november is et: een mooie mar koolde haastdag. Et is krek as waj' even naor Siemen de bakker west om een bolle en een stieve koeke. Ik hoeve de ogen niet iens dichte te doen om tot tiene te tellen, ie kommen d'r zomar fleurig an fiet-sen, kieken achteromme aj' et pattien inzwaaien en stappen naost huus van de fiets. De katte van de buren komt drekt op je toelopen en strikt je bi'j de bienen langes.

'Daor wa'k dan,' zeg ie tegen me, 'of hej' de potten mit foksia's al in huus? Et is hier al mit al in goed een jaor tied niet iens zovule veraanderd.'

We gaon in huus. Ie hangen je jassien an de kapstok en stappen de kaemer in.

'Ie hebben de stoelen ok aandere staon. Och, Han toch, wat hej' daor onder de klokke toch een grote foto van me staon. Zo mal hoeft et now toch ok weer niet?'

Ik schinke thee in en legge d'r een peer koekies bi'j op een paantien en laeter op 'e middag een stokkien keze. En ik vertelle dat ze me in een koetse deur Wolvege reden hebben omda'k vuventwintig jaor schriever was. Ie kieken me an.

‘Bin ze now hielemaole gek?’

‘Ie hadden best mitwild in die koetse.’

‘Ja, dat zo’k stomme graeg wild hebben, mar zokke dingen kun now ienkeer niet meer.’

En dan zoj’ vertellen over de iewighied en we zollen et huus deurlopen, in je slaopkaemer kieken. Et bedde ligt d’r nog krek zo bi’j, de postool staot nog op etzelde plak, mien foto op je naachtkassien.

‘He’k de boel wel een betien goed veur mekaander? Vien ie me wel flink?’

‘Ja, mien kiend, ie bin geweldige flink.’

Om een ure of vufe kiek ie middags op ’e klokke.

‘Et wodt zo staorigan mien tied, Han.’

Ie trekken je kotte jassien weer an, ik drokke je nog gauw een plakkien bolle in een plestieken poedegien in de buse veur onderweg. Butendeure roeken we de haast en we kieken toegeliektied naor de locht. In een v-vorm vliegen staotig wilde gaanzen deur de locht. En ie zeggen: ‘Et zal winter wodden.’

Et verhael was uut, ik hul op mit lezen. Ingmar keek me an.

‘Et is veurjaor wodden veur jow. Ie hebben de winter juist achter je laoten. Ie bin ontdujd doe je moeder d’r niet meer was. Doe eerst koj’ mit je eigen leven uut aende zetten. Zo is et, hen?’

Hi’j hadde geliek.

‘En toch ha’k de liefste moeder van de hiele wereld.’

Hi’j nikte.

‘Netuurlik haj’ dat. Mar ie hoeven d’r now niet meer benauwd veur te wezen dat heur wat overkommen kan.’

‘Et slimste wat gebeuren kon, is al gebeurd.’

‘Ja.’

Butendeure begon et opni’j te sni’jen: et witte wonder van de winter.

‘As kiend al wa’k gek op sni’j. Dan zat ik stief veur et keukenraem en zocht ik d’r ien vlokken uut en dat perbeerde ’k krek zo lange nao te kieken totdat et op ’e grond terechte kwam. Dat was mooi. Mar veerder bin ’k vusen te lange een benauwd kiend west.’

Altied overal mar bange veur wezen. As mien moeder mar niks overkommen zol, as ze mar niet wegraeken zol en ik mit mien ome overblieven zol. Wat zo'k dan tegen him zeggen moeten? Aovens, as mien moeder al op bedde was, zatten wi'j tegere nog wel es, zonder wat te zeggen, naor de tillevisie te kieken. De vremde man daor a'k mit onder etzelde dak woonde. Die me as poppien verzorgd hadde doe mien moeder zo ziek was. Bi'j wie a'k op 'e schoot zeten hadde, bi'j wie a'k peertienreden hadde op 'e kni'jen. De man die malle gezichten tegen me trokken hadde. Et was deur de jaoren henne een vremde veur me wodden, iene daor a'k gien baand meer mit hadde. As mien moeder mar niks overkommen zol, et geveer loerde overal en kwam bi'jtieden hiel dichtebi'j.

Een jaor of achte wa'k, hoog uut negen, mar oolder zeker niet. Et was op et aende van een zoemer. Ik hadde die aovend heurd hoe een laete hujwaegen piepende et zaandpad daelekommen was. De boer klakte mit de tonge tegen et peerd dat een vracht kruderig huj, uut et laand bi'j de Kuunder weg, aachter him antrok. Ik stak de haand op tegen de boer en hi'j tegen mi'j. Uut de sloden kwammen fladdegies dieze naor boven drieven. Zo now en dan was d'r een doffe plof te heuren as d'r een appel van een boom in et grös vul. In de veerte, naor de Scheene toe, beulde een koe. Doe mien moeder, laeter op 'e aovend, de overgedienen dichtedoen zol, kwam d'r een auto de menninge op. Et leup tegen achten. De klokke hadde krek sleugen, mar die was altied een tikkeltien vorlik.

'Dat konnen Jaanke en Its wel es wezen.'

Ze keek deur et raem de donker woddende aovend in en schuddekopte even.

'Ja, ze bin et, et is heur auto. As dat mar goed is. Ik weet et niet, ik weet niet.'

Ze leup de kaemer uut naor et aachterhuus toe. Ik gong heur aachternao, mar bleef in de keuken. Stiekem pakte 'k et broodmes van de taofel en uut et laegien van et aanrecht et vleismes en et eerpelscheldersmessien. Ik keek om me henne. Wat zol et beste plak wezen om de messen te verstoppen? Ik dee de deure

van de bedstee, in et smalle gaankien naor et aachterhuus toe, los en stopte de drie messen gauw onder ien van de beide kussens.

Tante Jaanke was bi'jtieden niet hielemaole goed, een betien van de mik. Gewoonlik was et een hatstikke aorige en fleurige tante die grappies maekte waor a'k slim omme lachen mos. Mar as et haast wodde en et blad van de bomen raekte of as ze heur medesienen niet op 'e tied innam, wodde ze mal in 't heufd en begon ze rere dingen te doen. Dan gong ze d'r wel es op 'e fiets van mien moeder vandeur en wus gien meens waor as ze was, totdat ze heur vunnen op et hof bi'j de stien van heur oolden: de grootvader en grootmoeder die ik nooit kend hadde. Of ze ont-kwam alleman en zette naor de Lende toe waor ze heur mis-schien wel verdrinken wol.

Ik hadde heur een keer, tegere mit mien moeder, zuken moeten. Op een aovend dat ze ok votlopen was. Et was al donker en ik was bange, mar duste dat niet te zeggen.

'We moe'n Jan van Huzenslaentien mar es deur,' zee mien moeder, 'lichtkaans dawwe heur daor vienen. We moe'n toch argens beginnen te zuken en dat is niet zoveer van heur huus of. Mar ze kan vanzels overal hennegaon wezen. Ie weten in wezen niet waor aj' zuken moeten. Gao mar mit me mit, Han.'

Ze keek me an, pakte een buuslaampe, trok de maantel an en gaf mi'j mien donkerblauwe jassien. En ik duste niet te zeggen da'k niet mit duste, da'k benauwd was dat tante wat mals daon hadde of nog wat mals doen zol. Mar ik zee niks, want ik ver-trouwde et ok niet dat mien moeder allienig zuken gaon zol. Stel dat ze tante al vienen zol in dat donkere laentien en dat die een mes bi'j heur hadde, dat ze mien moeder wat andoen wol. Ik mos mit al hoe bange a'k ok was, mien moeder moch niet allienig henne te zuken.

Een schoffien laeter leupen we et laentien in. Ik hadde heur stief bi'j de haand beet. Ze scheen mit et buuslanteernlicht tus-sen de pollen en in de sloden naost et pad. De takken leken grie-zelige griepaarms die je zomar pakken konnen. Misschien dat ze in een sloot lag, ik zag et in mien fantesie al veur me. Wat zol dat arg wezen om te zien. Zol d'r waeter in de sloot staon? Grif wel zoe'n plomze daj' d'r in verdrinken konnen aj' d'r op 'e boek in-

vullen. Et blad van de polleboel risselde zo now en dan as d'r een zochien wiend opstak. Vlak boven oons kraste een voegel. Ik kromp in mekaander van de schrik.

'Ie hoeven niet bange te wezen, heur,' zee mien moeder, 'ik bin ommes bi'j je. D'r kan oons niks gebeuren.'

'Ik bin niet bange.'

'Dan is 't goed.'

We leupen achter et karkhof langes tot de Boverweg an toe.

'Jaanke, bi'j' daor?' reup mien moeder om de zoveul tied.

Mar d'r was niks, d'r was gieniene die wat weerommezee en we leupen staorigan deur et laentien terogge. Mien moeder bescheen de pollen en de sloot. In de veerte zag ik et locht van ien van de straotlanteerns an de weg. We kwammen langzemerhaand weer in de bewoonde wereld te lane. Vot uut et griezelige, donkere laentien. Doe we weer op 'e weg weren, was tante al terrechte. Ze was gewoon even wiederop in alle rust bi'j meensken et huus inlopen en die hadden heur een koppien drinken geven.

En now heurde 'k heur bi'j oons et huus inkommen: stemmen in et achterhuus. D'r moch niks slims gebeuren. Ik vuulde nog even rap as de messen goed verburgen laggen en dee doe de bedsteedeuren dichte. Doe gong de deure los en kwammen ze achter mekeer de keuken in en leupen deur naor de kaemer toe zonder acht op mi'j te slaon. Even laeter schonk mien moeder thee in en zatten we mit mekaander om de grote vierkaante taofel in de kaemer. De grootmoeder, die 'k nooit kend hadde, keek as jonge vrouw vanuut een donkere, hoolten lieste op oons daele. Tante pakte et koppien en nam ongedurig een slokkien van de glundig hiete thee.

'Et is nog vusen te hiete,' zee mien moeder, 'wees now toch wiezer, ie zollen je de tonge nog verbranen.'

'Zet et koppien now toch daele, Jaanke,' zee ome Its. 'We hebben alle tied, ie kun et beter opdrinken as 't wat minder hiete is.'

Mar ze dee et niet, ze konnen zeggen wat ze wollen, ze dronk de glundig hiete thee slokkien veur slokkien op. Ik zag et en hul alles sekuur mar onopvalend in de gaten. D'r ontkwam me niks, elke beweging van de tante, die bi'jtieden zo in de warre was, nam ik in me op. De grote meensken in de kaemer perbeerden zo

gewoon meugelik te praoten, mar et lokte niet. Ik zag et mit inhullen aosem an, vuulde de spanning, en was bange dat d'r wat slimms gebeuren zol. Ze kon in ieder geval gien mes pakken en daar wat mals mit doen. De messen laggen veilig en wel, zonder dat iene d'r van wus, onder een kussen in de bedstee in de keuken.

'Ik hebbe zin an een appel,' zee tante inienend.

Ze keek oons ien veur iene an. Ik hadde drekt in de gaten dat ze perberen wol om vot te kommen, dat ze butendeure wol om zogenaemd een appel onder ien van de bomen weg te haelen.

'Ik hebbe een schaoltien appels op 'e keukentaofel staon,' zee mien moeder, 'ik zal je iene ophaelen.'

'Och, blief toch zitten.'

Tante was inienend hiel aorig en ze lachte, mar et was krek niet echt. Ie konnen heur onrust en ongedurighied dwas deur et dunne laogien fleur hennezien.

'Ik haele wel iene onder de boom weg. D'r bin gien lekkerder appels as zo onder de boom weg.'

Ze zol in de bienen kommen en gao de deure uut om een appel op te haelen.

'Dat doen we niet, Jaanke,' zee ome Its. 'Ie beginnen me hier niet butendeure in donker omme te reizen. Ie zien gien haand veur ogen. Dommiet raek ie nog over de wereld aj' je verstappen in een gat of zo. Ik wil 't niet lieden daj' butendeure gaon. Ie moe'n gewoon rustig weer zitten gaon, dan praoten we gezellig nog een schoffien en gaon we dan weer op huus an.'

Ik zag dat hi'j zuver een betien raodeloos, as was hi'j d'r mit an, naor mien moeder keek. Die leup naor de keuken, haelde een appel, en legde die veur tante op 'e taofel. Et zwiet brak me uut. As ze now mar gien messien hebben wol om de appel mit toe te maeken. Dan zol mien moeder et eerpelscheldersmessien niet vienen kunnen en mo'k zeggen da'k de boel votstopt hadde. As ze al om een mes vraogen zol, mo'k mar gauw zeggen da'k wel iene ophaelen zol, dan kon 'k et stiekem onder et kussen wegpakken.

Mar ze vreug niet om een mes en ze taelde niet naor de glaanzend rooie appel die mien moeder veur heur op 'e taofel henne-

legd hadde. Ze dronk heur twiede koppien thee op, lieke glundig as ze et eerste opdronken hadde. Doe kwam ze in de bienen en zee inienend dat ze vot wol, dat ze d'r bi'j oons niks an vun, dat ze in de auto naor huus toe wol en dat ze niet begreep waaromme ze hier aenlik henne moeten hadde. Alleman kwam overaende.

'Ik gao wel even mit,' zee mien moeder.

Ze leupen mit 'n drienend weer bi'j me langes en gavven weer gien acht, zaggen me niet staon. Even laeter reden ze vot, de menninge of naor de weg toe. Ik zag de beide aachterlochies van de auto in de aovend verdwienen.

Mit mien ome zat ik in huus. Ik zee niet vule en hi'j ok niet. Ik vreug wanneer as mien moeder weerommekommen zol, hoe lange et duren zol eer ze d'r weer wezen zol.

'Ze zal zo wel weer kommen, zit d'r mar niet over in.'

Hi'j pakte de bak mit et spul veur de jacht: lege petronehulzen, kruut, haegel, proppen, slaghoeties. In alle rust begon hi'j petronen te laeden: percies zovule kruut en dat soort haegel. Ik keek d'r naor. Soms hulp ik him d'r mit, dan schreef ik et nummer van et keliber op et plaetien dat boven in de petrone kwam. Of ik dri'jde de petronen dichte mit et mesienegien dat an de taofel vaasteschreuve was, mar now niet. Ik keek op 'e klokke, hoe-lange was et leden dat ze votgaon weren? Al meer as een ure en et was lichtkaans mar iene kilemeter rieden. Ze hadde toch al lange weeromme wezen kund? Of zol ze daor nog een koppien thee drinken? Misschien dat et allegeer wel wat mitvul mit tante en dat ze nog even gezellig mit mekeer in huus zatten. Of dat ze tante tegere op bedde brochten. Misschien dat ze niet op bedde wol en tegenstribbelde, dan duurde et vanzels allemaole wat langer eer ze weerommekommen kon. Lichtkaans dat de dokter kommen mos en dat ze die ofwaachten wol, dat ze ome Its d'r niet allienig mit zitten laoten wol. Ik blaederde in een boekien omme en keek iederkeer op 'e klokke mit et peertien d'r op, dat een klein tippien van de snute kwiet was. De klokke sleug tien ure.

'Ik gao mamme ophaelen, ik lope heur integen en neme Banko mit.'

'Dat is goed.'

Hi'j keek me niet an, mar geut mit et maotien krek een fluttien kruut in een rooie petronehulze.

'Kom mar, Banko!'

De hond scheut in ien keer onder de taofel weg. In et achterhuus dee 'k him et touw an de halsbaand vaaste. Banko hadde een stielbaand omme, dat was een baand mit hadde iezeren punten. Die hadde mien moeder veur him kocht omdat hi'j altied zo ongezeglik was, zo min luusteren wol en algedurig an et touw ommescheurde. Mit zoe'n baand omme dee et him zeer as hi'j d'r al te hadde an ommehotte. As ik wel es wat een wilde bujje hadde, zee mien moeder uut de gek ok wel es tegen mi'j da'k ok een stielbaand omme kreeg a'k niet wat rustiger dee, krek as de hond.

Banko scheurde wild an et touw omme. Ik kon him, ondaanks de stielbaand, haost niet in bedwang hollen.

'Rustig Banko, we gaon mamme ophaelen, mar ie moe'n kalm wezen.'

Ik raomde as een gek an et touw omme om de hond in 't gereel te hollen. Butendeure bekwam hi'j, wodde hi'j minder wild. We leupen de menninge of naor de weg toe en doe de weg uut in de richting van et dörp, veur de Weembos langes. En veur et huus langes daar tante Anne woond hadde, de zuster van de grootmoeder die 'k nooit kend hadde. Ik mos heur wel es een briefien brengen of een pannegien mit eten, dat mien moeder veur heur toemaekt hadde.

Tante Anne was een jaor eerder mit Sunte Matten wegraekt. Die aovend haelde de timmerman, die tegenover heur woonde, me op in de harbarg. Daar kwammen we, naodawwe mit oonze lochies lopen hadden en bi'j de deuren over Sunt Mattinus Bisshop zongen hadden, bi'j mekaander. We kregen d'r waarme kwast en de ophaelde slikkeri'je wodde verpat. Et dee blieken da'k mien moeder niet bi'j die oolde tante wegphaelen kon, zoas de bedoeling was. Die was inienend slimme ziek wodden, dat zodoende brocht de timmerman me thuus. Mit de busen vol snupei'je zat ik bi'j him op 'e stange.

Die naacht raekte tante weg. Ze was vanzels ok al hiel arg oold: wel 65 jaor! En oolde meensken gongen now ienkeer dood. Mien

moeder gong nog lange niet dood en ikke ok niet. Ik hadde mien moeder wel es naor een begraffenis zien gaon, dan trok ze haansken an, zwatte haansken mit drokknopies, want dat heurde zo.

A'k morgens naor schoele toe fietste, kwam ik veur et huus van de wegraekte tante langes. De eerste morgen nao heur wegraeken stopte 'k, zonder dat iene et zag, mien breiden winterhaansken in de buse. Honderd meter veur heur huus dee 'k die an, fietste doe veur et huus langes, en honderd meter wieder trok ik ze weer uut. Dat dee 'k in 't vervolg iedere dag, tot de begraffenis veurbi'j was en de dood weer veur vot leek.

Now hoefde 'k gien haansken an, want d'r was gieniene dood en et was hielemaole niet koold. Zels zo laete op 'e aovend nog niet. Omke en tante woonden midden in et dörp, krek niet an de schoele toe. D'r braande locht, mar om huus henne was gien meens te bekennen. De auto van de dokter ston d'r ok niet. Wat mo'k now? Veur et raem staon gaon om te kieken as d'r goenend in de kaemer zatten? Of an de klinke vulen as de deure los was? Mar dat duste 'k niet en ik duste ok niet bi'j heur in huus te gaon. Lichtkaans dat tante nog altied wat mal in 't heufd was en vremde dingen dee.

'Kom Banko, we kroepen tegere aachter de hulzehede.'

Ik gong aachter de hede op 'e grond zitten, de hond stief tegen me an, ik kon de waarmte van zien lief vulen. Deur een glop in de hede kon 'k et huus sekuur in de gaten holen. Een fietser ree de weg langes, mar die hadde niet in de smiezen dat d'r iene aachter de hede zat. Veur mien gevuul duurde et nog wel haost een ure, mar doe gong de buterdeure eindelijk los, zag ik mien moeder butendeure kommen en et pattien oflopen naor de weg toe. Ik kwam mit de hond aachter de hede weg en was zuver stief in de bieten van et lange zitten. Ze zag oons ankommen.

'Of bin jim daar? Wat mekeert je toch om hier om disse tied mit de hond op 'e diek omme te paaien! Weej' eins wel hoe laete as 't is? Ie hadden toch al lange op bedde liggen moeten?'

'Mar ik was zo bange dat je wat overkommen zol, dat tante slimme reer doen zol.'

'Och toch,' zee ze.

We leupen op huus an. Ik hadde heur bi'j de haand beet, krek

as eertieds in et duustere Jan van Huzenslaentien. Ze was veilig, d'r mekeerde heur niks. Ik vreug niet naor tante Jaanke en zi'j vertelde niks. Thuus zee ze tegen mien ome dat tante heur achter in de auto de riem van de jurk om de hals daon hadde.

'Ik hadde d'r vrotten an om heur die riem te ontzetten, ze is toch zo stark.'

Veerder zeden ze niks. Op 'e taofel ston een hiel fluttien kaant en klaore petronen.

'Ie meugen eerst wel even bi'j mi'j op bedde,' zee mien moeder, doe we boven op 'e zoolder weren en ik mien naachtpakkiën anstruupt hadde. Ik kreup in heur kaemertien bi'j heur in et twiepersoonsbedde. Ik vuulde de waarmte van heur lief, ze was vule warmer as de hond achter de hulzehede anvuuld hadde. De maone ston prachtig an de locht en deur et dakraempien zag ik de takken van de grote popelierenboom henne-en-weer gaon.

'Ie slaopen toch niet, now?' vreug ze nao een stief kertiertien. 'Gao now mar gauw naor je eigen kaemer toe, et is now wel vertrouwd.'

In mien eigen bedde zag ik de takken van dezelve boom deur mien raempien henne ok zachies in de wiend bewegen.

In de naomiddag van de eerste pinksterdag, om een ure of half vufe, belt Frank.

'Ie kun nog?' vragt hi'j.

'Ja, en ieje ok?'

'Ja.'

'Dat is goed, zeg mar hoe laete a'k bi'j je wezen kan.'

'Zeuen ure.'

'Is goed,' zeg ik.

'Hej' wel zin?'

'Vraag ie weer es naor de bekende weg? Wat docht ie?'

Mien stemme klinkt plaogerig.

'Ik weet et niet?' plaogt hi'j weeromme.

'Ie weten hiel goed, mien joongien, da'k staepelgek op je bin.'

'O ja? En dat gaog' me vanaovend vulen laoten?'

'Reken daor mar wel op. Ik zal je verwennen zoa'k je nog nooit verwend hebbe, dat he'k je gisteraovend toch ok al zegd?'

'Zeuren ure?'

'Zeuren ure!'

Ik stappe onder de does, strupe aandere kleren an, maek me een broggien en een koppien sop klaor en luustere naor de berichten op 'e radio.

In de auto naor mien geheime liefde luuster ik zowat altied naor mien eigen meziek. Chris Norman: *A Bridge At Midnight*. Ik rie as et waore over een breekbere brogge tussen mien eigen en Frank zien wereld. *Een brogge van glas*. As oonze geheime liefde ontdekt wodt, blieven d'r allienig mar splinters over. Ik zette et geluud van de cd-speulder hadder en galme et lietien mit. Et is even veur zeuvenen as hi'j de deure veur me losdot en me d'r in lat. Ik kiek him an, geef him een aai deur et lochtige haor dat van boven een hiel klein betien dunne begint te wodden en bi'j de slaopen een tikkeltien gries. Zien wangen stiekelen.

'Ik wil je hier.'

Mien stemme klinkt een betien hies.

'Hier?'

'Ja, hier op 'e grond. Hier wi'k je hebben, mit huud en haor. Hier wi'k mit je vri'jen, mooie kerel van me. We doen de gedien dichte en leggen een wollen deken veur de verwaarming daele.'

Hi'j het de kleren eerder uut as ik. Ik zie zien blote, behaorde lief dat me zo vertrouwd is, da'k zo heerlijk viene, zo goed kenne. Ik gao op 'e kni'jen veur him liggen en raeke mit de mond zien huud. Hi'j siddert even.

'Lekker?' vragt hi'j.

'Ik kan niet praoten mit de mond vol.'

Hi'j grinnikt en aait me deur et haor.

'Ie doen et fantastisch.'

'Ik doe et toch altied fantastisch? Gao es laankuut op 'e deken liggen, dan kom ik tussen je bienen in liggen.'

Hi'j dot wa'k vraoge. Hoe vaeke hewwe dit al niet daon?

'Is et zo ok lekker?'

Hi'j hoolt et heufd in de hoogte.

'Heerlik, ie bin et lekkerste joongien van de hiele wereld.'

Hi'j gaot weer achterover liggen. Ik strieke mit mien rechterhaand deur et roege haor op zien bost en boek. En mit de tonge

gao 'k ien veur iene alle lekkere plakkies van zien lief bi'jlanges totdat hi'j keer op keer van genot mien naeme kreunt.

Et is zowat vier uren laeter a'k weer in de auto zitte. Ik laote Chris Norman en Shari Belafonte et eerste lietien van de cd zingen: *I Want To Be Needed*. Dat wil ik ok. Ik zal zeker nog wel een peer daegen naogenieten kunnen van disse meer as heerlike aovend. Dan begint me de huid weer te gunteren, krie'k weer vreselik verlangst naor him. Zo zal et keer op keer gaon. Een ure of wat leven we in dezelde wereld, dan gao'we weeromme over glaezen broggen naor die twie aandere werelden. Ikke naor mien lege huus mit de leasepoes, hi'j naor vrouw en kiender. Midden in de naacht op 'e snelweg in de auto gaot de eerste pinksterdag staorigan over in de twiede.

maendag, 12 juni 2000, twiede pinksterdag

Ik bin betied wakker, et wekkertien het et kwat veur zeuven. Mien moeder vertelde vaeke dat et pinksteren was doe de oorlog begon en dat et doe zo'k prachtig weer was en de bomen om et oolde huus henne volop in de bluii stonnen. Ik daanke mien bestaon an de oorlog. As die d'r niet west was, was ik d'r niet west. Now ja, dan het et toch nog wat goeds opleverd!

Op twiede pinksterdag is et Schotermark. Vroeger gong ik daor as joongien op een keer mit mien moeder en tante Jehanne, de aandere zuster van mien moeder, op 'e fiets naor toe. Now bin 'k d'r al in lange jaoren niet west, mar ik kan me de beelden zo weer veur de geest haelen: een man mit mar ien bien die Koetje-sukelaorepen verkocht, tiene veur een gulden, de bloemevrouw die heur stemme meer as schor raosde, de locht van vis, euliekoeken en peerden en et bier zoepende en bi'jtieden slaonderige volk bi'j et kefé op 'e hoeke. Mien ome kocht die keer op 'e peerdemark de bewuste ruun uut Polen en kwam d'r lopende mit thuus. Wi'j atten onderwegens, weeromme naor huus toe, ieder een benaan op in een slootswal vol koekoeksbloemen bi'j een broggien in de Mildamster Poolder. Mien moeder en tante soesden zuver een betien vot in de waarmte. In de ringsloot, daor et broggien over lag, zwom een fuut.

Ik drokke de radio an. De man die et ni'js veurlest het et over verkiezings in Montenegro. Ik moet argens nog een grammefoonplaetien liggen hebben van de Montenegro 5. Die groep zong iedere aovend op et terras van hotel *International* in Budva, doe Harmen en ik daor op vekaansie weren. De man van de radio praot deur en vertelt dawwe gisteraovend mit een mazzeltien mit voetballen wunnen hebben van Tsjechië. Et is ok zo, bi'j de overburen hebben ze oranje belonnen bi'j de veurdeure hangen. De radioman het et over zunnig en wienderig weer. Ik drokke et geluud vot en rekke me es uut. Dan schöt et me inienend in 't zin

da'k droomd hebbe.

Een malle droom: Ik bin bi'j et oolde huus. Now ja, in mien dromen heister ik daor zowat altied omme. Mien moeder zit veur et keukenraem. Ik roepe tegen heur da'k vot wil, mar zi'j ropt weeromme da'k niet votgaon mag. En toch doe 'k et. Ik trekke me niks an van wat ze zegt en lope staorigan de reed of naor de weg toe. De sloot naost et pad staot slichtvol waeter en d'r drift een protte entekros op. Mar dan heur ik dat mien moeder me nao-komt. Ik kiek achteromme. Ze zal toch niet? Mar ze dot et wel! Ze springt perdoes midden in de slichtvolle sloot. Now kan 'k niet vot, ik moet weeromme, heur d'r uuthaelen, ze mag niet verdrinken. De grootvader, die 'k nooit kend hebbe, is as joongien een keer haost verdronken, doe hi'j mit zien volk mit was in een botien op 'e Kuunder om te visken. Mien moeder vertelde vaeke dat et him speten hadde dat ze him uut et waeter haeld hadden. Zo mooi was et west: allemaole mooie kleuren, allegere bonte bloemen. Mar mien moeder mag niet verdrinken. Ik draeve weeromme over de menninge en springe, zonder d'r veerder bi'j nao te daenken, in de sloot mit entekros. Ze het heur zin.

Ik komme van bedde en roetse de gediene an de kaant. Et is inderdaod zunnig en wienderig. Waeromme droom ik toch zo mal over heur? Ze verdient zovule beter. Mien moeder die me, nao al die jaoren, in mien dromen nog niet loslaoten kan. En ik kan zodoende in die naachtelike verhaelen mar niet loskommen van heur. Dromen bin blikber taoier as et gewone leven. In et leven van alledag lokt me dat al wel. Mar vusen te lange lokte me dat in et echte leven ok niet, omda'k d'r algedurig wezen mos, veur heur zorgen mos.

Et was op een middag nao et eten dat ze op bedde gaon was. Dat dee ze altied, dan sleup ze een posien. Ik maekte me klaor om vot te gaon, mos argens naor toe om verhaelen te vertellen. Zachies dee 'k de deure van heur slaopkaemer een betien los. As ze nog wakker was, zo'k heur even goeie zeggen. Ze sleup inderdaod nog niet en ik zag drekt dat d'r wat was, dat ze argens mit omme-tiesde. Ik murk trouwens al een hiel schoft dat ze argens mit omme-pakte. Ze keek d'r zuver mal van toe: hadde een grauwe kleur

en was niet slimme praots.

‘Ik gao vot, heur.’

‘Wanneer bi’j’ weer thuis?’

‘Dat wee’k niet sekuur. Misschien tussen vuuf ure en half zesse. Mar et kan ok zomar wat laeter wodden, daor wee’k now nog niks van.’

Ze wol de laeste tied altied percies weten wanneer a’k d’r weer wezen kon. En a’k dan een tied zee, mo’k me daor vanzels ok an holen. En wodde et al wat laeter dan wodde me, a’k thuuskwam, drekt zegd da’k d’r dan en dan weer wezen zuld hadde. Daoromme zee ’k liever mar gien tied, dan kon ’k d’r laeter ok niet mit om de oren sleugen wodden.

‘Te zien et vanzels wel, ik durve et niet percies te zeggen. D’r kan onderwegens zomar wat oponthoold wezen en ik moet ok nog tanken.’

‘Ik hebbe liever niet daj’ votgaon.’

‘Niet votgaon?’

‘Nee, ik hebbe liever daj’ thuisblijven.’

‘Mar ie snappen toch wel da’k zomar niet thuisblijven kan? D’r zit daorginderd een zael vol volk op me te waachten. Ik kan die meensken toch niet op et laeste mement ofzeggen? Dat begriep ie toch wel?’

‘Jaowel.’

‘Now dan?’

‘Mar ik bin benauwd en wil graeg daj’ bi’j me blijven.’

‘Mar ik slaope naachs now ok al haost een half jaor op een bedde in de kaemer. Dan bin ’k ok altied al vlakbi’j je. Wat is d’r dan te redden? Zeg dan es wat! Waor bi’j’ dan bange veur? D’r is toch niks om je benauwd veur te maeken? Wat zol je hier in hemelsnaeme overkommen kunnen? En as d’r al inbrekers kommen, nemen ze echt gien oold wief mit.’

Ik perbeerde et mit de gek te beslaon. Misschien dat ze d’r wat van opfleurde, mar dat dee ze niet.

‘Aj’ me allienig laoten, kun d’r malle dingen gebeuren.’

‘Mar wat dan toch?’

Ik wodde d’r raodeloos van. Et was toch zo drege de laeste jaoren. Altied was d’r wat: ziekten, smoegen, een peer zwaore oppe-

raosies. En ik was de ienige die d'r altied wezen mos. As een kleveklasse hong ze an me. Et argerde me en ik hul zo van heur. Ze keek me an. Een oolde vrouw mit de hieltied meer mankementen die almar minder op 'e fleurige, sterke moeder van vroeger leek.

'Ik bin zo benauwd da'k etzelde doen gao as Wube daon het.'

Et scheut me d'r zuver van in de bieten.

Et was op een zundagmorgen dat ze even bi'j Wube kieken zol. Oolde kunde die tegen oons over woonde. As kiender hadden ze in vroeger daegen naost mekeer woond. Zi'j in oons oolde huus aachteruut et laand in, hi'j in een klein husien veur an et zaandpad. Et husien daor Klaosien laeter in wonen zol. Ze keek op 'e klokke.

'Kwat over tiene. Hi'j zal de kleren now zo staorigan wel an en zien morgenbroggien behaffeld hebben.'

Ze keek om de peer daegen bi'j him omdat hi'j zo oftaekelde. Parkinson. Hi'j kon de hanen gien ogenblik stilleholen, mar zat de hieltied slimmer trillende op 'e baank. Et was een ellendig gezicht.

'Ik daenke da'k je zo wel even naokomme,' zee ik, 'dan kan 'k ok weer es een schoffien bi'j him kieken.'

'Dat is goed, zie mar wanneer aj' kommen.'

Ze scheut een vessien an en leup de deure uut. Ik keek heur nao doe ze de oprit ofleup, de weg overstak en bi'j Wube, bi'j de hoge koniferen langes, deur et grind naor de zieddeure toeleup. Och, ik kon heur eins drekt ok wel naogaon. Waaromme zo'k nog langer waachten? Ik dee de deure op slot en leup naor de weg toe.

Doe 'k bi'j Wube de zieddeure losdee, heurde 'k mien moeder gillen. Ze raosde krek zo gruwelike mal as ze daon hadde doe ze van die verschrikkelike anvallen van angezichtspiene had hadde. Mar ze was twie keer oppereerd. An beide kaanten van et gezicht. Zoks zol toch niet weer opni'j beginnen? Dat kon toch aenlik niet? Et gillen gong an ien stok deur. In een peer stappen wa'k in de kaemer. Wube zat niet trillende op 'e baank. Et bedde dat aachter in de kaemer ston, was leeg. Et dek was eupensleugen, as was hi'j krek van bedde kommen. En dat was ok zo. Hi'j

was d'r ofkommen en hadde de zieddeure losdaon, zodat ze him vienen konnen. Wie et eerste mar wezen zol. En dat was mien moeder. Et hadde niet malder treffen kund. Dit hadde heur niet ok nog overkommen moeten. Mien moeder ston mal raozende bi'j de deure naor de gang toe. In een peer stappen wa'k bi'j heur en ik wus wat zi'j zien hadde doe ze Wube zocht hadde en, nargens op veurbereid, de deure losdaon hadde. In iene hael trok ik heur bi'j de gangdeure weg. Onwillekeurig docht ik in mezels da'k d'r niet goed naor kieken wol, dan zol dat beeld me laeter ok niet plaogen kunnen. Dan zo'k et nooit veur me zien blieven. Daoromme keek ik niet langer as een tel en in die flits zag ik dat hi'j an de trappe hong. En mien moeder gong mar tekeer en ik was kalmer a'k ooit west hadde en wus sekuur wa'k doen mos. Ik drokte heur in de kaemer op 'e baank daele.

'En now stille wezen.'

Ze dee et drekt, ik hadde overwicht.

'We zullen hier wel een schoffien blieven moeten. De dokter en de pelisie moe'n in zokke gevallen altied waorschouwd woden.'

Waor ha'k die wieshied zo hadde weg?

'Mar ik haele de buurvrouw d'r eerst bi'j. Kuj' hier twie menueten allienig op 'e baank zitten?'

Ze schuddede en beefde as hadde zi'j Parkinson.

'Daenk mar even niet an dat mals waj' krek zien hebben, daenk mar an mooie dingen.'

Et was et oolde recept wat ze mi'j zo vaeke geven hadde.

'Gewoon rustig zitten blieven. Kuj' dat?'

'Ja.'

'Goed. D'r kan je niks overkommen, dooie meensken kun je niks doen.'

Ik begon te praoten zoas zi'j praot hadde, woorden en utdrokkings die zi'j bruukt hadde. De rollen raekten staorigan ommedri'jd. Ik was de moeder, zi'j was et kiend. Ik hul heur veur wat zi'j mi'j zo vaeke verteld hadde.

Dat d'r nog bureplicht was doe zi'j een jongemeid was. As d'r op 'e streek iene wegreaekte, mossen de naoste buren kommen om de versturvene te wasken, of te leggen, et doodshemd an te

trekken. Mien moeder was pas een jaor of achttien west doe et heur beurt was. Heur moeder was ziek, de buren van de iene kaant konnen niet, aanderen dusten niet. Daoromme was de familie van de versturvene bi'j mien grootvader an de deure kommen, want ze raekten d'r mit an. Goenend van de buurt mossen de boel toch berakken en heur plichten naokommen. Daoromme mos zi'j et mit heur vader doen. De grootvader die 'k nooit kend hebbe en die mi'j mar een jaor kend het.

'Kom mar mit, mien maegd,' hadde hi'j tegen heur zegd, 'dit soort dingen heurt een meenske nooit te weigeren, want dan bi'j' gien meens. En as aanderen heur d'r veur wegdri'jen, dan doen wi'j et tegere. Kiek mar naor mi'j, hoe as ik doe, dan zeg ik je wel wat as ie doen moeten en hoe. En d'r is niks griezelligs an, want een dood meenske kan je niks meer doen.'

En ze was gaon, mien dappere moeder, et flinke maegien van nog mar achttien. Ze hadde him hulpen om een dood meenske te wasken, of te leggen en et doodsklied an te strupen. En now zee ik dezelde dingen tegen heur. Now was ik zowat krek zo dapper as zi'j vroeger west hadde.

Ik haelde de buurvrouw d'r bi'j en zette die naost mien moeder op 'e baank daele, dan hadden ze stel. Doe belde 'k de dokter, die dat weekaende dienst hadde, en et alarmnummer, vertelde wat d'r gebeurd was, waor we zatten, en zee dat de pelisie kommen mos. En ze kwammen: de dokter en de pelisie. En ze deden wat d'r in zokke gevallen daon wodden moet. En ik vertelde wat ze van oons weten wollen. Doe leupen we et grindpattien of naor de weg en oons eigen huus toe. Et was al een ure of iene doe de liek-waegen staorigan de weg uutree. Et huus tegenover oons was zommar inienend leeg kommen te staon.

Deur et slaopkaemerraem henne zie 'k et huus staon. Vanuut et oost kommen vier fietsers de weg daele. Twie kerels veurop, twie vrouwluden d'r aachteran. Twie echtperen, et kan niet missen. Meensken van aachter in de zestig a'k ze zo roegweg schatte: gries haor, zonnebrillen op, elk een roggezakkien waor ongetwiefeld een peer bolties, wat pakkies drinken en een benaan in zitten zullen. Et is toch gruwelik aj' zo de weg uut moeten. Ze

hebben alle viere een standerd mit pepiereboel veur op et stuur staon en allemaole de meest verschrikkelike kleren an diej' je mar indaenken kunnen: treningsjekken in de meest bonte en wilde kleuren, zwatte fietsbroeken en witte sportschoenen. Allegeer praktisch etzelde. De beide vrouwluden wegen d'r zo te zien nogal wat in. Et bin allebeide dikke smotsen, de zwatte fietsbroeken zitten heur spand om de billen. Ze fietsen drok kaekelede veur 't huus langes et west in. Misschien bin ze wel onderwegens naor Schotermark.

Ik mag hopen dat mi'j zoks bespeerd blieden mag en dat ik laeter niet zo mal optaekeld en zo halfwies bi'j de weg hoeve te wesen. Ik zal Frank zeggen, dat a'k laeter ooit zokke gekke dingen doen gao, dat hi'j me dan drekt oppakken en opsluten laoten moet. In Franeker of zo. Now ja, et maekt ok niet uut waor, as 't mar een plak is daor ze volk dat d'r mal in omme begint te slaon, een posien vaasteholen kunnen.

Hoe laete zol de post morgens in Zeelaand bezorgd wodden? Misschien wel vroeger as hier. Dan kan 't mar zo dat mien brief daor over percies een dag al in de busse stopt wodt. En as d'r overdag iene thuus is, zal hi'j dan lichtkaans ok drekt lezen wodden. Aanders gebeurt dat morgenaovend. De brief die mien leven veraanderen kan. Mar misschien dat et ok wel hielemaole niks wodt mit die brief.

Mit Pieter was et uiteindelik mit de liefde ok niks wodden. Now ja, et was en is een geweldig goeie kammeraod en wat wil een meenske dan in wezen nog meer? Och ja... liefde! Hoe vaeke zo'k wel niet mit him op bedde belaad wesen? Hiel vaeke en in een tied van lange jaoren. Zien en mien bedde, hotelbedden. Of vri'jeri'je in de auto en de vri'je netuur. Ik wus dat ik al die tied niet de ienige was veur him en hi'j wel veur mi'j. Ik was dan ok knap ofgeunstig as hi'j over aandere kerels vertelde. Mar ik zee d'r niks van, aanders raekte 'k him lichtkaans kwiet en ha'k niks meer. Hi'j was kwikzulverachtig. Altied a'k docht da'k him hadde, ha'k him toch niet en dwarrelde hi'j bi'j me weg as een niet te pakken vlinder. Tot de liefde veurbi'j was. As et dat te-meensen ooit west hadde. En och, genegenhied en kammeraod-

schop weren vanzels ok mooi zat, want dawwe op 'e ien of andere maniere bi'j mekaander heurden, dat was dudelik. Mar dat oonze vrundschoep beter zonder as mit bedde kon, hadde hi'j vule eerder in de gaten as ikke.

Ik raekte zuver van slag doe hi'j d'r jaoren laeter over begon te tuntelen dawwe best in ien huus wonen kunnen zollen. Miende hi'j dat? Speulde hi'j een spullegien mit me? Kon ik him nao al die jaoren nog zo muuilik inschatten? Dat argerde me. A'k mit iene in ien huus wonen zol, wo'k daor morgens ok naost wakker wodden. Mar ik wol niet mit een kammeraod onder ien dak wonen die 'k naachs niet anraeken moech.

'We zollen vandezoemer best wel es drie weken mit vekaansie naor Toscane kunnen,' zee hi'j. 'Waoromme zowwe 't d'r niet es van nemen? Een meens is oold veurdat hi'j et wet.'

'Toscane?'

Ik zag heuvels mit cipressen en villa's mit rooie daoken veur me. Mo'k uut die veurstellen opmaeken dawwe dan misschien toch weer... Wat mo'k daenken van al die plannemaekeri'je? Mo'k weer romantische dingen daenken gaon, die onder et stof van jaoren weghaelen? Kon dat zomar? Ik wus niet wa'k d'r van vienen mos, mar ik vreug niet planuut waor as 't op ston. Zoks dee 'k niet. Mar zomar in ienkeer drie weken naor Toscane, dat leek me toch niet goed toe. Zol zoks wel goedgaon? Lichtkaans dat et verstaandiger was en blief zoe'n eerste keer dichter bi'j huus en laot et kotter duren. Ik stelde Worpswede en Fischerhude veur, noordoostelik van Bremen. Mooie dörpen vol keunst. An et aende van de negentiende ieuw weren schilders daor hennegaon om te warken en et laand, de meensken en heur wark in et vene te schilderen. Daor ha'k al jaoren graeg es ommestrunen wild. En hi'j ok, dee blieken, dat daoromme gongen we daorhenne. Op et rekentien van oons appattement op et adres Vor Weyerdeelen nommer 2 schreef huusbaos Herr Stelljes: 'Herr Veenstra und Freund'. Mar wat veur soort Freund? Daor mo'k achter zien te kommen.

We bekeken de schilderi'jen van Otto en Paula Modersohn, Fritz Mackensen, Hans am Ende en Heinrich Vogeler. Prachtige doeken in et Haus im Sluh, in Fischerhude en in de Barkenhof:

een prachtige villa op een heuvel midden in de bossen. We gongen d'r lopende henne. Et was waarm zoemerweer. Et lof van de bieten op 'e bouw, an de iene kaant van et pad, hong slop naor onderen toe. Bi'j een huus speulde een joongien in een bult geel zaand en ik zag mezels speulen in zoe'n opper aachter et oolde huus. Ik bouwde een kesteel mit hoge torens en d'r ommehenne greuf ik een grachte en die geut ik mit een bloemegieter vol waeter. Veer vot in de bos heurde 'k kiender speulen en angaon, die speulden mit mekeer en hadden d'r hutten en spelhusies. Ik speulde altied allienig, hadde mien eigen kleine wereltien. Et trok best wel een betien an me, de stemmen van de aandere kiender in de bos. In wezen wa'k d'r eins wel graeg hennegaon, zo'k d'r ok bi'j heuren willen en mitspeulen. Mar dan zo'k mien eigen vertrouwde plakkien opgeven moeten en duste 'k dat wel an? Et was griezellig om in de wereld van de aandere kiender te kommen. De grote wereld.

Ik zol, naoda'k et diploma van de ulo haeld hadde, warken gaon bi'j de belastingdienst. Mien moeder was mit me mit naor de winkel west om ni'je kleren te kopen: een broek, een jassien, een boezeroen, een strik, een regenjasse. Zi'j bepraotte de boel mit de verkoper. D'r wodde me wel vraogd a'k et mooi vun, mar ik hadde niet al te vule invloed op 'e ankopen. De verkoper zat wat an me omme te tiepelen en vlaaikte wat mit mien moeder omme. Zi'j beslisten in wezen tegere hoe a'k die grote wereld in zol.

Dat zo fietste 'k op een morgen in mien ni'je kloffien et ni'je leven in. Zo onwennig as de pest, mar d'r mossen zo langzemerhaand een peer centen verdiend wodden. Op et wark zee ik meneer tegen de meneren en veerder niks, dat duste 'k niet. Mar ik heurde en zag alles en veurzag et gruwelike dat me overkommen kunnen zol.

Zowat iederiene mos halverwege et jaor helpen om de kaorten van de personele belasting in te vullen. Gegevens die overnemen wodden mossen van weer een aander kaortstysteem: de huurweerde, de weerde van de meubels, et tal kiender. In dat aandere systeem ston alles, dat ie konnen in ien oogopslag zien hoe een huusholing d'r uutzag. Ze konnen dus ok zo zien dat ik te-

gere mit mien moeder en ome woonde en drekt in de gaten hebben kunnen dat mien moeder niet trouwd was en da'k gien vader hadde. Misschien dat ze me d'r naor vraogen zollen hoe dat zat waor as iederiene bi'j was. Wat zo'k dan zeggen moeten? Alleman zol mitluusteren. Mo'k dan zeggen da'k gien vader hadde en niet wus wie dat was? Da'k half en half vermoedde dat mien vader een soldaot uut Kannede was of dat die ome mien vader was. Mar dat laeste kon vanzels niet, dat zollen ze niet geleuven.

Ik hul sekuur in de gaten wie de staepel kaorten van mien dörp kreeg. Een man mit gries haor en een brille op. Hi'j zat achter een buro veur een raem dat uutkeek op 'e brogge over de Heeresloot en et kezepakhuus an de aandere kaant van et waeter. Een man die vaeke ziek was en zodoende een protte asperienen slikte. In de lae van zien buro laggen meerdere deusies van dat spul. Een man die, as hi'j niet ziek was, tebak rookte die naor karremelpudding reuk. De hiele kaemer stonk d'r naor.

Et zwiet brak me uut, et zol niet lange meer duren eer hi'j an oons adres toe was. Dan zol hi'j de kaorte veur him liggen hebben daor oonze naemen op stonnen: die van mien moeder, mien ome en die van mi'j. En hi'j zol zien dat mien moeder niet trouwd was, lichtkaans even niet snappen hoe de boel in mekeer zat, dan zol hi'j him naor mi'j ommedri'jen, mien naeme numen, verwonderd naor me kieken, op 'e staepel kaorten wiezen en had op zeggen dat de naeme van mien vader niet op 'e kaorte ston. En wat mo'k dan doen? Mo'k, as hi'j haost an oons adres toe was, even naor 't husien achter in de gang gaon? Mar wanneer was hi'j percies an oons toe? Hoe kon 'k dat et beste in de gaten holen?

Mar... d'r gebeurde niks. De man neteerde de gegevens van oonze kaorte op 'e aandere, dri'jde him niet omme, keek niet naor mi'j, vreug me niks, gong gewoon wieder mit de buren en pafte een wolke stinkende tebakslocht de kaemer in. Ik was benauwd veur niks west.

Gieniene zol me ooit vraogen hoe et kwam dat mien moeder niet trouwd was. Netuurlik vreugen ze dat niet. De chef de buro hadde, veurda'k daor kommen zol te warken, vanzels al lange verteld wie d'r kommen zol: een schaemele jonge, zo verlegen as

de mieter, hi'j zee niet vule, mar hi'j hadde een meraokels beste cieferlieste van de ulo bi'j him had. Achten en negens en zels een tiene veur geschiedenis. Mar as ze wel even rekenschap mit et volgende holen wollen: doe die jonge d'r west was veur een gesprek hadde hi'j zegd dat de ome, daor as zien moeder en hi'j bi'j in woonden, zien vader was. Now ja, zien moeder was dus niet trouwd en daor mos veerder mar niet over praot wodden.

En d'r wodde niet over praot. Krek liekemin as d'r in et dörp over praot wodde. Alles wodde altied stillehullen. En mien moeder en ik leefden veerder in oonze eigen wereld. Laeter zol mien moeder in een nog kleinder wereltien leven.

Ik kwam op een aovend bi'j heur in et tehuus naoda'k de hiele dag vot west was. Ik gong ja iedere dag naor heur toe, ik kon et niet maeken en kiek een dag niet bi'j heur. Dan zo'k votdaolik ommekommen van schuldgeulens. Dat drekt naoda'k die dag weerommekommen was, gong ik naor heur toe. In de gang, op etzelde plak as altied, zat de man zonder bienen in zien karregien. Ik zee van goeie, hi'j zee nooit wat weeromme.

Mien moeder zat in ien van de huuskaemers mit een koppeltien aandere bewoners. De tillevisie ston an. Een peer vri'jwilligsters schonken drinken in, patten dat rond, en veegden ondergriemde taofels en kleren of. Dat gruwelike tehuus, dat zo op mien geoemd warkte, dat zo op me drokte, da'k alle keren zo verschrikkelike graeg ontvlochten wol. Et veurpertaol van de dood. Mien moeder zat daor doodongelokkig heur tied of te waachten.

Meerstal reup ze hadop mien naeme a'k bi'j heur kwam, mar doe niet. Ze keek naor me, doe ze me de deure inkommen zag, mar zee niks. Ze glimkte alliend mar. Ze zee eerst wat doe 'k naost heur zitten gaon was.

'Et verbaost me daj' hier binnen, ik docht daj' nooit meer kommen zollen.'

Ik leut heur uut et koppien drinken. Ze motte slim, dat dee ze de hieltied arger. De helte leup heur uut de mond weg, over de kin naor onderen, over heur vest en de jurk. Ik reddede et of mit de buusdoek die ze in de mouwe van heur vest zitten hadde.

'Zuwwe een aentien kuieren?'

Ze zee niks mar glimkte allienig mar. Zol ze me mist hebben a'k vanaovend niet kommen was, hier niet hennevleugen was? Lichtkaans niet. Zol ze nog wel ienig besef van de daegen hebben? Ik karde heur deur de gangen. We reden bi'j et schilderi'je van een hond langes en bleven even staon. Ik keek naor de hond.

'Hi'j liekt wel een betien op Flora.'

'Ja,' zee ze zonder naor et schilderi'je te kieken, 'hi'j het wel wat van Flora.'

Zol ze nog weten wie Flora was? Dat ze indertied vergif deur et eten van Marco en Flora daon hadde? Wat wus ze nog wel en wat niet meer? En ik perbeerde mar uut alle macht om alles zo lange meugelik gaonde te holen, hees heur in de auto en ree mit heur naor huus. Daor hees ik heur weer uut de auto en ik karde heur deur oons huus, leut heur even in heur eigen slaopkaemer kieken.

'Hier za'k wel nooit meer slaopen kunnen.'

Dan reden we weeromme, alderhaande mooie plakkies bi'j langes. Waor ik heur uiteindelijk weer hennebrocht, wus ze niet. Naor et tehuus? Mos ze daor dan henne? En waaromme? Ik plokte onderwegens een toekien bluiende vleur veur heur en leut heur de locht van vroeger roeken. De vleurpollen om et zinkgat bi'j et oolde huus henne. De bedwelmende locht van roomwitte bloemen. Misschien zag ze dan, al roekende, wel hiel even et oolde huus veur heur en mi'j as joongien mit de volle bos krullen en mien autoped die tegen de ziedmure ston. Al die beelden: de grote toom piepende piekies om de keunstmoeder henne in et hokke achter 't huus, de zwelvers die d'r in- en uutvleugen, et dooie wild dat in et vuurhokke hong te bestarven, de hoge popelierenbomen, de locht van op plaankies spiekerde molle- en muddevellegies die achter de kachel stonnen te dreugen, de locht van de beide jachthonnen die veur de kachel laggen. Zol ze nog weet van Flora hebben?

An et aende van de gang gong ik op een baank zitten. Ze zat mit et heufd veurover in de rolstoel naost me. Ze at en dronk haost niks meer. Ik perbeerde wanhopig om heur happies eten te voeren en drinken te laoten a'k bi'j heur was, mar ze luste niks meer. Ze wol niks meer hebben, ze wol niet meer leven.

Ze keek me niet an doe ze begon te praoten. Now ja, praoten... Ze zee die keer da'k bi'j heur was mar twie woorden. Mar die zee ze wel tien keer aachter mekeer: 'Help me.' En ik zee niks. Die beide woorden deden me zeerder as zeer. Wat mo'k zeggen? Ik kon niks zeggen, was niet bi'j machte om te helpen. Doe 'k niet reageerde hul ze op mit 'help me' te zeggen. Ik kwam in de bienen en ree heur, naoda'k heur een jasse antrokken hadde en een sjale ommedaon hadde, naor buten toe. Et was zuver nog zoel. In de hoge ekkelbomen tussen et tehuus en et karkhof in gongen de roeken van de klonie, die daor al jaoren zat, tekeer. Et krassende geluud van de zwatte voegels overstemde de dood die hier algedurig tussen de pollen op 'e loer lag. Wat docht ze now, wat bedoelde ze mit dat 'help me'?

Zol Han et niet heurd hebben da'k zokrek wiethoevaeke van help me zegd hebbe? Hi'j reageerde d'r hielemaole niet op. Of wil hi'j et niet heuren, dot hi'j mar asof? Of zo'k haost gien stemme meer overhebben en is et niet meer te verstaon wat a'k zegge? Mar ik daenke dat hi'j d'r hielendal mit an is. Et is krek as dust hi'j me ok zowat niet meer an te raeken, hi'j is grif schoftig dat hi'j de dood anraekt. Ik wol dat hi'j me mitnam naor huus toe, daor wi'k graeg doodgaon in mien eigen bedde. Hier niet tussen al die vremde meensken. Ik wete niet waor a'k hier bin. Waoromme nemt Han me now toch niet mit? Hi'j nam me zo vaeke mit in de auto. Waoromme kan dat now dan niet?

Had hi'j et krek over Flora? Zol die hier dan ok wezen? Mar ik zie en heure niks en vule ok niet dat hi'j de kop bi'j me op 'e kni'je legt en me een slik over de haand gef. Waor is Flora dan toch? Ik wol dat Han nog een hiel klein joongien was, dan nam ik him mit naor et dörpsfeest in et blauwe pakkien da'k eertieds veur him maakt hebbe. En ik zol lak an de meensken hebben. Ik zol ze rustig loeren en teuten laoten.

'Dat is Henderkien van Bart mit heur zeune. Die het ze overhullen van die jonge vent, die onderduker, die ze daor op et laeste van de oorlog aachteruut et laand in bi'j heur over de heerd hadden.'

Ik wol da'k weer jong was, dat me niks mekeerde, dan bleef ik

niet thuus om veur vader en Sent te zorgen, dan gong ik et huus ok uut. Mar dan was Han d'r nooit west...

Ik bin toch zo verschrikkelijke mu, ik zal now grif wel gauw doodgaon. Ik wil gien eten en drinken meer hebben, des te rapper gaot et. Han moet niet perberen en voer me dat nog op. Ik wil et gewoon niet meer. Ik wil op disse maniere niet veerderleven, dit is gien leven meer. Wat vertelde vader altied ok al weer? Dat hi'j op een keer haost verdronken was en zokke prachtige dingen zien hadde: mooie kleuren en bonte bloemen. Zo'k die dommiet ok zien? Han was as klein joongien altied zo gek op bloemen. Hi'j plokte ze altied veur me in et laand achter 't huus naor de Scheene toe. Zol oons oolde huus d'r nog wel wezen? En de Scheene en de ekkelboom daor vroeger de bliksem insleugen is, of zol et allemaole vot wezen?

Ik vule me toch zo wondere licht in 't heufd. Waoromme trekt Han me now een jassien an en dot hi'j me de sjale omme? Zowwe dan toch naor huus gaon, zo'k daor dan toch doodgaon meugen? Et is krek a'k grote, zwatte voegels zie en ik heure ze ok tekeergaon. Zollen die me ophaelen, zollen et de voegels van de dood wezen?

In de hoge iekenbomen bi'j et pad langes naor de Barkenhof zatten gien roeken. In de villa bekeken we alweer de mooiste schilderi'jen diej' je mar bedaenken kunnen. Doe zakkebaanden we weeromme naor et appattement.

Aovens kookte ik en laeter wusk ik de smerige troep of, en Pieter keek toe en zee gekanstikkerig da'k dat allemaole zo goed kon. Totdat et me op een aovend de keel uuthong, him een theedoek in de hanen drokte en zee dat hi'j ok wel es een slag uitvoeren kon. Aovens hadde hi'j last van koezezeerte en kreup al om negen ure op bedde. Hi'j hadde alle aovens praktisch koezezeerte, gong alle keren haost betied op bedde. En ik zat mit een glas rooie port bi'j de tillevisie naor Duutstaelige volksmeziek te koekeloeren. Lieties over de meest romantische liefdes. Laeter op 'e aovend drokte 'k de tillevisie uut, flodderde me of en kreup naost him op etzelde bedde, op mien helte. Hi'j sleup al.

Wat veur wondere fantesienen ha'k me van disse daegen veur-

steld? Wanneer zo'k eindelijk es volwassen wodden? Bleef ik dan altied de romantikus? Een romantikus die deur et ies van een verleuren liefde zakte? Toscane zol nooit wat wodden, dat was zeker. In ien huus wonen? As breurs zeker! Daor wa'k niet an toe. A'k mit een kerel in ien huus wonen zol, wo'k die naost me op bedde liggen hebben, de aarms om him henneslaon kunnen, tegen him ankroepen willen en zo mit him vri'jen dat de vonken d'r ofspatteren zollen.

Et was op die laeste dag een lange, ienzeme, stille reize over de Wezer en bi'j Aurich en Leer langes, weeromme naor huus toe. Doe 'k thuuskwam ha'k slimmer kopzeerte as da'k ooit eerder had hadde, mar ik pakte de grösmesiene en begon te mi'jen.

Aanderedaegs maekte 'k et begin van een cyklus van vier gedichten. Et zollen de laeste gedichten over him wodden. Nog een dag laeter, doe et al een betien bezaacht was, belde hi'j.

'Ie bin zeker gedichten an 't maeken?'

Et klonk serieus, ironisch en speuls toegelieke.

'Ja.'

'De laeste gedichten die over mi'j gaon?'

'Ja.'

Een peer maonden laeter kwam ik Frank tegen. Hi'j was mooi, aorig en lief, de meest geweldige kerel van de hiele wereld. En Pieter... bleef de beste kammeraod die 'k me mar weensken kon. Mit him begreuf ik mien moeder.

Doe ze mien moeder ophaelden was et altied nog et mooiste weer van de wereld. De zonne braande d'r op, dat ik hadde veurd dat Pieter kwam de zunnescarms al daelelaoten. Die morgen ha'k algedurig naost heur zeten, tegen heur praot en zegd dat et goed was. Dat ze de alderbeste moeder veur me west was die 'k me mar weensken kund hadde. Soms reuk ik even an heur wintermaantel die an de kapstok hong. Heur locht. Hoelange zol et duren eer die vertrouwde locht vervlochtigd was?

Om de middag henne kwammen de grote zwatte auto en de dregers de oprit op. Wat hadde ze indertied ok alweer tegen de timmerman zegd doe die et ni'je huus zetten zol?

'Te moe'n d'r goed omme daenken dat ze me laeter deur de deuren henne et huus uutdregen kunnen.'

We hadden d'r indertied allebeide van griezeld dat ome Sent deur et slaopkaemerraem butendeure tild wodden mos omdat de deuren een tikkeltien te smal weren en de dregers daor mit de kiste krek niet deur konnen. Mar in et ni'je huus weren de deuren bried genoeg om d'r een doodkiste deur te dregen. De timmerman hadde goed wark leverd, dat zo tilden de dregers, mit heur zwatte jassen an en hoge hoeden op, heur et huus uut.

As kiend ha'k mit grote ogen naor de leedanzegger staon te kieken as die in dezelde soort kleren de menninge naor et oolde huus toe daelekommen was om uut naeme van de familie tiedinge te doen van et wegraeken van ien van de meensken uut et dörp. Een vlochtig goeiendag, een stokmennig zinnegies, weer een vlochtig goeiendag, en de zwatte man leup in zien naor kaanfer roekende kleren de reed weer of en ik ston him stiekem vanaachter et vuurhokke nao te kieken.

Reintien was ien van de dregers. Et joongien daor ik vroeger mit speulde, ekkels mit zocht, tegere mit naor de zundagsschoele gong. Et speulkammeraotien van vroeger as plakvervanger van

de dood die mien moeder ophaelen kwam. Veur de alderlaeste keer gong ze et pattien of naor de weg toe. Ik keek mit Pieter de auto nao die staorigan de weg uutree naor de karke toe. Dommiet zollen de meensken kommen en as die d'r allemaole wezen zollen, zollen wi'j d'r hennelopen. Dwas deur de zoemer mien moeder aachternao.

'Daenk ie wel daj't ankunnen?' vreug Pieter.

'Ja, wat a'k zeggen gao, he'k oefend. Ik hebbe naost mien moeder zeten en heur veurlezen wa'k over heur vertellen gao. Krek zoa'k heur altied al mien verhaelen, die 'k schreven hebbe, veurlezen hebbe. De eerste keer kon 'k et haost niet, de keren daor-nao gong et beter. Ik wete zeker dat et goedgaon zal. Et is toch een betien veurlezen uut eigen wark, hen, en wat dat anbelangt bin 'k aorig in 't zoolt bebeten.'

Hi'j glimkte en sleug even een aarm om me henne.

'Zuwwe dan now mar gaon? Alleman zal d'r wel haost wezen.'

'Dat is goed.'

Et was hiete op 'e weg doe we de driehonderd meter naor de karke toe kuierden. In de karke tekenden de laeste meensken et rouwregister. Wi'j weren de alderlaesten en leupen naost mekeer deur de doodstille, volle karke, tussen alle volk deur, naor veuren toe. Zollen de meensken d'r wat van daenken dawwe naost mekeer leupen? Now zollen ze grif daenken dawwe bi'j mekaar heurden. En dat heurden we vandaege meer as ooit teveuren.

Hier wa'k mit mien moeder naor mien aldereerste kastfeest west. Wat een belevenissen veur dat kleine mannegien in iene maond tied. Eerst Sunderklaos in de schoele daor a'k een lietien veur zingen mos. En ik goelde niet zoas pattie aandere kiender, mar ik bekeek die wondere, oolde man mit zien grote, witte baord wel mit grote ogen en een boel ontzag. En doe et kastfeest d'r een peer weken laeter nog aachteran. Wat een indrokken! Mien moeder legde heur in de keuken mit een hiete tange de slaegen in et haor, nam me doe bi'j de haand en leup dwas deur de sni'j mit me naor de karke toe. Veur mien gevuul lag d'r doe een protte sni'j. De verlochtede boograemen koj' al van verens zien en in de karke ston de mooiste en grootste kastboom die 'k ooit van mien leven zien hadde. Mit flonkerende slingers en ballen. De grote

kiender van de zundagsschoele speulden in molton dekens en wit pepieren jurken onder de kastboom veur hunders en ingelties en we kregen hiete poeiermelk. De koster was dezelde man die in die wondere, zwatte kleren bi'jtieden de menninge daelekwam om oons et verstarven van iene an te zeggen. Hi'j stak de keerzen in de kastboom an mit een keerze op een lange stok en doofde de boel mit een spoonsien an diezelde lange stok as d'r argens in de boom wat begon te schruuien. En ik keek mit lieke grote ogen vol ontzag om me henne en reup deur een doodstille karke: 'Et is krek Sunderklaos, mamme.' Alleman lachte.

De kiste mit mien moeder d'r in ston op etzelde plak waar ik mit een molton deken om de huid veur huder en Jozef speuld hadde. Now zat ik op 'e veurste baank an de rechterkaante van de karke, mar...

doe mien ome Sent begreuen wodde, zatten mien moeder en heur beide zusters daar. Ik moch niet naost mien moeder zitten, dat heurde niet. Ik zat mit een omke doodallienig op 'e veurste baank an de linkerkaant. Vrouwluden bi'j vrouwluden, manluden bi'j manluden. Dat was in 1968 nog een oold gebruik in dat kleine Stellingwarver dörp dat nog niet ofschaft was. Een mal gebruik in dit geval, want ik heurde vanzels naost mien moeder te zitten. Ik keek zo now en dan stiekem naor heur as et wel goed mit heur gong, as ze et allemaole wel een betien ankon en niet te vule hinder van de hassenschudding hadde. Die hadde ze kregen doe ze mit meensken in de auto naor mien ome in et ziekenhuus west hadde en ze een botsing kregen hadden. Nao dat ongelok mos ik zowat alle keren allienig naor et ziekenhuus om bi'j him op bezuuk te gaon.

Bi'j mien moeder ha'k de dood van verens al zien ankommen. Bi'j him niet. Ik bleef te lange et kiend, mien moeder ston tussen mi'j en et echte leven in. Ik dee d'r ok gien muuite veur om et echte leven te deurgronnen en de dood al hielemaole niet. Ik was d'r vermoedelik ok nog niet an toe. Mien ome wodde oppereerd doe 'k onder dienst lag, mar ik hadde op dat mement wel wat aandere an et heufd: hoe hul ik me een betien staonde in et soldaoteleven? Mien moeder stuurde me een brief en schreef dat

hi'j hulpen was, dat et kanker was, en dat ze een stok daarm weg-
haeld hadden, mar dat et now wel goed wees.

Mar hi'j kon laeter de hieltied minder, taekelde hadde of, zat
d'r mar wat henne. Hi'j wodde opvliegend, lelk, en bi'jtieden
verkeerd tegen mien moeder. En ik deurzag in de veerste veerte
niet dat zoks lichtkaans bi'j de ziekte heurde en dreef op die
maniere nog veerder bi'j him weg, nog dichter naor mien moeder
toe. Want wie an heur kwam, kwam an mi'j.

Et was op percies zoe'n mooie zoemerdag dat hi'j naor et zie-
kenhuus gong. Et was niet meer te doen west, zo dwas en ver-
keerd as hi'j daon hadde. Mien moeder was op 'e fiets stapt om
bi'j familie de dokter te bellen. Ik bleef allienig bi'j him en ston
veur et raem de weg uut te kieken as ze d'r al haost weer an-
kwam. Hoe vaeke ha'k dat al niet daon... Hi'j lag op et bedde in
zien slaopkaemer die aachter de kaemer was. De tussendeure
ston los en inienend reup hi'j me bi'j mien kiendernaeme.

'Han?'

Et zwiet brak me uut, mar ik leup naor him toe. Hi'j bedudedede
me da'k op 'e raand van et bedde zitten gaon mos en pakte me
bi'j de haand.

'Ik bin zo bange da'k doodgao.'

Et weren woorden die argens diepe in me slim zeer deden, mar
ik wus niet wa'k zeggen mos, was niet bi'j machte om een aarm
om him toe te slaon. Om die ienzeme man henne, die zien leven
grif zo graeg anders hebben wild hadde. Misschien wel mit een
vrouw en mit kiender. Kiender van himzels. Niet mit een zuster
en die heur kiend. Krek zoas mien moeder et leven zo graeg aan-
ders hebben wild hadde: mit een aorige man. Zoas ik et leven
graeg anders hebben wild hadde: mit een kammeraod daor a'k
mit veur 't locht kommen kon. En mien vader? Misschien hadde
die wel graeg es mit mi'j praoten wild. En ikke aenlik ok wel mit
him.

As kiend ha'k ooit es een briefkaorte in de taofellae vunnen
mit een mooie postzegel d'r op die 'k nog niet hadde. Iene van
vroeger mit et petret van de oolde keuninginne Wilhelmina d'r
op. Ik vreug mien moeder a'k die postzegel d'r ofknippen moch.
Ze las de kaorte en heur gezicht betrok.

‘Nee,’ zee ze, ‘dat wi’k niet lieden.’

Ze legde de briefkaorte weer in de lae en scheuf die dichte.

‘En ie meugen niet in de taofellae van ome Sent zitten te snuuien.’

Mar ik mierkte deur om die mooie postzegel. Doe wodde ze kwaod en ik vreug niet deur. Laeter las ik stiekem die kaorte en al wa’k nog mar een kiend, ik begreep et. Hi’j was van een vrouw die schreef dat et niks wodden kon mit heur beidend. Hoe zeer zol him dat daon hebben? Zol hi’j slim van heur hullen hebben? Mit heur trouwen wild hebben? Kiender bi’j heur had hebben wild?

En ik was niet in staot en slao een aarm om him henne. As een soortement robot zee ’k dat et allemaole grif wel wat mitvalen zol, dat et vast mit deur de zenuwen kwam. Ik hadde ommes wel es van die vieze, brune draankies veur him haeld. Misschien mos hi’j now wel wat starkers hebben. Dat kon toch? En lichtkaans dat et dan allegeer wel weer wat opknapte en beter wodde.

‘As tante Jaanke heur medesienen op ’e tied innemt, is d’r ja ok niks te redden.’

‘Ja, dat is zo.’

‘Now dan, ie zullen zien dat et allemaole wel een betien toe-vaalt.’

‘Zo’k dan nog niet doodgaon?’

Wat wus ik van doodgaon of?

‘Grif niet.’

‘Zol ’t niet?’

‘Nee, netuurlik niet. Ie gaon toch niet zomar dood? In ’t ziekenhuus kun ze zoe’n boel vandaege-de-dag.’

‘Misschien hej’ wel geliek.’

Doe kwam mien moeder weeromme en wa’k bliede dat hi’j mien haand losleut. Laeter kwam de dokter en nog een schoffien laeter de ziekenauto.

En ik reisde naor et ziekenhuus, doe mien moeder die hassenschudding kregen hadde, zag d’r elke keer weer tegenop, wus haost niet hoe ’k een ure volpraoten mos, zag en heurde hoe hi’j bi’jtieden tekeer gong tegen de zusters en schaemde me dood veur de aandere pesjenten en et bezuuk dat dan inienend allegeer

oonze kaant opkeek.

Et was op een vroege morgen dawwe kommen mossen. In de auto van familie gongen we naor et ziekenhuus. Mien moeder, ondaanks heur hassenschudding, mien beide tanten en ik. We zatten in et starfkaemertien om him henne, mien moeder mos d'r bi'j op een bedde liggen, omdat ze zo beroerd wodde. Ik hul heur haand beet en was bezorgder om heur as om de man die rochelende onderweg was naor de dood. Veur de eerste keer zag ik een meenske doodgaon. Doe et gebeurde was, dee de zuster him een haanddoek onder de kin en streek mit de haand zien ogen dichte.

Die middag wodde 'k d'r deur mien moeder op uutstuurd om een ni'je pyjama te kopen die hi'j anhebben mos in de kiste. Ik dee wat me zegde wodde, kocht een rood, gries streepte pyjama en brocht die mit de koster naor et ziekenhuus. Ik gaf et pakkien an de zuster die d'r morgens bi'j west hadde en daelde doe mit de koster of naor et ondergroonse riek van de dooien: et mortuarium in de kelder van et ziekenhuus waor meensken opburgen laggen in laeden van grote kaasten. Oonze treden weerkaatsten tegen de betegelde muren. Ik keek toe hoe hi'j de lae, waor mien ome in lag, eupentrok. D'r bongelde him een kaortien an ien van de dikke ti'jen. Daor zol zien naeme wel op staon. Wat zol d'r anders op staon moeten? As in elke lae een dood meenske lag, moj' die toch uut mekaander hollen, dat daor zollen die kaorties wel veur wezen. Dat docht ik allemaole intied dat de koster zien lengte mat veur de grootte van de kiste. Doe hi'j de doemstok weer opburgen hadde, drokte hi'j de lae weer dichte en gongen we de trappe weer op naor et riek van de levendigen.

De beide tanten gongen d'r op uut om hoeden te kopen. Ok iene veur mien moeder die zovule as mar kon rust hollen mos en overdag op een ienpersoonsbedde in de kaemer lag. De tanten kregen een stokmennig hoeden mit zodat mien moeder thuus passen en de mooiste d'r uitzuken kon. Ze deden zuver een betien uutgelaoten en lachten doe mien moeder, rechtop op bedde zittende, de hoeden ien veur iene opzette. Ik zat op mien eigen plak en bemuude me d'r niet mit, mar lachte wel mit om de gekke gezichten die mien moeder tegen heur beide zusters trok. Ze gieelden as jonge maegies en zetten allemaole ien veur iene

de hoeden op. D'r weren verschikkelike malle dingen bi'j. Ik hoopte dat ze d'r niet zoe'n gekken iene uutzuken zol, want dan was ze krek een voegelperschriker.

Inienend begon tante Jaanke tegen mien moeder te fluusteren. Et was krek as moch ik et niet heuren. Grotemeenskepraot die niet bestemd was veur een kiend.

'Doe we de laeste keer tegere bi'j Sent in et ziekenhuus weren, scheut de zuster oons nao et bezuukure an. Dezelde zuster die d'r bi'j was bi'j zien wegreaeken, dan weej't wel.'

'Ja,' zee tante Jehanne, 'we wollen et je toch mar zeggen wat ze oons vertelde.'

Tante Jaanke nam et weer over en begon nog slimmer te fluusteren. Ik luusterde mit de oren op scheppen naor de smiespelende vrouwluden.

'Ze zee dat d'r een vrouw infermeerd hadde hoe et mit de pesjent was en die vrouw hadde zegd dat ze een dochter was. En doe vreug de zuster oons hoe dat toch kon, want laeter was heur in 't zin scheuten dat Veenstra ja hielemaole niet trouwd was. En dan zomar een vrouw die zee dat ze zien dochter was. Ze hadde die vrouw nog nooit eerder in et ziekenhuus zien. Et was heur in ieder geval niet opvalen dat ze d'r eerder west was, mar ja, ze kon d'r vanzels best een keer west hebben op een dag dat zi'j gien dienst had hadde. Mar ze vun et toch slimme wonderlik, daoromme begon ze d'r over, wol ze et de femilie toch even zeggen. As wi'j ok wussen hoe et zat, want ja, ie mossen vanzels toch een betien uitkieken wat veur volk d'r allemaole et ziekenhuus in- en uutleup. Now, wi'j hebben mar zegd dawwe d'r ok gien flauw idee van hadden wie die vremde vrouw was, mar wi'j hebben vanzels alle drieje best wel in de gaten wie dat wel es west hebben kan.'

De aandere beide nikten, mar zeden niks. Ik murk dat mien moeder mien kaant opkeek, mar ik dee krek a'k niks heurd hadde. Mien moeder een zeune zonder man en hi'j een dochter zonder vrouw? Wat veur geheimen wodden d'r in hemelsnaeme allemaole verburgen en bestopt hullen onder geheimzinnig gefluuster? Ik kon d'r beter mar niet naor vraogen.

Tiedens de begraffenis op et karkhof, doe de kiste in et graf

naor beneden taekeld was, keek de doomnee mi'j iniens an en vreug a'k ok nog wat zeggen wol. Ikke? Hi'j vreug et mien moeder niet, mar mi'j. Ik was een man en in zien ogen was ik now bliekber et heufd van de familie. En ik wus niet wa'k zeggen mos, hadde d'r gien flauw benul van wat d'r op zoe'n mement zegd wodden mos. Ik hadde veur de eerste keer van mien leven een dood meenske zien en een begraffenis mitmaekt. Dat ik schuddede van nee en doe bedaankte de doomnee alleman veur de komst en leupen we weeromme de karke in, daor et volk oons een haand geven kon. Now moch de jonge kerel, die grotendiels nog kiend was, wel naost zien moeder staon.

Laeter, vule laeter, jaoren nao et wegraeken van mien moeder, he'k naovraoge daon bi'j meensken die et weten moeten zollen, mar ze keken me stomverbaosd an. Een dochter? Mien ome hadde nooit naor vrouwluden tield, nooit verkering had. Mar ik bin d'r wisse van da'k de drie zusters d'r over praoten heurd hebbe. Dat stokkien uut mien leven he'k haorscharp opsleugen in mien herinnering. En de briefkaorte uut de taofellae dan? Mien moeder die me verbeud om de mooie postzegel d'r uut te knippen. Ik heure heur nóg zeggen dat ze 't niet lieden wol, zie et allegeer zo weer veur me. Is de echte waorhied in mien onthoold deur de jaoren henne dan een aandere waorhied wodden? Is mien fantasie d'r zo mal mit an de hael gaon? Ik kan me dat aenlik niet goed veurstellen, mar misschien is dat zo...

Op 'e begraffenis van mien moeder wa'k gien kiend meer en wus ik hiel sekuur wa'k zeggen mos. D'r dwarrelde klassieke meziek deur de karke. Et locht van de zonne vul in baenen deur de boograemen henne en d'r daansten ontelbere stoffies in et locht. Mien bloemen laggen op 'e kiste: rooie en witte anjers. Op et plak waar ze now ston, was ze as poppien deupt. Hier gong ze henne te vraogeleren. Ik heurde Pieter praoten.

'Zonder et leven gien dood en zonder de dood gien leven... Ik hebbe vandeweke vaeke naor heur keken en ik kan niet anders zeggen dat ik een trek van tevredenhied zag en ze gaf me et gevuul dat ze dankber was dat ze van de zwaore last van et ziek wezen verlost is.'

Pieter hadde geliek. Hoe vaeke hadde ik de laeste daegen niet bi'j heur keken en bloemen bi'j heur daelezet. En altied was daor dat glimpjen van tevredenhied om de mond, et was asof ze elke keer tegen me zee: 'Joongien, wat lig ik hier now toch noflik, ik daenke da'k mar een hiel lang schoft lekker slaopen gao. Roep me veurlopig mar niet. Leef ie je leven mar en laot mi'j mar lekker liggen te bekommen.'

Doe vreug Pieter as ik mien verhael holen wol en ik kwam overaende vanuut de hadde baank en zag alle meensken now veur me zitten. En ik zag Feikje. Elke weke kwam ik mit mien moeder bi'j heur. Kleine Feikje wodde indertied as kientien van een jaor of daoromtrent deur de moeder van mien moeder lopende uut Berkoop haeld. Doe Feikje heur mem te heuren kreeg dat ze niet lange meer te leven hebben zol, hadde ze de kiender in de familie verpat. Hoe zol Feikje heur heit, die daegs op 'e dag-hure mos, him ommes mit kleine kiender redden moeten? En zo wodde dat kleine poppien uutbesteded bi'j heur omke en tante, mien overgrootouden. Mien moeder en Feikje vuulden heur vule meer zusters van mekeer as aachternichten. Ze weren ja tegere in dat kleine dörp, in dezelve familie, groot wodden.

Ik was nog niet zo lange leden mit mien moeder in een rolstoel van et tehuus bi'j heur west. Dat kon best, Feikje woonde mar een peer honderd meter van et tehuus of. Et was die middag ok prachtig weer. Mien moeder keek me an doe 'k et kleine kaemertien inkwam. De aandere vrouw, daor ze et kaemertien mit dielen mos, was d'r niet. Ik perbeerde heur nog wat van de bri'j op te voeren die veur heur op 'e taofel ston en hul heur een lepelten vol vlak veur de mond, mar ze schuddede et heufd en bedudedede me dat ze niks hebben wol. Ik gaf et op.

'Wat donkt je d'r van awwe es naor Feikje kuieren, daor bi'j' al zoe'n schoft niet west.'

Ze keek me an.

'Dat liekt me goed toe.'

Ik trok heur et blauwe vessien an. Et zol aenlik niet neudig hoeven te wezen mit dat schoondere weer, mar ze vuulde altied zo koolderig an. Doe karde ik heur de lange gangen van et ge-

bouw deur en de straote langes naor et verzorgingshuus daor Feikje woonde en daor karde ik heur weer deur lange gangen henne.

‘Goeie,’ zee ze, doe we de deure inkwammen, ‘now kom ik hier ok nog es.’

Mar veerder nam ze nargens netisie van, taelde nargens naor, keek gien tel om heur henne. We zatten nog mar kwaoliek bi’j de taofel, Feikje hadde nog mar krek een koppien thee inschonken, doe ze zee dat ze naor ’t husien mos. Ze trok d’r een mal gezicht bi’j. Ik ree heur d’r zo gauw a’k mar kon naor toe, mar doe ’k heur op ’e pot zetten wol, was ’t al te laete. Alles zat d’r onder. En ik bereddede heur, ik griezelde d’r wel een betien van, mar ik mos toepakken. As klein poppien hadde ze mi’j zo berakken moeten, now was et mien beurt. Doe ’k de boel opredded hadde, wol ze votdaoliek vot. De thee ston koold te wodden op ’e taofel en ik ree de rolstoel mit mien moeder zonder onderbroek weer deur de zoemerse zunne.

Alle meensken in de kärke keken naor me. Ze dochten lichtkaans da’k overstuur wezen zol, mar dat wa’k niet. Niet meer. Ik was rustig en begon te vertellen, heurde mezels praoten, mien stemme deur de volle kärke klinken. Ik praotte tegen mien moeder die me niet meer heuren kon.

‘Meer as ien keer in mien leven he’k d’r over naodocht hoe et wezen zol om hier staon te moeten en now is ’t zoveer. Meerdere keren he’k d’r over naodocht hoe et wezen zol as ie d’r niet meer wezen zollen, ik zol et niet ankunnen, docht ik. En now is ’t zoveer en moe’k et mar ankunnen. Mar vanof now za’k jow overal in dat grote, lege huus van mi’j tegenkommen. An alle kleine dinkies kleven jow herinnerings en verhaelen. De tebakspot mit et voegeltien d’r op, die jow overgrootvader kocht het in een boelgoed op ’e Scheenepolle, de klokke die jow vader en moeder kochten doe ze trouwden, et taofeltien dat nog uut et huus komt daor as ie geboren binnen en daor indertied een harbarg in was. De foto’s van Eli, et Oostenriekse maegien dat hier nao de Eerste Wereldoorlog kwam om an te starken en waor aj’ mit in de bos speulden. Jow verhaelen. Alle kleine dinkies in dat grote, lege

huus herinneren me an jow. En overall waor a'k in de auto rieden zal, za'k daenken: hier biwwa tegere west, hier ree ik mit mien moeder. Want de laeste jaoren dust' ie niet meer allienig te wezen en gong ie vaeke mit me mit a'k argens vertellen mos. Dat was best wel es lastig, mar wat bin 'k now bliede dawwe dat tegere daon hebben. En wat vun ie et mooi, ik ston niet allienig in et middelpunt van de belangstelling, mar ie ok. En zeker a'k verhaelen over je vertelde: daj' iene naacht uutvanhuus gongen en een sjempottien vol soepengottenbri'j, een panne vol gehakballen en de pispot mitnammen.

Ik weet et wel, ik moet flink wezen. *Flink zijn, even flink zijn*, zingt Robert Long, mar dat vaalt om de drommel niet toe. Gieniene kan zonder zien moeder en ik hole niks over, ik hadde nooit meer as jow. Mar ik hebbe jow vuuftig jaor hielemaole veur mezels had. Ie hebben jow moeder mar twintig jaor had. Wat moe'k dan bliede wezen, me beveurrecht vulen. Wat was ze nog jong, jow moeder, doe ze wegreaekte. Aj' d'r over vertelden, hoe oold aj' ok weren, ie konnen d'r niet zonder trillende stemme over praoten. Ie bleven aachter, maegien van twintig, dat ok heur idealen in et leven hadde, mit je vader en je breur Sent. Ie mossen veur de huusholing zorgen, Jehanne en Jaanke mochten de deure uut, die dienden, ie mossen thuisblijven. Daenk d'r omme mien maegd, zee je moeder tegen je, vlak veurdat ze wegreaekte, dat ie over de centen gaon, want aandere komt et niet goed. En dat hej' knap daon.

Hoe graeg zo'k now willen dat d'r een tiedmesiene bestaon zol, da'k mar op een knoppien hoefde te drokken en da'k dan weer kiend was. Thuus in et oolde huus tussen de hoge wallen mit de kiepehokken d'r ommetoe. De schommel in de wilde appelboom, mien autoped tegen de mure. Flitsen. Fragmenten. Herinnerings. Ieje an 't schoonmaeken bi'j de meitied. De inhoud van de bedstee, oolde klereboel mit kaanferlocht, ligt op een ledder veur 't huus. Ikke bi'j jow aachter op 'e fiets mit de bienen in de fietstassen. Et joongien dat veur de eerste keer naor schoele gong, dat speulde mit de beide jachthonnen: Marco en Flora, dat et pad langes leup naor Klaosien en Gesien, dat hulp mit petronelaeden. De jaegers die in huus kwammen te koffie-

drinken. De meensken van oons buurtien: ze bin allemaole weg, oplost in de tied.'

En ik praotte en praotte: een schriever die veurlas uut eigen wark. En ik zag de meensken, ik zag wie d'r andaon was, ik zag de stoffies in de lochtbaenen. En ik keek nog ien keer bi'j heur, zag et glimpien om heur mond. Et was heur grif niet ofvalen dat dat onwisse joongien zomar zoe'n verhael hullen hadde. Doe wodde ze de karke uitdreugen.

We stonnen butendeure, in de klaorebaore zunne, veur et iezeren hekke dat toegang gaf tot et karkhof. Pieter en ikke naost mekeer achter de kiste en ik fluusterde: 'De klokke lödt nog niet.' Doe begonnen we te lopen en de klokke begon te luden en dee de wereld de tiedinge dat mien moeder votbrocht wodde. De oolde klokke die al zo vaeke de wereld de bosschop brocht hadde van et verstarven van een meenske. We brochten heur naor et graf: een helder keldertien mit witte stienties op 'e bojem. En ik daankte et volk veur heur komst. Ik wus percies wa'k zeggen mos, ik kon et best, ik was gien kiend meer en niet iens slimme verdrietig, mar zuver een betien bliede dat ze in dat nette keldertien uitrusten kon, een hiel lang schoft slaopen moch mit dat kleine glimpien van tevredenhied om de mond.

Op 'e avend van de twiede pinksterdag kroep ik niet al te laete op bedde omda'k zuver een betien verdoffeld bin. Ik ligge half soezende naor de wekkerradio te luusteren as de tillefoon gaot. Et is Zora. Ik klappe dichte en bin niet in staot en doe gewoon.

'Ik hebbe je toch weer een brief stuurd,' zegt ze.

'Ik heb him kregen.'

'Ik hope niet daj't arg vienen, ik bin iederkeer wel van doel en doe et niet, ik weet daj't liever niet hebben. Mar ik kan me bi'j-tieden niet bedwingen, dan schrief ik toch weer, as in een opwelling. En a'k him dan in de busse stopt hebbe, daenk ik: dat ha'k niet doen moeten, mar dan he'k et al daon.'

Wat moe'k hier now toch op zeggen? Ik zegge even niks.

'Bi'j' now kwaod?'

'Nee, ik wor niet zo gauw kwaod, mar ik hebbe liever niet daj' me brieven sturen.'

‘Dat wee’k wel, mar ik hebbe gewoon wat mit jow. Ik kan niet zonder dit kontakt, ok al schrief ie nooit weeromme, ik kan d’r toch niet zonder.’

‘Now, wat wi’j’ now wa’k zegge? Et gefit ja toch niks wa’k zegge. Ie holen toch gien rekenschap mit me, ie doen et toch. Ie daenken in wezen allienig mar an jezels.’

Ik marke inienend da’k wél kwaod an ’t wodden bin, dat de kop me roeg wodt.

‘Wat docht ie dat d’r gebeuren zol aj’ dit bi’j een aander deden? As iene aandere keer op keer dit soort brieven van je kreeg. Ie treffen et dat ik zo goedelik bin, d’r veerder niet achteran gao, et sloffen laote, mar daenk ie now echt dat dit gewoon is en dat aandere dit jaoren achter mekaander deur gebeuren laoten zollen?’

‘Ik weet et niet.’

‘Now, ik weet et wel. Verdomme nog an toe ok! Gieniene zol dit zolange gaon laoten hebben. Alleman zol d’r wark van maekt hebben.’

Et is even stille.

‘Zollen ze naor de pelisie gaon wezen?’

Heur stemme trilt. Et is te heuren dat ze schrikt van heur eigen konstetering.

‘Ik daenk et wel.’

‘Och, nee toch?’

‘Mar ie kun d’r van op an dat ik zoks niet doen zal en ik wil je ok niet ofgraanzen, mar ie moe’n me now echt niks meer sturen. En now wi’k graeg slaopen, ik lag al op bedde. Welterusten.’

Ik heure dat zi’j ok van welterusten zegt a’k de tillefoon daelegge. Was et now neudig om kwaod te wodden? Now zal ’t wel een toer wodden om in de slaop te kommen. A’k me krek op ’e aandere kaant ruuld hebbe, gaot de tillefoon weer. Et is Frank.

‘Wat bel ie nog laete. Waor bi’j?’

‘Onderwegens in de auto.’

‘Waor?’

‘Op ’e grote weg bi’j Zwolle, vlak bi’j huus dus. Of lig ie soms al op bedde?’

‘Ja.’

‘Wat vroeg!’

‘Ja.’

‘Et is d’r gisteraovend zeker zo op ankommen dat de oolde man now vroeg op bedde moet.’

Ik heure spot en plezier in zien stemme deurklinken.

‘Te treffen et daj’ niet vlakbi’j me binnen.’

‘Wat dan?’

‘Dan zo’k je vulen laoten wat die oolde kerel allemaole nog kan.’

‘Wat zoj’ dan doen?’

‘Te vraogen naor de bekende weg.’

‘Me verwennen?’

‘Ja, ik wol daj’ naost me laggen.’

‘Dat zo’k ok wel willen. Zoj’ dan mit je tonge al mien lekkere plakkies weer bi’jlanges gaon en tuties op mien kontien geven?’

‘Hool op mit je tillefoonseks, gek daj’ binnen! Zie mar daj’ de auto op ’e diek holen!’

Hi’j grinnikt.

‘Ik zie je ankem weke weer.’

‘Bel ie as ’t jow schikt?’

‘Ik belle. Gaoj’ now lekker slaopen?’

‘Ik gao heerlijk slaopen en van je dromen.’

Even laeter leg ik de tillefoon daele en drokke de radio uut. Et leven is goed. Ik hebbe een aorige kammeraod, ik kan allienig niet mit him veur ’t locht kommen. En aanst he’k lichtkaans ok nog een breur. Morgen krigt hi’j de brief. Et is schiemerig in de slaopkaemer. Wat zee mien moeder ok altied as ’t donker begon te wodden? Ik weet et inienend: ‘Goeienaovend schiemeraovend, hej’ hatstikke donker ok zien?’ Dan soes ik staorigan vot mit een glimpjen van tevredenhied om de mond.

deensdag, 13 juni 2000

Ik bin mu a'k van bedde komme. Et het mit die vervelende daarmziekte te maeken, dat verneem ik drekt. Dat gedonder ok altied. Now ja, as 't mar niet slimmer wodt. Et gaot zowat altied nao een peer daegen gewoon weer over. A'k een teblettien meer inne, lichtkaans dat et dan morgen alweer wat beter is. Die operaosie van een jaormennig leden blift een schrikbeeld. Dat moet me aenlik niet nog es overkommen: et koold en rilderig bi'jkommen uut de narkoze, et zo vreselik ziek wezen, niks eten meugen en alle drinken d'r as zoere drap weer uutspi'jen. De slangegies in mien lief: in de zied, in de neuze. De operaosie: een nachtmerrie was 't.

A'k et, veur de tied in et ziekenhuus, wel es hiel arg te pakken hadde, zee mien moeder vaeke dat et eredaegs misschien wel weer wat beter wezen zol. Daenk mar an mooie dingen, zee ze dan. Mar dat vul om de dooie dood niet toe, dat klonk altied wel verhipte makkelik. Wat moj' mit zokke praot? In wezen hadde ze vanzels wel een klein betien geliek. Aj' an mooie dingen daenken, aj' die vervelende rothud even vergeten kunnen, je ontspannen en mit dinkies doende gaon daor aj' aorighied an hebben, dan vuul ie je beter. Mar toch... waor het een meenske aorighied an as hi'j him meer as lammenadig en zo beroerd as een podde vuult, koorsig is en om 't hottien naor 't husien moet? Dan is 't makkelik praoten veur een aander.

Doe ze in et verpleeghuus zat en d'r zo min an toe was, he'k et op een keer ok tegen mien moeder zegd. Ik zat bi'j heur an de ronde taofel, ze motte mit et leegdrinken van heur beker thee. Ze dee niks as ommegriemen in et laeste. Et was ien en al geslaanter mit de peer moezehappies vla of yoghurt die 'k heur nog al opvoeren kon. Keken ze d'r in et tehuus wel goed op toe dat ze nog wat kreeg? Et eten ston haost altied koold te wodden veur heur op 'e taofel. A'k bi'j heur kwam hadde ze d'r nog niks van had en

dan voerde 'k heur as een kiend en heurde heur stemme van vroeger: 'Opeten Han, nog een happien van Klaosien en nog een happien van Gesien. Et bod is al leeg. Han is een grote jonge.' En doe voerde 'k heur. Ik reddede heur de jurk en de mond of mit een busdoek en zag heur trieste gezicht.

'Weej' wel wat aj' altied tegen me zeden a'k me wel es niet zo lekker vuulde?'

Ze keek me an.

'Daenk mar an mooie dingen,' zee ik.

Heur ogen lochtten even op. Ze wus et dus nog, mar ze bleef lieke triest kieken. Zi'j kon ok niet an mooie dingen daenken, hoe zol ze dat ok kunnen? De uitdrukking op heur gezicht zee genoeg. Ze was mit et alderlaeste tippien van heur leven doende en dat laeste hottien was meer as zwaor.

Et is betrokken vandaege. Ze hadden oons toch zoemerweer beloofd, mar misschien dat et in de loop van de dag nog opklaort. Vandaege is 't zowied, de dag van de waorhied, vandaege zal mien breur de brief kriegen. Hi'j zal et kevot losmaeken, de brief lezen, verbaosd wezen of kwaod wodden. Wat richt ik in hemelsnaeme an, wat he'k daon? Hussel ik mit mien woorden niet in alderhaande levens omme? Wie zit op zoks, zit op mi'j te waachten? Op een wildvremde kerel die him zomar in een brief op een dag in juni andient as halfbreur. Wat moej' daor mit? Misschien da'k nooit wat heuren zal, dat hi'j gien gedoente mit me wil. Gien indringer veelt in et leven dat hi'j opbouwd het. Et kan best wezen dat hi'j hier ooit es een keer de weg langes rieden zal, toch een betien ni'jsgierig en weten wil hoe en waor die breur woont. Zoas ik bi'j mien vader veur 't huus langes reden bin om te zien hoe en waor die woonde. Ik bin d'r nooit angaon. Dat kon 'k niet, omdat mien moeder dat vreselik vunnen hebben zol.

Mar mien vader zal, krek as ik de laeste peer jaor algedurig an him docht hebbe, zien hiele leven wel an mi'j docht hebben. Niet altied, niet elke dag, mar wel vaeke. Argens hadde hi'j omnes nog een zeune, die in wezen vlakbi'j in de buurt woonde. En hi'j zag mi'j op foto's in de kraante, las lichtkaans mien verhaelen. Zag dat zien ooldste zeune bekend wodde. Elk stokkien in de

kraante, mien wekelikse stemme op 'e radio herinnerden him an mien bestaon. Hi'j het me nooit ontlopen kund. Zol hi'j wel es bi'j oons veur 't huus langes reden wezen om te zien hoe en waor a'k woonde en misschien een glimp van me op te vangen? Ien keer het hi'j in elk geval van doel west en zuuk kontakt, mar Wander het et him ofraoden.

'Ik zol 't mar niet doen, maot,' het die tegen him zegd, 'want ze klauwt je de ogen uut de kop.'

En hi'j het et niet daon. As hi'j et now es wel daon hadde... Mar zol hi'j verlet van een zeune had hebben die niet op vrouwluden vaalt? Misschien dat mien breur hier ok wel es veur 't huus langes rieden zal en da'k dat nooit weten zal. Dat hi'j dan ok niet ankomt, mar deurridt nao even vaort temperd te hebben. Mar de brief zal hi'j lezen, woord veur woord, letter veur letter. De brief die 'k op 8 juni schreven hebbe.

Beste Jan,

Dit wodt vermoedelik de muulikste brief die 'k in mien leven schrievan zal. Een brief an jow. Ik wete niet as ie mi'j kennen. Ik wete niet as mien naeme je bekend veurkomt. Ik wete niet as ie d'r now al ienig idee van hebben waor disse brief over gaon zal. As dat niet zo is, za'k jow leven lichtkaans nogal op 'e kop zeten. Dat spiet me, mar ik viene da'k an mezels verplicht bin en stuur jow tijdens mien leven disse brief. Vuuftig jaor laank he'k niet weten wie mien vader was. Sund een jaormennig wee'k dat wel. Krek zolange he'k niet weten da'k een (half)breur hebbe. Now wee'k dat wel: dat bin ie dus.

Jow vader zat as jongkerel in de oorlog onderdeuken bi'j mien familie (mien grootvader, omke en moeder) om op die maniere te ontkommen an et verplichte wark in Duutslaand. Jow vader en mien moeder hebben tegere wat had. Ze bin niet trouwd, et leef-tiedsverschil was nogal groot. Ik bin deur mien moeder grootbrocht en ze het me nooit verteld wie mien vader was en ik hebbe et nooit andust om et heur te vraogen. Ik vuulde hiel goed an dat et slim gevulig lag en wol heur beslist gien piene doen mit zoe'n vraoge. En veerder... ik hebbe de liefste en meest zorgzeme

moeder had diej' je mar indaenken kunnen.

Et wegraeken van heur het een grote klap veur me west. Dan bi'j' in ien keer alles kwiet. Doe ze d'r niet meer was, murk ik dat verscheiden meensken d'r wel wat van wussen en ik kreeg al rap een veurnaeme te heuren. Dat doe bin 'k naor een kammeradske van mien moeder gaon en hebbe heur vraogd as zi'j et wus. Et leek me toe da'k d'r recht op hadde om et eindelijk ók te weten. Ze wol et me eerst vertellen naodat ze et bepraot hadde mit heur naosten. En zo bin 'k et dus an de weet kommen en dat was een hiel bevri'jdend gevuul. Ie dregen zoks toch mit in je leven, ie willen toch weten wie aj' binnen.

De eerste jaoren he'k gien kontakt zocht, me niet bekend maekt. Dat kon 'k niet, want ik wus dat mien moeder dat vreselik vunnen hebben zol. A'k dat daon hadde, ha'k et gevuul had da'k heur verraoden hadde. Mar ik bin best wel es in de auto bi'j je vader veur 't huus langes reden. Meer as ien keer. Vleden jaor zag ik et bericht in de kraante dat hi'j wegraekt was. Ik hadde him nooit kend, mar ik mos janken doe 'k et staon zag. Ik wus dat ie bestonnen, mar ik wus niet waor aj' woonden. Doe wel. Et was mar een klein keunsien om aachter je adres te kommen. En now durf ik et an en schrief je disse brief. Want geleuf me, daor is best wel wat moed veur neudig.

Ie weten now in elk geval da'k bestao, dawwe familie binnen. Aj' et temeensen al niet wussen. Lichtkaans dat ie et al vule langer wussen as dat ik et wete. Ooit zo'k wel es mit je praoten willen, je zien willen. Mar misschien wil ie dat wel niet. Et kan mar zo daj' niks mit me te maeken hebben willen, misschien vien ie wel da'k me ten onrechte opdringe in jow leven. Of hej' (een protte) tied neudig om dit ni'js te verwerken en te beslissen wat aj' willen. A'k ooit wat van je heuren zol, zo'k dat slimme plezierig vienen. A'k niks van je heure, hoop ik in elk geval dat et je in je veerdere leven goedgaon mag.

Johan

Wat zol mien moeder van disse brief vunnen hebben? As ze et weten kon, zol ze wel even schrikken, mar dan zol ze et hiel goed

begriepen. Jan is in wezen toch mien aldernaoste familie. Ze zol et goed van me vunnen hebben da'k niet naor mien vader toe gaon bin doe dat nog kon, mar da'k Jan graeg kennen leren wil, zol ze snappen. Wat is 't spietig da'k heur alles, wa'k now an 't doen bin, niet meer vertellen kan. Now zo'k et allemaole best durven te zeggen, now ja, dat daenk ik temeensen. Doe ze d'r nog was, kon 'k et niet zeggen omda'k et nog niet van doel was. Ha'k et lichtkaans niet durven te zeggen a'k et wel van doel west hadde. En de laeste maonden was ze te ziek om nog van alles tegen heur zeggen te kunnen. Et zol mar een belasting veur heur west hebben. Wat wus ze nog wel en wat niet? Wat begreep ze nog wel en wat niet meer? A'k heur even thuus had hadde, snapte ze niet goed waor a'k heur dan weer hennebrengen wol. Wat mos ze in dat grote huus en waaromme brocht ik heur daorhenne?

'Hier heur ik,' zee ze tegen me as ze even weer thuus was.

As ze een peer weken langer leefd hebben zol, was ze aachter de dichte deuren te lane kommen. Een gruwelik veuruutzicht. Wat wa'k bliede dat et zoveer niet kwam, dat de dood daor een stokkien veur stak, want ik kenne die Kafkajaanse wereld. Harmen zien vader zat d'r en ik bin bi'j him west. Hi'j praotte d'r in omme, zat mit een riem vaastebunnen op 'e stoel, hotte wat henne-en-weer, mar veerder was hi'j wel aorig rustig en hi'j kende me gelokkig. Mar een vrouw die vlakbi'j him zat was niet rustig. Die schul de man die bi'j heur op vesite was algedurig de huud vol.

'Smerige zeiksnor!'

Die woorden knalden de hielten deur de kaemer.

'Zeiksnor! Stomme koehaffel daj' binnen!'

En dan die aandere, keurig nette man, die zo mooi in de kleren was, zien beste pak an leek te hebben. Ik docht dat die ok bi'j zien vrouw op vesite was en slingerde mit him an de praot. We kregen et over tael, zien Twentse tael, en praotten een hiel schoft slim onderholend mit 'n beidend. Doe keek hi'j me inienend an.

'Mar ik zal toch ok wel es op huus an moeten,' zee hi'j.

Hi'j keek op 'e klokke.

'De vrouw zal toch zeker wel es een keer kommen. Ik begriepe et niet, anders is ze nooit zo laete. Ze zal me hier vandaeg toech

wel weghaelen?’

Ik besefte inienend da’k mit ien van de meensken van achter de dichte deuren van doen hadde. Hi’j hadde me wel haost een kertier verriefeld. Ik zee him van dag doe ’k een schoffien laeter de deure uotleup naor mien eigen wereld toe.

‘Goodgaon,’ zee hi’j, mar hi’j keek me niet nao, gaf gien acht meer.

De laeste peer daegen he’k te weinig tegen mien moeder zegd. Behalven de alderlaeste dag dan, doe he’k me tegen heur uutpraot. Ik zat bi’j heur op bedde en wus dat ze op die dag of hoogstens een dag laeter wegraeken zol. Dat hadden de dokter en de zuster me verteld. Ze kreeg ommes gien eten en drinken meer. Ze leuten heur verstarven en ik hadde d’r meer as vrede mit.

‘Aj’ dat willen,’ zee de dokter tegen me, ‘wi’k heur nog wel naor et ziekenhuus gaon laoten, mar dan zal ze daor wegraeken. D’r is echt niks meer an te doen.’

Ik zee dat et niet hoefde en besliste mit over de dood van mien moeder. Zo now en dan maekte een zuster heur de lippen wat vochtig mit een wattestaefien. Ze was niet meer bi’j kennis en kreunde soms. Doe dust’ ik wel tegen heur te praoten, heur vaaste te holen, lieve dinkies tegen heur te fluusteren. Doe ze over een glaezen brogge onderwegens was naor dat laand an de aandere kaant van de stilte. Ik streeelde heur en fluusterde.

‘Wees mar niet bange da’k me niet redden kan, heur mamme, ik kan hiel goed veur mezels zorgen.’

Ze zee niks weeromme. Zol ze et wel heurd hebben? Zol ze de klaank van mien stemme nog verneumen hebben? We weren mit ’n beidend in et starfkaemertien. Nog iene dag tegere. Butendeure was ’t et mooiste weer van de wereld. Et was waarm en hoog zoemer, de rozen bluuiden in de tuun van et tehuus. En ik fluusterde.

‘Wees mar niet bange, laot je mar gaon, ik bin bi’j je, d’r kan je hielemaole niks overkommen. Ik neme je dommiet mit naor huus toe, daor heur ie ommes. Dan maj’ in je eigen slaopkaemer liggen te bekommen van et leven, van al die lange jaoren. Wi’j gaon aanst tegere op huus an.’

D'r overkwam heur ok niks, allienig de dood mar. Die kwam aovens om kwat over zeuven an de deure van et kaemertien om heur op te haelen. Et was op 'e kop of 87½ jaor naodat ze geboeren wodde as vierde en laeste poppien van Bart en Trien. En ik fluusterde mar deur totda'k uiteindelik op et knoppien drokte om de zuster te waarschouwen en te zeggen dat et gebeurd was. Dat de dood an de deure west hadde en heur mitneumen hadde.

Doe ze heur oflegd hadden, leek ze mooier en jonger as ze in jaoren west hadde. Et was krek as glimkte ze een betien, as wol ze zeggen: 'Ik hebbe echt wel heurd waj' vademiddag allemaole tegen me zegd hebben.' En doe wa'k bliede en ik schaemde me. Bliede omda'k die laeste dag zo eigen mit heur west was, schaemte omda'k dat de daegen d'r veur niet kund hadde.

Och ja, ik hadde zo mien best daon. Ik was vier maonden laank elke dag naor heur toe west. Eerst een maond naor et ziekenhuus, doe een vorrels jaor naor et verpleeghuus. Mar et was mien moeder haost niet meer. Was dat de vrouw die altied zo stark west hadde? In et ziekenhuus was ze dat bi'jtieden nog even. Ze kwam me op een keer op 'e gang integen doe 'k naor heur toe zol en schosselde achter heur karregien op me an.

'Of bi'j' daor al,' zee ze, 'ja, ik dochte: ik moet mar van bedde, ik moet lopende bliieven, aandere kom ik d'r niet weer. A'k d'r altied mar bi'j liggen blieve, kommen de krachten niet weeromme. Dan raek ik meer en meer in de onderwal. Ik moet oefenen.'

Mien dappere, oolde moeder. Ze zag d'r zo min uut, begon zo maeger te wodden. En heur lange haor, daor altied zokke mooie slaegen in laggen, hong heur flodderig en flatterig om 't heufd.

As kiend keek ik naor heur as ze heur, veur de spiegel mit de rooie lieste, in de keuken an 't mooimaeken was. Dan hul ze een tange in et vuur van de kachel en legde daor de slaegen mit in et haor. Hiel evenpies reuk ik dan een schruuierige locht. Ik vun et mooi om naor mien moeder te kieken as ze zo doende was.

Ik zee netuurlik dat ze geliek hadde, dat ze mar goed oefenen mos, dat et dan wel weer goedkommen zol, dat ze dan wel weer naor huus toe kunnen zol. En ik wus da'k leug, da'k heur mar wat wiesmaekte. Doe ze naor et ziekenhuus mos, ze heur et huus uudreugen hadden, wus ik al dat ze niet weerommekommen zol.

En ik schaemde me, want ik mos d'r niet an daenken dat ze wel weerommekommen zol. Ik zol heur ommes niet beredden kunnen, ik zol et niet aankunnen en... et voldee me goed om allienig te wezen. Om thuus in elk geval gien zorgen meer te hebben. Ik schaemde me veur mien gedaachten en omda'k bliede was a'k weer naor huus kon a'k een peer uren bi'j heur west was in dat vreselike tehuus. Vot uut die verschrikkelijke omgeving, de frisse locht in, weeromme naor et leven.

Mar ik keek elke dag bi'j heur, zolange as 't mar kon nam ik heur veur een uurtien mit naor huus, reden we in de auto alle bekende plakkes bi'jlanges en zette 'k heur, een peer weken veur heur dood, in de tuun naost huus bi'j de brempollen op petret. Ze keek me an en plokte an heur blauwe vessien omme.

'Et kan now nog,' zee ze.

En ik praotte d'r overhenne omda'k benauwd was om et over de dood hebben te moeten die onderwegens was.

Ik kon heur de dag veur heur wegraeken, doe ze nog wel half en half bi'j kennis was, niet anraeken. Ik kón et gewoonweg niet en dat spiet me zo. Ik hadde heur doe ok ankroepen moeten, heur doe al zeggen moeten wa'k heur op 'e laeste dag zeggen zol. Mar mien gevuul zat op slot. Ik heurde de dokter praoten, die de schoolers ophaelde.

'D'r is niks meer an te doen.'

Zo now en dan heurde 'k heur kreunen. En ik zat naost heur, keek as ze sleup, snuuide wat in de kraante omme, duste heur maegere hanen, daor dikke, blauwe aoren bovenop laggen, niet iens beet te pakken. Ik beug me een keer over heur henne. Ze hadde de ogen dichte, mar ze sleup niet.

'Goeie,' fluusterde ik tegen heur.

'Goeie,' fluusterde ze weeromme.

Drie keer he'k goeie tegen heur zegd en drie keer het ze goeie weerommezegd. Heur laeste woorden veur mi'j. Mien laeste woorden veur heur zo'k tot aanderedaegs beweren. Ik hebbe mien best wel daon, mar niet genoeg. As kiend, as zeune he'k et toch een betien ofweten laoten. Niet op 'e laeste dag, wel op 'e veurlaeste. Zo vuult dat en zo zal et altied vulen blieven.

As ze me now zien kon, as ze now tegen me praoten kon, as dat

faobeltien van een leven nao de dood toch es waar wezen zol... Al die verhaelen die meensken bedocht hebben om et leven dregeliker te maeken en de dood minder verschrikkelijk en definitief. Wat zol ze dan zeggen? Ik wete wel haost zeker wat ze zeggen zol. We bin ja vuuftig jaor bi'j mekeer west, dan ken ie mekaander. Ondaanks dawwe nooit praot hebben over de dingen daar we wel over praoten moeten hadden. Toch kenden we mekeer deur en deur. Misschien daaromme wel.

A'k heur now zien zol, zol ze weer een betien glimken. Now van trots omdat ze wies op me wezen zol. Ik wil vanzels ok graeg dat ze wies op me is, omda'k me zo goed redden kan. Dat zol ze ok zeggen, ze zol me ankieken en et heufd een betien schieve hollen.

Wat hej' een mooie tuun anleggen laoten, dat het je nogal een cent of wat kost! Mar ie hebben geliek, ie kun d'r now nog van genieten. Hael d'r uut wat d'r in zit, Han, slik de sjerpbusse die leven hiet tot op 'e bojem leeg. Wat hej't trouwens netties in huus. Ik hebbe wel zien daj' de laeste jaoren flink west hebben. Ik zat d'r aandere best wel een betien over in, heur, was schoftig daj' niet zo stark wezen zollen as ik indertied wezen mos doe mien moeder zo jong uut de tied raekte. Mar et vaalt me niks of.

Et was achterof bekeken beter west dawwe meer praot hadden over al die muuilike dingen, mar dat kowwe niet. We wollen mekaander niet zeer doen, dat konnen we gewoon niet. Och, et was allemaole oe zo begriepelik, mar toch hawwe allebeide wizer wezen moeten.

Ik hebbe wel zien daj' die brief op 'e vri'jdag veur de pinkstereen op 'e busse daon hebben. En ik zag ok daj' evenpies wiefelden. Za'k et wel doen of za'k et toch niet doen? Mar ie hebben et lekker toch daon, wat was dat een overwinning op jezels. Ik bin wies op je. Wie wet wat veur een aorige kerel die breur van je is en waj'm nog an mekeer hebben kunnen. Daenk d'r omme daj' genieten, mien jonge, ik zeg et je nog mar een keer, want alles gaot zo vliengsvlogge veurbi'j.

En die Frank... Die vien ie lief, hen? Et liekt mi'j ok een aorige jonge toe. Ik zie echt wel hoe bliede aj' binnen as hi'j je belt. Ik

zie wel hoej' binnen aj' in de auto onderwegens naor him toe binnen, hoe'n verlangst aj' naor him hebben. Mar ie hoeven d'r niet over in te zitten, heur, a'k zie daj'm beginnen te donderjaegen, aj' him wat beginnen an te haelen, dan kiek ik gauw de aandere kaant op. Ik hoeve ja ok niet alles te zien. Een moeder heurt alles wat heur zeune dot niet iens zien te willen. Mar ik hebbe wel een vermoeden... Ik heure wel hoe as hi'j je naeme kreunt...

En dan zol ze me ankieken en weer glimken. Dit zol ze zeggen as ze now, nao al die jaoren, zomar inienend tegen me praoten kunnen zol. Ik bin d'r haost wel wisse van. En ik wete ok zeker da'k mi'j an et verleden en an heur an 't ontvrotten bin.

Aovens kiek ik naor de tillevisie. Tom Cruise en Nicole Kidman speulen Joseph en Shannon en vlochten van et aarme Ierse plat-telaand van de negentiende ieuw naor Amerike. Een mooie film. As ze halverwege de aovend op 'e boot binnen, gaot de tillefoon. Ik schrikke d'r zuver van. Nee, zo hadde kan et netuurlik niet. Hi'j het de brief vandaege al kregen, mar hi'j zal drekt niet bel-len. Hi'j zal eerst overleggen willen mit kunde, mit vrunden, mit familie, wat hi'j mit die wondere brief an moet. Dat zo vlogge zal hi'j gien aosem geven. As... hi'j ooit belt, as hi'j ooit mit me praoten wil. En toch bonkt me et hatte in de keel a'k de hoorn oppakke en mien naeme zegge.

'Mit de vrouw van Jan,' zegt een vrouwludestemme.

Et hatte begint me nog hadder in de huid omme te bonken.

'Ja...'

'We hebben een brief van je kregen.'

'Ja, dat kan en... die hej'm lezen?'

'Ja, dat is te zeggen... Jan is niet thuus, die is een peer daegen bi'j zien moeder. Ik kreeg die brief vandemorgen en vuulde dat d'r wat mit was, mar we maeken mekaanders post nooit los. Dat doe he'k him beld en zegd: d'r is een brief veur je kommen en d'r is wat mit die brief, dat vuul ik. Vien ie et goed da'k et kevot los-maeke, da'k leze wat d'r in zit, en da'k je dan weerommebelle. En dat vun hi'j goed.'

'En doe hej'm lezen.'

‘Ja.’

‘En doe hej’ m weer beld?’

‘En ik hebbe him de brief veurlezen. Ik hebbe zegd: ik leze je de brief veur, ie hoeven nog niks tegen je moeder te zeggen, mar a’k him je veurlezen hebbe dan he’k een vraoge en daor hoej’ alienig mar ja of nee op te zeggen. Dan hoeft je moeder nargens wat van in de gaten te hebben.’

‘En wat was die vraoge?’

‘A’k je drekt bellen moch.’

‘En dat moch?’

‘Dat moch.’

‘En jim bin niet lelk da’k jim die brief stuurd hebbe. da’k zo-mar as een indringer jim leven inkomme?’

‘Nee, we bin niet kwaod. Jan zal d’r wel an wennen moeten, dat sprekt.’

‘Wus hi’j ok van niks? Wus hi’j ok niet dat ik beston?’

‘Hi’j wus et ok niet. Gieniene die him ooit wat verteld het.’

‘En jim begriepen wel...’

Et is even stille.

‘Ik begriep jow vule beter as ie daenken kunnen.’

Et is weer even stille.

‘Is dat zo?’

‘Ja, dat is zo, want ik bin nog niet zo lange leden ok op zuuk gaon, krek zoas ie op zuuk gaon binnen. Ik hebbe iene halfbreur en twie halfzusters vunnen. Dat ik wete wat aj’ vulen, ik kan anvulen hoe je leven west het, ik kenne je twiefels en onzekerheden, ik hebbe alles mitmaekt wat as ie now mitmaeken. Wees mar gerust, mien joongien, kom mar tot ruste, laot alle stokkies leven now eindelijk mar op zien plak valen. Jan wil zeker mit je in de kunde kommen, je zien, zien ooldere breur kennen leren. We kommen binnenkot een keer bi’j je an awwe in de buurt binnen. Is dat goed?’

‘Ja, netuurlik is dat goed!’

‘Ik sture je vandeweke alvast wat foto’s toe, dan weej’ hoe as Jan d’r uutzicht. Dan kuj’ je breurtien es bekieken. Weej’ trouwens hoe as Jan zien vader, hoe as jim vader d’r uutzag?’

‘Nee.’

‘Dan stuur ik je daar ok foto’s van toe.’

We praoten en we praoten en et is krek as ken ik heur al jaoren. Hoe as et veerder mit Joseph en Shannon in Amerike gaon is? Ik zal et lichtkaans nooit te weten kommen. Mar ik wete wel dat Jan kommen zal! Op een dag zal mien breur hier et pattien op- en mien leven inlopen en dat leven volledig macken.

Boeken van Johan Veenstra

- Wilde Gaanzen*, verhaelen en riempies, 1974
Fluitekruud, verhaelen, 1977
As de wilde roze bluuit, gedichten, 1979
Een vlinder van zulver, roman, 1981
Naachs goelen de honnen, roman, 1984
Lamert en Lutske, verhaelen, 1987
De toren van De Lichtmis, gedichten, 1988
Lamert, Lutske en Doerak, verhaelen, 1990
Stellingwarver Stiekelstokkies, radiovertellegies, 1991
De boot naor Valhöll, verhaelen, 1992
Stellingwarver Stiekelstokkies 2, radiovertellegies, 1993
Sletel parredies, gedichten, 1994
Stellingwarver Stiekelstokkies 3, radiovertellegies, 1995
Een meenske is gien eerpel, verhaelen, 1997
Verrassend Stellingwarfs, vertaelings, 1998
Toegift, roman, 1999
Winterlaand, gedichten, 2001
Wonder boven wonder, volksverhaelen, 2002
De wereld is gek, verhaelen, 2004
Een brogge van glas, roman, 2006

Aandere romans van Johan Veenstra

Een vlinder van zulver

De roman *Een vlinder van zulver* verscheen veur et eerst in 1981. Et was et romandebuut van de schriever. Heufdpersoon in et boek is een onderwiezer. Een stille jonge die aenlik zo graeg van et leven genieten willen zol en zo graeg gelokkig wezen wil krek as iederiene anders. Mar et lokt him zo min om vri'juut te leven en hi'j kan him mar niet losmaeken van wat as vroeger gebeurd is. Et dörp waor hi'j opgruude, et oolde huus, de schoele en Lie-neke, et vrundinnegien uut de speulhusies in de bos. Et verraod van heit die Griesien, zien lievelingsschaop, slaachtte, mem die stiekem groot was mit Hans, een Duutse soldaot. En now: et verraod van zien kammeraod Rob... en gelok is de hieltied as een vlinder die haost niet te pakken is en altied mar weer votdwarrelt in de zoemerse sunne...

Veur dit boek kreeg Johan Veenstra in 1991 de H.J. Bergveldpries, de literaire pries van de gemienten Oost- en West-Stellingwarf. Van *Een vlinder van zulver* is een dadde drok uutkommen.

Kritici over *Een vlinder van zulver*:

Tiny Mulder in *Friesch Dagblad*: 'Johan Veenstra syn earste roman tsjûget fan fakkundigens en eigensinnigens.'

Jan Kroes in *Leeuwarder Courant*: 'Johan Veenstra is en deur zien produktiviteit en deur de kwaliteit van zien wark de belangriekste jonge schriever in et Stellingwarver taelgebied. (...) Hi'j snidt onderwarpen an diej' gewoonlik niet antreffen in de streek-taelliteratuur en die in gien inkelde literatuur misstaon zollen.'

Jury H.J. Bergveldpries: 'Et is et beste dat d'r in et Stellingwarfs op literair gebied an now toe verschenen is.'

ISBN 90 6466 023 9

Naachs goelen de honnen

De roman *Naachs goelen de honnen* verscheen veur et eerst in 1984. Disse roman gaot over meenselike relaosies, genegenhied, tekotkommings en onbegrip. De heufdpersoon van et boek, David Mulder, maekt een reize naor Iegypte. Die reize is et bientwark van et boek. Ok disse keer warkt Veenstra mit 'flash-backs' en pattietoeren ok brengt hi'j binnen een herinnering nog een herinneringslaoge an. Et is een verhael wodden over een verholing tussen een heit en een zeune en over de vrundschop van twie schoelekameraoden.

Veur dit boek kreeg Johan Veenstra in 1984 de H.J. Bergveldpries. Ok van dit boek kwam een dadde drok uut.

Kritici over *Naachs goelen de honnen*:

Tiny Mulder in *Friesch Dagblad*: 'Veenstra befêstiget mei dizze roman syn namme as modern literêr skriuwer.'

Tineke Steenmeijer-Wielenga in *Leeuwarder Courant*: 'Veenstra syn romans hawwe beide sa'n selde sfear as dy't Maarten 't Hart skepen hat yn byglyks syn romans *Een vlucht regenwulpen* en *De aansprekers*.'

Gerard Stout in *Nieuwsblad van het Noorden*: 'Beide boeken zijn hoogstandjes in de streeктаalliteratuur.'

Jury H.J. Bergveldpries: 'Behalven de opbouw en et taelgebruuk bin ok zien beelden ommeraeck sterk. (...) Johan Veenstra verdient de hoogste onderscheiding die een Stellingwarver schriever veur zien wark kriegen kan volledig.'

ISBN 90 6466 037 9

Toegift

De roman *Toegift* verscheen in 1999. Et is een ontroerend en spannend verhael. Frank van Andel is een man van in de zestig, die op een dag bericht krigt dat Rosalie, et maegien daor hi'j in de oorlog tot over de oren verkikkerd op was, weer opdeuken is. In de oorlog zit Frank, as jonge, onderdeuken bi'j een omke op een boerderi'jgien in Twente om zo an de arbeidsdienst in Duutsland te ontkommen. Rosalie is et dienstmaegien, dat bi'j zien omke en tante warkt. Op een dag overvalen de Duutsers et boerespullegien. De gevolgen bin verschrikkelik. D'r bin sterke anwiezings dat Rosalie, die nao die dag spoorloos verdwenen is, de boel verraoden het. Frank en twee kammeraoden beloven mekaar om heur dood te schieten as ze ooit weer veur 't locht komt. Mar komt et jaoren laeter tot een ofrekening? En het Rosalie de boel indertied wel verraoden? Johan Veenstra vertelt et mitslepende verhael over et leven van Frank van Andel, een verhael over bedrog, verraod en liefde, en et blijft spannend tot et aende an toe.

Kritici over *Toegift*:

Tineke Steenmeijer-Wielenga in *Leeuwarder Courant*: *Toegift* is veural een roman over et onvermogen van meensken om te vechten veur heur gelok. (...) Et 'mem-en-zeune verhael' is prachtig en mit grote intensiteit schreven. (...) Et is altied hachelik mar in dit geval maj' toch wel konkluderen dat die verhaellaoge autobiografisch is. (...) Et verlös van zien mem die hi'j in de opdracht 'onvergetelik' nuumt, is now nog te kot leden om genoeg ofstaand nemen te kunnen, mar wat zol et een prachtig boek wodden kunnen, as Johan Veenstra d'r toe kommen kunnen zol om hèn levensverhael nog es op pepier te zetten!

ISBN 90 6466 098 0

Een peer weken nao et wegraeken van zien moeder kwam Johan Veenstra eerst an de weet wie zien vader was en ontdekte hi'j dat hi'j een halfbreur hadde. Tien jaor laeter het hi'j dat gegeven verwerkt in zien vierde roman *Een brogge van glas*.

Et boek begint as de schriever een brief an die onbekende breur schrift en de spannende vraoge is dan as en hoe daor op reageerd wodden zal. In

tussentied beschrift Veenstra mit grote eupenhied fragmenten uut zien leven. Et opgruuien in een klein Stellingwarfs dörp daor alleman mekeer kende. Een dörp dat allange niet meer bestaot. Et verlangst naor genegenhied en geburgenhied, de tere dingen van et leven daor as niet over praot wodden kon. En... een liefde die geheim blieden moet.

Mit *Een brogge van glas* het Johan Veenstra een indrokwekkend en ontroierend boek schreven dat ongetwiefeld op een protte lezers grote indrok maeken zal.

ISBN-10: 90-6466-135-9

ISBN-13: 978-906466-135-8